

diğimiz maddeleri ancak 3 kiloya kadar kabul ediyor. Bu kilo tahdidinin kaldırılmasını talep ediyorum. Bazen PTT idarecileri hoş görüyorlar, yurtiçinde gönderdiğimiz paketlerin 3 kilodan fazlalarını kabul ediyorlar. Ancak yurtdışına gönderilen bütün paketler 3 kilodan fazla olmuyor. Bunun hiç olmazsa 10 kiloya çıkarılmasını arz ediyorum. Teşekkür ederim.

Komisyon Başkanı İBRAHİM MİNNETOĞLU — Sayın Başkan, değerli üye arkadaşlarım. Genel olarak kıymetli konuşmacı arkadaşlarımız rapor üzerinde bizi eleştirmediler. Bir soru olmadı, soru olmadığı için zamanınızı almak, bu işi uzatmak istemiyorum. Zaten burada bizim üçüncü komisyon olarak tanzim ettiğimiz rapor şu anda bir temenniden ibarettir. Asıl bu raporumuzu gerçekleştirecek olan Kültür Bakanlığdır. Biz sadece temennimizi, sonradan da konuşmacı arkadaşların raporumuzu tasvip edici lütufları karşısında minnettarız. Ancak, raporu başkanlığa sunup bu işi burada bitirmek istiyorum. Ama arzu ederseniz PTT için bir tek örnek vereyim. Burada yayımcı arkadaşlarımız da vardır. Fikir eseri dağıtılmadığı zaman hiç bir anlam ifade etmez. Asıl önemlisi dağıtımdır. Bizim tek dileğimiz Millî Eğitim Bakanlığınca, Kültür Bakanlığınca ve Ulaştırma Bakanlığınca ele alınması meselesidir. Fikirler ancak yerine ulaştığı zaman bir anlam taşırlar. Aksi halde kitabı yazan, kendi kendine bunu evinde okursa olur mu, bir başkasına ulaştıramadıktan sonra. Şimdi ulaştırmada bir örnek vereceğim. 1.000 liralık ödemeli bir paket Anadolu'da bir kitapçıya yayımcı tarafından gönderilse ve bu kaybolursa, PTT idaresi ile yazışmalar 3 ay sürer. PTT idaresi şöyle bir cevap verir. Kaybolduğu anlaşılmıştır. Falanca yerdeki dar gelirli memurumuz bunu kaybetmiştir. Şayet arzu ediyorsanız, size 13 lira o dağıtıcının aylığından kesip ödiyebiliriz. 1.000 liraya karşı dar gelirli bir memurdan 13 lira almak durumunda olan yayımcı tabii ki bundan vazgeçer. Bu bir gerçektir.

Önerge 8 :

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki önerilerimin İkinci Türk Yayın Kongresi'nin oyuna sunulmasını saygılarımla rica ederim.

1. Kütüphanecilikle ilgili kanun tasarısının bir an önce TBMM'ne sunulmasını,

2. Her üniversitenin, bilim ve üniversite yayınlarını dağıtacak ve satacak bir üniversite kitabevi açmasını, temenni eder.

Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN

Önergenin I. maddesi ve II. maddesi okununca, komisyon başkanı kabul edilmiş olacağını, bir itiraz olmadıkça kabul edildiğini bildirdi. Üniversite kendi yayınlarını piyasaya çıkaramamaktadır. Değil bir kitabevi açılması, mevcut kitabevlerine lütfedip üniversite öğretmenleri, profesörleri, kitaplarını gönderdiği takdirde, bütün Türkiye'deki kitabevlerinin sevgi ile saygı ile bu kitapları satmaya hazır olduğunu, bir yayımcı ve kitapçı olarak ifade ediyorum. Bir dağıtımcı olarak aynı zamanda ifade ediyorum. Bir üniversite yayınlarını satmak için bir üniversite kitabevi değil mümkünse kitaplarını bu kitabevlerine verme yolunu tutsunlar. Kitapçıların üniversiteden bir kitap almak için ne kadar büyük zorluklara katlandığını Sayın Prof. Dr. Yaşar Karayalçın beyefendi de bilirler. Biz üniversiteden kitap alıp kitabevlerimizde satamamaktayız. Değil bir kitabevi açılması, onlar bize yayınlarını verecek olurlarsa; Türkiye'deki kitapçılar adına konuşuyorum, editörler derneği adına konuşuyorum, memleketi gezmiş görmüş bir insan sıfatıyla konuşuyorum, bu üniversite yayınlarını kitabevleri satmaya hazırdır. Yeni bir üniversite kitabevi açılmasına lüzum yoktur kanaatindeyim.

Başkan bu defa, önergenin daha çok özerk olan üniversitenin kendisini ilgilendirdiğini bildirdi. Kültür Bakanlığı ancak bunu önerebilir, bu konu önemlidir. Kongre öğütlemeye kabul eder.

Prof. Dr. Yaşar Karayalçın başkanın bu görüşüne katıldığını bildirdi.

Avni Altınar tarafından verilen önerge okundu.

Önerge 9:

YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

3 Nolu Komisyonun raporu üzerinde arz ettiklerimi yazıyorum.

1. Gazete, dergi ve kitap paketleri içine fatura, irsaliye, bakiye borç pusulası konulabilmelidir.

2. Adi yollanan kitap ve dergi listelerinin (taahhütlü olmadıkça listeler mühürleniyor ve posta pulu için resmî yerlere fatura verdiği halde özel sektöre fatura vermiyorlar) masraflara yazılması ile bu işlemin yapılması,

3. Paketler geri gelince, geri gelme ve ardiye masrafları bazan yollanan paketin değerinin birkaç mislidir. PTT Genel Müdürlüğünün bu kolaylıklar için yardımcı olmasının bu uzun rapora eklenmesini rica ederim. Saygılarımla.

Avni ALTINER

İmza

Önerge 10 :

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Yayımcılıkta karşılaşılan en büyük zorluk olan dağıtım konusunun yıllardan beri çözüme kavuşturulamamış olması gerçeğini dikkate alarak :

Yayın Dağıtımı, Tanıtımı, Reklâmı ve PTT ücretleri Komisyonunun raporunda TEKLİF EDİLEN YAYIM DAĞITIM KURUMU'nun bir an önce kurulabilmesi amacıyla, kongre manevi şahsiyetini temsilen daimi bir komisyonun sayın genel kurulca seçilerek görevlendirilmesini, bu komisyona ilgili kuruluş ve makamlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve gerekli teşebbüslerin yapılması konularında yetki verilmesini saygı ile arz ederim.

Hüseyin İŞİK
İbrahim MİNNETOĞLU
Altan DELİORMAN
Muammer ÜLKER
Danyal SERTOĞLU
Sait SERMET
Anıl ÇEÇEN
Şemsettin KUTLU
Türker ACAROĞLU
Şemsi KUSEYRİ
Celâleddin KİŞMİR
M. Kemâl ÖZERGİN
M. Saim YEPREM

Gültekin SAMANOĞLU
Selma ALPAY
Orhan Şaik GÖKYAY
Ahmet DANIŞMAN
Turgut ER
Prof. Dr. Osman ERSOY
Akin BEŞİROĞLU
Fakir BAYKURT
Sadi BORAK
Dr. Müjgân CUNBUR
Nurşen ŞİRİNER
İsmail OTAR
Cahit KÜLEBİ

Önergenin lehinde konuşan A. ŞERİF ONARAN 3. Komisyon raporunu hazırlarken dağıtımla ilgili olarak 15. maddede sorunlar açıkladık. Daha sonra, bu konu bizim komisyonumuzun ana konusudur. Onun için söz almış bulunuyorum. Uzun tartışmalardan sonra bir karara varıldı. Yayın dağıtım kurumu kurulması raporumuzun başlangıcında ve girişte belirttiğimiz gibi bu konu 35 yıl önce toplanmış olan Birinci Neşriyat Kongresinde de ele alınmıştır ve başlık şudur: «Neşriyatın satış ve dağıtım işlerini tanzim için alınması gerekli tedbirler.» Bu konu 35 yıl önce de düşünülmesine rağmen şimdiye kadar çözümlenmemiş bir konudur. 1960 dan sonra Basın İlan Kurumu kurulması için hazırlıklar yapıldığı zaman bu konu gündeme gelmiştir. Hükümet programlarına girmiştir. Fakat, bu konu takip edilmemiştir. Halen de edilmemektedir. Şimdi burda deniyor ki Yayın Kongresi'nin hukuken karar alma yetkisi yoktur. Bizim burda önerimiz, biz kongre olarak bir komisyon seçeriz. Kültür Bakanlığı eğer gerekli görürse, konuyu takibetme konusunda karar alırsa, kanun tasarısı hazırlanması için hazırlıklara başlarsa, pek tabii ki bu konuda başvurması gereken yayın kongresinin seçmiş olduğu komisyondur. Bu komisyonda, ilgili olan arkadaşların ve bu konuda çalışmak isteyen arkadaşların görev almasını istiyoruz. Bu konunun takip edilmesini istiyoruz. Burda birinci kongredeki gibi bir karar olarak kalmasını istemiyoruz. Dağıtım ve yayın konusunda Türkiye'de yayın özgürlüğünün gerçekleştirilmesi konusunda ana sorun olarak görmüş-tür komisyonumuz. Bu açıdan böyle bir komisyonun kurulmasını ve gerekli mercilerle temasa geçerek ilgili kanun tasarısının hazırlanması ile ilgili olarak bu önergemizin sayın Genel Kurulumuzca kabul edilmesini diliyorum. Saygılarımla.

Önerge üzerinde ALTAN DELİORMAN söz aldı.

Sayın Başkan, Sayın Delegates. Önce müsaade buyurursanız takip edeceğimiz usul hakkında kısa bir maruzatta bulunmak istiyorum. Sayın Kültür Bakanlığımızın nazik davetleri ve lütüfkâr organizasyonu üzerine çoğumuz işimizi gücümüzü bırakmak suretiyle uzak yerlerden bir neticeye ulaşmak üzere buraya gelmiş bulunuyoruz. Binaenaleyh Kongrede bir takım temenniler, sözler, arzular izhar edilerek bu duvarlar arasında bırakıp gitmek asla kâfi değildir. Kongremiz mütereddit, endişeli olmamalıdır. Cesur olmalıdır. Verdiği kararları tatbik edici çarelere ve yollara baş-

vurmak cesaretini göstermelidir. Binaenaleyh burada gayet belirli bir örnek karşındaysak, bunun üzerinde uzun uzun münakaşalar yaparsak hiç bir neticeye varmadan buradan ayrılmak gitmek durumunda kalırız. Komisyon raporunun bir paragrafında bahsedilen bu somut önerinin üzerinde ciddiyetle durulmasını, karara bağlanmasını, takip edilmesini, 35 yıldan beri, hatta belki yarım asırdan beri ıstıraplar içinde bütün kamu oyunu bıktıran bir konu için burada ilk adımın atılmasını rica ve arz ediyoruz. Teşekkür ederim.

Önerge aleyhine Doç. Dr. ÂLİM ŞERİF ONARAN söz aldı.

Sayın Kültür Bakanı, Sayın Başkan, değerli üyeler. Bu kongrenin alacağı en mühim kararlardan birinin yıllardan beri sürüncemede kalan bu önemli konuda, bir dağıtım kurumu kurulmasına inanan arkadaşlarınızdan biriyim. En önemli kararlardan biri bu olacaktır. Bu konuda sizinle beraberim. Ancak, bir kongrenin niçin toplandığı, bu kongrenin yetkilerinin neler olduğu, hukuki durumunun neler olduğunu kesin olarak bilmekte zorunluluk vardır. Bizi davet eden Bakanlık, Kongrenin 4 gün sürmesini, 4 gün içerisinde komisyonların gerekli çalışmalar yapıp umumi heyete arz etmesini, umumi heyetten de alınan kararların ilgililere bildirilmesini, bu kararlar muvacehesinde ilgililerin gerekli tedbirler almasını mademki önemli görmektedir. Çok önemli bir derde el basılmıştır ve bu sözde kalacak değil, memleketin gerçekleştirilecek yayın meseleleridir bunlar. Şu halde, biz tereddütle karşılırsak, kongrenin alacağı kararlar havada kalacaktır. Biz burada kendimiz tedbirlerimizi alalım. Biz mecbur edelim. Baskıda bulunalım. Bizim yetkilerimize girer bu konu, bunu da yapalım. Başka türlü çaresi yoktur düşüncesi, yerinde bir düşünce değildir, arkadaşlar. Tutarsız bir düşüncedir. Ama bunu ileri süren arkadaşlarım şu bakımdan hak veriyorum. Yıllar yılı sürüncemede kaldığı için biz bu endişe içersindeyiz diyorlar. Olabilir. Yalnız, biz burada 4 gün için toplanmış bir kongreyiz. Burada somut kararlar alacağız ve bunların önceliklerini belirteceğiz, önemini belirteceğiz ve bırakacağız, devlet bunun gereğini düşünsün. Bizim hukuki durumu-muz şudur. 4 günlük bir kongre toplanmıştır. Kararlarını almıştır. Raporlarını vermiştir. Öncelikler belirtilerek, altları çizilerek, önemli meseleler ortaya koyacaktır. Ama kuruluşla bu işlerin takip edilmesini, bu işlerin yürütülmesini istemek bence hukuk dü-

zenine aykırıdır. Bu bakımdan, fikir bakımından, esası bakımından yaraya ben de el koyanlardanım. Fakat, usul bakımından ben buna tamamen karşıyım. Sanıyorum içinizde hukukçu olan, akli selim sahibi olan arkadaşlarım da bu görüşe uyacaklardır. Saygılarımla.

Başkan konuya müdahale ederek : Sürekli bir alt komisyon kurmanız isabetli olmaz. Çünkü, burada acele bir şekilde karar verilemez. Yöntemini kabul ettiğimizi takdirde, ilgililer bunu gerçekleştirir. Geçici bir alt komite kurabilirsiniz. Prensibini kabul ettikten sonra, yani böyle bir kuruluşun olmasını istedikten sonra adını koymak ve üyelerini sürekli olarak adeta tayin etmek, Başkanlığa göstermek yetkisini kendinizde görebileceğinizi sanmıyorum. Şimdi bu konu ile ilgili olarak söz vereceğim.

HİKMET GÜRÇAY söz aldı. Sayın Başkan, muhterem üyeler. Öneriler hususunda ehemmiyetine müdrikiz. Hakikaten mühim bir konu getirilmiştir. Yalnız burada kurulmuş olan heyet esasen istişari mahiyette kurulmuştur. İstişari mahiyette kurulmuş olan bu heyetin başka bir istişari mahiyette yeni bir kurul getirmesi hukuk düzeni bakımından olumsuzdur. Buna imkân yoktur ve başkanlığın böyle bir öneriyi ortaya koyması esastan bozulması lâzım, imkân yok böyle bir şeye.

ANIL ÇEÇEN — Sayın üyeler. Bizim burada önerimizde ısrar etmemizde bir neden var. Fakat bu nedenin önemini herkes kabul ediyor. İş geliyor hukuki mi, değil mi, tartışmasına. Buradaki yayın kongresinin hukuki bir tüzel kişiliği yoktur. Tamamen istişari olarak toplanmıştır. Fakat, burada alınan kararlar kâğıtta mı kalacaktır? Komisyon raporları bir kitap olarak basılıp raflara mı girecektir? Yoksa uygulanacak mıdır? Biz bu konunun komisyonlarda görüşülerek ve daha sonra yayın kongresinde en önemli konulardan birisi olduğuna inandığımız için sürekli bir komite seçilmesini öneriyoruz. Bu komitenin hukuki bir kişiliği olmayacaktır. Pek tabii ki sadece bu konunun ilgili makamlar nezdinde teklifini ve gerekli fikri hazırlıklarını yapmak üzere böyle bir sürekli komisyonun kurulmasını öneriyoruz. Yoksa ne bu neşriyat kongresi hukukidir, ne de kurulacak olan komite hukukidir. Kurulacak olan komite de istişari mahiyette kalacaktır. Fakat, mesele nin önemine inandığımız içindir ki bu meselenin burada tartışılıp

bitmesini istemiyoruz. Bundan sonra da takip edilmesini istiyoruz. Önemli olan budur. Bu meselenin çözümlenmesi için kongre daha sonra bir araya gelebileceğine göre bu meselenin takip edilmesi önemlidir.

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın Başkan, sayın üyeler. Birinci Kongre 5 yılda bir toplanmaya karar vererek alkışlarla dağılmıştı. Fakat ikinci kongre görüyorsunuz ki 35 sene sonra ancak toplanabilmiştir. Burada önemli olan şudur. Danışma fonksiyonu ile yönetme fonksiyonunu birbirine karıştırmamak lâzımdır. Burası bir danışma organıdır, bir danışma kuruldur ve geçici bir kongredir. Geçici bir kongrenin danışma organının sürekli bir yürütme ile ilgili komisyon kurulması isabetli olmaz. Ben de bu görüşteyim ve işin önemini kabul ediyoruz. Kaldığı çözüm yolu olarak teklif edilmiş olan yayın dağıtım kurulunun bugünkü şartlar altında ne dereceye kadar gerçekçi olabileceği de kanaatimizce şüphelidir. Onu daha evvel arzetmiştim. Bu itibarla ben bu komisyon teklifi aleyhine oy vereceğim.

RAUF İNAN usul hakkında söz aldı : Sayın Başkan, sayın arkadaşlar. Usul hakkında konuşmak daha çok başkanlık divanına yardım içindir. Buraya usul hakkında konuşmak üzere gelenler ayrı şeylerden bahsediyorlar.

NECDET ÇOLAKOĞLU — Sayın Başkan, sayın Bakanım ve sayın kurul üyeleri. Usul hakkında konuşacağım ve orta yol önerisinde bulunacağım. Bu önerenin kabulüne imkân yoktur. Önerge devamlı bir komisyonun kurulmasını önermektedir. Bunun oylanması mümkün değildir. Yalnız bütün üyeler bu konunun önemi üzerinde birleşiyorlar. Eğer şu yol kabul edilirse çözüm yolu bulunabileceğini sanıyorum. Üçüncü komisyon raporunu geri alır, önerileri için daha detaylı bir şekilde rapora bilgi koyar. Ek raporla bildirir ve oylandığı takdirde ilerde yapılacak kanun için ışık tutar. Daha altı komisyon raporu var bu yol takip edilirse içinden çıkmak mümkün değildir.

MASHAR LEVENTOĞLU — Sayın Bakan, sayın delegeler. 3. Yarkurul raporunda, bir dağıtım kurumu önermiştir. Daha önce de sundum. Rapor kabul edildiği takdirde bu dilek de kabul edilmiş olacaktır. Bendeniz bunun Türk kültüründe önemini belirttikten hemen sonra, sanırım 40 imzalı bir de önerge verilmiş-

tir. Bu yayın dağıtım kurumu ya da yayın kurumunun ilk hazırlıklarını yapacak buradaki delegelerden seçilen bir alt komisyon kurulsun. Bu komisyon uzmanlardan olduğu için, bir dosya hazırlayacaktır. Kültür Bakanlığına, Başbakanlığa, Millî Eğitim Bakanlığına kanun tasarısı ile birlikte bunu sunacaktır. Yankurul raporu, bendenizin lafları, önergeyi imzalayan sayın arkadaşlar bütün iyi niyetleri ile, bütün yurtseverlikler ve bütün basın-yayın sorunlarını oluşturan bir noktaya daha çok ağırlık verilmesinden başka bir şey değildir. Öneminin kabulünü diler, saygılar sunarım.

Kültür Bakanı NERMİN NEFTÇİ — Sayın Başkan, sayın kongre üyeleri. Kongre üyeleri yayın hayatımızı çok yakından bilen istişari bir kongrede bütün güçleri ile çalıştılar. Sözlerime başlamadan önce teşekkürü bir borç biliyorum. Kongre, kendi çalışma hayatının verdiği bir hızla, bu çalışma havasının devamını istiyor. Kongreyi toplamış Bakanınız olarak memnuniyet verici bir şeydir. Yanlız, bir önemli noktadayız. Bendeniz de bir hukukçuyum. Acaba, yanılabilirim, hukuk otoritesi arkadaşlarla da istişare ettim. Şöyle bir durum var. Kongremiz hakikaten istişari bir kongre, istişari bir kongre istişari bir komisyon seçerse ne olur konusu var. Bir şey olmaz. Ama daha tutarlı olmak için, bence, bugün ben varım, yarın başkası olur. Benim gönlüm şuna razı olmaz. İstişari bir kongre herhangi bir denetim yapamaz. İstişari bir kongre bir icra organı gibi işte ben senden şunu soruyorum, niçin yapmadım diyemez ki. Yani hukuken zorluk burada. Onun için bendeniz şunu öneriyorum. Buradaki alınmış olan bütün kararlar istişari olacağına göre komisyon kursun kurmasın önemini dağıtmadan parmağımızı basalım ve diyelim ki bu kuruluş çok lüzumludur. Kongre karar alarak zaten lüzumu belirtiyor. Söz konusu komisyon bir karar vermiş. Artık bu Türkiye’de de oluşan bir kanaat. Ona da üzülmeysin. Çeşitli anketlerde söylenmiş, biz söyleyeceğiz. Basın toplanmakta, yani bir dağıtım kurumu kurulmasına şiddetle ihtiyaç var. Şimdi bir komisyonu müşkül durumda bırakmıyalım. Komisyon raporunu olduğu gibi kabul edersek, daha tutarlı olur kanısındayım. İyi niyetle önerge vermiş olan arkadaşlarıma da iyi niyetlerinden dolayı teşekkür ederim.

İBRAHİM MİNNETOĞLU — Sayın arkadaşlar 3. komisyonun raporuna gösterdiğiniz alâkaya çok teşekkür ederim. Biz memleketin hakikaten gerçekten ihtiyacı olan bazı kanıtlara burada te-

mas ettik. Fakat şimdi hukuk ve ahlâk ölçüleri içinde komisyon başkanı olarak anlıyorum ki gerçekten özür dilerim 3. komisyona katılan arkadaşlardan, ayrıca bende o önergeyi imzalamış bir adam olarak görüyorum ki sürekli bir komisyon kurulmasına imkân yok. İmzaladığım halde şimdi anlıyorumki imkân yok. Eğer sürekli sözünde ısrar edilirse imzama huzurunuzda geri almağa mecburum. Şimdi ümit ediyorum ki gerek çok eskiden tanıyıp saydığım Nermin Neftçi hanımefendinin sözleri ve burada kıymetli üye arkadaşlarımızın çalışmalarına çok inandığım için bu önergemizi ve raporumuzda belirtilen bu yayın dağıtım kurumunun kanunlar içerisinde ele alınacağına inanıyorum. Eğer olmadığı takdirde inancımı yitirmiş bir insan olarak çok üzüleceğim ve belki de artık hiçbir kongreye hayatım boyunca katılmamak lüzumunu hissedeceğim. Bu fikrimizi sayın Kültür Bakanı Nermin Neftçi hanımefendiye emanet ederek huzurunuzdan ayrılıyorum. Saygılarımla.

Önergenin oya konulmasının istenilip istenilmediğini başkan genel kurula sundu ve buna lüzum görülmediği anlaşıldı. 3. komisyon raporu tümü ile oya sunuldu ve genel kurul tarafından kabul edildi.

DÖRDÜNCÜ KOMİSYON RAPORU

KONU : Yazar ve Yayımcıları Özendirme; Telif Hakları Sorunu; İyi ve Güzel Yayın

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 - 26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

BAŞKAN : Ord. Prof. Dr. F. Kerim GÖKAY

ASBAŞKANLAR : Mustafa BAYDAR, Necmettin ESİN

RAPORTÖR : Prof. Dr. Mehmet YAZIIC, Cenk KORAY

YAZMANLAR : Ferit Ragıp TUNCOR, Adnan ÖZYALÇINER

RAPORU OKUYAN : Prof. Dr. Mehmet YAZICI

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

A. GİRİŞ :

Komisyonumuz, 25 Ocak 1975 Cumartesi günü Saat 09.00'da toplanmış, Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ı Başkan, Mustafa Baydar ve Necmettin Esin'i Aşbaşkan, Cenk Koray, Prof. Dr. Mehmet Yazıcı'yı raportör, Ferit Ragıp Tuncor ve Adnan Özyalçiner'i yazman seçmiş ve gündemdeki sıraya göre, konuları iki gün içinde görüşmüştür.

B. TEBLİĞLER :

Avni Altın'er'in Faydalı ve Zararlı Yayınlar, Mustafa Baydar'ın Kitap Yasası, Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın Üniversitelerimizin Yayın Siyaseti ve Yasalar, konulu tebliğleri okunmuş, bu tebliğler üzerinde görüşülmüştür.

Aslan Kaynaradağ'ın Yayımcılığımızın Dünü, Bugünü, Yarını ile Vedat Nedim Tör'ün Ruh Kirlenmesinde Yayın Araçlarının Rolü konulu tebliğleri, kendileri komisyona katılmadıklarından komisyon kararı ile okunmamıştır. Öteki tebliğler ile birlikte kongre başkanlığına sunulmuştur.

C. TEKLİFLER :

Teklifler, komisyonun çalışma konusuna göre, İyi ve Güzel Yayın; Telif Hakları Sorunu; Yazar ve Yayımcıları Özendirme olmak üzere, üç bölümde toplanmıştır.

1. İyi ve Güzel Yayın :

Ülkemizin iyi ve güzel yayına yeterince sahip olduğu söylenemez. İyi yayın deyiminden yararlı yayın anlaşılır. Güzel yayından da kitabın güzel, çekici bir biçim ve kılıkta basılmış olması anlaşılır. Güzel kitabın sağlanması için gerekli en önemli koşullar, ne yazık ki, ülkemizde yoktur. Türkiye'de kitaba elverişli, yüksek kalitede mat kâğıt üretilmez ve ithal edilmez. Dolayısıyla kitaplarımız öteden beri İzmit'deki SEKA İşletmesi'nin ürettiği gazete kâğıdına basılır. Kitabın ikinci önemli gereci kapaklık kartondur. Nedense, bu tür iyi nitelikli (Lüks) karton ülkemizde üretilmez. Bir takım ithalatçı firmalarca getirtilen kartonlar ise, geldiği gün piyasada kaybolur. İkinci ve üçüncü ellerden % 100 ve daha yüksek kârlarla satılır. İhtiyaç sahibi yayınevleri, bu yüzden bunları çok pahalıya alır. Dolayısıyla kitap fiyatları da yükselir.

Bu konunun, Ticaret Bakanlığına ve ilgili bakanlıklara duyurulması ve gerekli tedbirlerin alınması önerilir.

2. Telif Hakkı Sorunu :

Bugün ülkemizde bilim, fikir ve sanat eserleriyle ders kitapları, yazarları emeklerinin karşılıklarını alamamaktadır. Telif Hakkı Sorunu çözüm beklemektedir.

Bu hakkın yasalarca belirlenmesi ve korunması, komisyonumuzun çalışma konusu dışında kalır, Dokuzuncu Komisyonu ilgilendirir.

Ancak, komisyonumuz Telif Hakkı konusunu yazarları özendirme açısından ele almış ve görüşmüştür. Telif, yani yazar hakkı, bir yandan Üniversiteler Kanunu'nu ve buna dayanan Üniversite Yayın Yönetmeliği gibi kimi yasa ve yönetmeliklerce, kimi yazarlar için kısıtlanmakta; öte yandan vergi yasalarına konan hükümlerle tüm yazarlar için önleyici ve caydırıcı olmaktadır.

Komisyonumuz, Kültür Bakanlığının, Maliye Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumlarıyla işbirliği yaparak, yasalardaki bu kısıtlayıcı, önleyici hükümleri kaldırıp, bunun yerine, yasalara yazarın emeğini karşılayıcı, onu özendirici hükümler konması için hükümet aracılığı ile meclislere kanun değiştirme teklifi yapmasını önermektedir. Özellikle Gelir Vergisi Kanunu'nda şu değişikliklerin yapılması önerilmektedir.

— Telif Hakkı ile ilgili istinna haddi, «yazarlığı özendirici» bir hale getirecek düzeye çıkartılmalı ve para değerindeki değişimlere göre bu tutar değiştirilebilmelidir.

Bugün, 1975 yılında telif kazancı istisnası 10.000.— liradır. Bu tutar 1960 yılında tesbit edilmiştir. 12 yıl içinde paranın satınalma gücünde fiyat indekslerine ve başka ölçülere göre, yaklaşık olarak 5 kat br düşme vardır. Buna göre telif kazancı istisnasının 1963 yılındaki etkiyi yapabilmesi için, bugün en az 30.000.— lira olması önerilmektedir.

— Telif kazançları, ücret gibi kabul edilmeli ve ücretlerde olduğu gibi ayrı vergilendirilmeli, kazançları birleştirip müterakki (ileri) vergiye tabi tutulmamalıdır.

— Ayrıca, gazete ve dergilerde yayınlanmakta olan yazılar için, telif kazancı istisnası, göz önünde bulundurulmaksızın, % 15 stopaj gelir vergisi kesilmektedir. Hatalı olduğu anlaşılan bu uygulamanın Maliye Bakanlığınca incelenerek, bir çözüme bağlanması önerilir. Telif haklarının, yaşam koşullarının ağırlığına uygun olarak arttırılması ve objektif olarak belirlenmesi için, Millî Eğitim ve Kültür Bakanlıklarının telif hakları yönetmeliklerinin göz önünde bulundurulması, yazar ve yayıncıları temsil eden meslek kuruluşlarının aralarında tip yayım sözleşmesi yapmaları önerilir.

Birinci baskıya ödenen telif hakkının ikinci ve onu izleyen baskılar için de aynen yani tam olarak ödenmesi önerilir.

— Yayım tarihi üzerinden on yıl geçen yabancı yazarların yabancı ülkelerde yayımladıkları eserler, telif hakkı ödenmeden Türkçeye çevrilebilir. Böyle bir eseri Türkiye’de aynı anda birkaç yayınevi Türkçeye çevirtip, yayımlamaktadır. Bunun birçok sakıncası vardır. Bu durumun yazar haklarını koruma açısından bir düzene sokulması önerilir.

3. Yazar ve Yayıncıları Özendirme :

Bugün ülkemizde yazarlar, gerek maddî ve gerekse manevî açıdan yazmaya, nitelikli ve çok yazmaya imkân bulamamaktadır.

Yazarı özendirmek, ancak yazdıklarının yayımlanması ve kendisine emeği ölçüsünde maddî ve manevî bir karşılık sağlanması ile olur. Yayıncıların, yazarın kitabını basmaları ve ona gereken maddî karşılığı verebilmeleri elbetteki kitabın sağlayacağı sürüme bağlıdır.

Zararlı yayınların, yani açık-saçık (Pornografik) ya da merak ve heyecan verici kitapların sürümü fazla olur. Yayıncılar bunların dışında kalan, bu koşullara uymayan, bilim, fikir ve sanat yapıtlarını yüksek değer taşısalar dahi basmaya yanaşmazlar.

Bu türlü gerçekten yararlı kitapların değerlendirilmesi, yayımlanması ve halkımıza ulaştırılması ancak, Kültür Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığının desteği ile gerçekleştirilebilir. Telif ya da çeviri kitapların bütün kitaplıklarda halkın hizmetine sunulmasında çok büyük yarar görülmektedir.

— Resmî kitaplıklara, kitap alma usulünü sağlam, düzenli ve objektif esasa bağlayan bir yönetmelik çıkartılması önerilir.

— Türk Bilim, fikir, kültür ve sanat hayatına önemli katkıları olan yayınlara ödül verilmesi önerilir.

— Bir kitap yazarının Anayasa ve ilgili yasalara saygılı olduğu sürece özgürlüğü ve güvenliği olması doğaldır.

Ancak, Türk yasalarında fikir özgürlüğünü sınırlayıcı hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi, üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin ilgili yasa hükümleri ölçüsüne ve çağın akışına göre geliştirilmesi ve genişletilmesi önerilir.

— Yazar ve yayıncıları özendirmek için yapılacak bir yönetmelik esaslarına göre, Türkiye’de her yıl ulusal ve hatta uluslararası Kitap Fuarları açılması ve yabancı kitap fuarlarına katılma olanağı sağlanması önerilir. Bugün üç radyo ve bir televizyon kanalı bulunan TRT ile işbirliği yapılarak bilim, fikir, kültür ve sanat yapıtlarımızın tanıtılmasına daha çok saat ve program ayrılması önerilir.

— Bilimsel yapıtlarla, üniversite, akademi ve öteki yüksek öğretim kurumlarının araştırma ve ders kitaplarının yayın ilkelerinin, bu yayınları yapmakla görevli kuruluşların, bunların yetki ve görevlerinin açıkça tesbit edilmesi, bu yayınlar için beşer yıllık programlar yapılması ve bu amaçla bütçeye yeterli ödenekler konulması önerilir.

Ülkemizin, gelecek iki üç yıl içinde ciddi bir krizle karşılaşacağı endişesiyle bilim ve üniversite yayınları alanında gereken yasal ve idarî tedbirlerin zamanında alınması önerilmektedir.

Bu rapor, yüce kurula saygıyla sunulur.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

Ü Y E L E R

Avni ALTINER	Muzaffer SOY
Tevfik Rüştü GÖKALP	Cenk KORAY
Prof. Dr. Enver Ziya KARAL	Seha L. MERAY
Yaşar Nabi NAYIR	Ekrem ÖZMEN
Prof. Dr. Mehmet YAZICI	Necmettin ESİN
Satı ERİŞEN	Hasan KARADAĞ
Avni DABIL	Hüseyin Rahmi KILIÇ
Mete TUNCAY	F. Ragıp TUNCOR
Mustafa BAYDAR	Adnan ÖZYALÇINER
Prof. Dr. F. Kerim GÖKAY	Muzaffer UYGUNER
Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN	Mustafa ULUSOY

NUŞİN AYİTER usul hakkında söz aldı:

Okunan raporda telif hakkı sorunu ele alınmaktadır ve «bugün ülkemizde bilim, fikir ve sanat eserleriyle ders kitapları yazarları emeklerinin karşılıklarını alamamaktadırlar» diye başlı-

yan cümleden sonra bu hakkın yasalarla belirlenmesi ve korunması komisyonumuzun çalışma konusu dışında kalır ve 9. komisyonu ilgilendirir diyor ondan sonra da yabancı dildeki yayınların yayın tarihinden 10 sene sonra Türkçeye çevrilebilmeleri konusunda bir takım kıymetli fikirler yer alıyor raporda. Gerçekten de 9. komisyonun raportörüyüm. Bu konuları biz etraflı bir şekilde ele aldık ve raporumuz şu anda Başkanlık divanında bulunmaktadır. Eğer münasip görürseniz bu iki raporu ayrı ayrı okuyalım ve bu iki raporun müzakeresini de bir arada yapalım. Önerim budur efendim.

TÜRKER ACAROĞLU — Sayın arkadaşlar. 9. Komisyon üyelerinden Türker Acaroğlu bendeniz. Benim önerim, bu komisyon raporu konuşulup müzakere edildikten sonra onunla ilgili konuları ihtiva eden 9. Komisyon raporunu daha sonra bunun hemen arkasından konuşup görüşülmesini teklif ediyorum.

4. Komisyon Raportörü Prof. Dr. **MEHMET YAZICI** — Bazı konulara, yayın gereçleri, telif hakkı sorunu gibi konulara biz yalnız yazarı ve yayıncıyı özendirme açısından değindik. Bunun dışındaki konuları biz diğer ilgili kurumlara, ilgili komisyonlara bıraktık. Bu nedenle iki komisyon raporunun birarada görüşülmesinde hiçbir yarar görmüyorum ve buradaki eleştirileri de yalnız yazar ve yayıncıyı özendirme açısından olsun, konumuz sınırlanmıştır, bunu biliyoruz. Hatta matbu kâğıda ve karton kâğıda da dokunduk. Bununla ilgili komisyon da var ama, biz buna sadece özendirme açısından değindik. Teşekkür ederim.

Önerge 11 :

SAYIN BAŞKANLIĞA

Konuyla ilgili genel kural uyarınca, Genel Kurulda - aykırılık notu koyanlar dışında - komisyon üyelerine söz verilmemesini öneririz.

Mazhar **LEVENTOĞLU**

İbrahim ERTRAK

Kaya **BAYLAN**

Abdullah CABBAROĞLU

Önerge oya konuldu ve kabul edilmedi.

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Sayın kongre başkanı, kıymetli delege arkadaşların' 4 numaralı komisyonun hazırladığı raporun bir kısmını teşkil eden devletin

ödediği telif ücretleri konusunda bir açıklama yapmak istiyorum. Bundan senelerce evvel Maliye Bakanlığı çıkardığı bir yönetmelikle bunu parasal yönden bir sisteme bağladı. Fakat aradan geçen seneler zarfında bu yönetmelik hiçbir devlet dairesinin işine gelmediği için rafa kaldırıldı ve bunun üzerine devlet daireleri ayrıca neşriyat yönetmeliği adı altında yine Maliye Bakanlığından geçirerek yeni yönetmeliklerle bu parasal değeri artırdılar. Fakat, artan bu parasal değerden hiçbir zaman için devlet teşekkülleri arasında birlik ve beraberliği sağlayamadı. Sağlamak şöyle dursun, korkunç uçurumlara sebep oldu. Misal olarak şunu vereyim. Bu yönetmelikte Maliye Bakanlığı 250 kelimeyi standard sayfa sayarak 20 lira bir ücret göstermiş. Fakat, sonradan diğer devlet teşekkülleri, misal, Karayolları Genel Müdürlüğü, son olarak Devlet Plânlama Teşkilâtımız ayrıca çıkardıkları yönetmeliklerle ve bu yönetmeliklerin hepsine dikkatinizi çekerim, Maliye Bakanlığından geçiyor ve vize oluyor, ayrı parasal değerlerle ortaya çıkıyor. Bunun üzerine müellif ne yapsın, bir teknik kitabı Köyişleri Bakanlığına mı versin, Devlet Plânlama Teşkilâtına mı versin? Tabi parasal değer daha fazla olduğu için otomatikman Devlet Plânlama Teşkilâtına veriyor ve oradaki komisyonda kabul ettiği esnada bu yürürlüğe giriyor ve parası da ödeniyor. Diğer teşekküller bu Maliye Bakanlığının çıkardığı yönetmelik üzerine para veren diğer teşekküllerden bir tanesi de benim örgütüm ve biz de bir rakam bakanın vizesine sunmuşuz. Zamanın bakanı da imza etmiş ve biz tahakkuk işlerini dolduruyoruz. Şimdiye kadar 4 bin, 5 bin tane telif ücreti ödemesi yapmışızdır. Ama ne yazık ki hiçbir devlet saymanı da bu Maliye Bakanlığının yönetmeliğine aykırıdır, diye bunu geri çevirmemiştir. Demek oluyor ki devletin ödediği telif ücretleri arasındaki bu farklılığı kapatacak bir merci aramak mecburiyetindeyiz. Komisyon bunu Millî Eğitim Bakanlığına, Kültür Bakanlığına vermiş. Ama bunda en büyük hatalı harekette bulunan ve bu hatalı uygulamayı halen yürürlükten kaldıramayan ve gelen herşeyi vize eden Maliye Bakanlığına bu konunun hassaten bildirilmesinde büyük fayda var ve bu telif ücretlerindeki vergi indirimi konusu zannedersen 1933 de çıkan bir kanuna göre 1933 ün 5.000 lira 1964 de 10 bin diraya çıkarılmıştır. Fakat bu kanunun kapsamı biraz geniş, sadece telif ücretleri değil, tüm güzel sanatlarla iştigal edenlerdir. Bunu da sadece telif ücretleri olarak kabul etmiyelim. Güzel sanatla iştigal eden tüm kişilere teşmilini sağlıyalım. Müsaadenizle efendim.

BAŞKAN — Kültür Bakanlığınca bu konuların takip edilmesini ve Maliye Bakanlığına bildirmesi gerektiğini söyledi.

ADNAN ÖZYALÇINER — Sayın Başkan, Sayın üyeler. 4. Komisyon raporunda yer alan ve fikir özgürlüğünü sınırlayıcı hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi konusunu içeren madde elbetteki Türk yazarlarına, Türk fikir hayatına yararlı olacaktır. Yalnız raporda yer almayan ve kendimce eksik gördüğüm, Türk yazarlarını idari yönden kısıtlayıcı bir tedbir de eskiden beri olmaktadır. Hepiniz bilirsiniz ki uluslararası kongrelere katılmak isteyen ya da yurtdışına çıkmak isteyen kimi sanatçı ve yazarlara en başta pasaport almak üzere çeşitli engellemeler konmaktadır. Onun için ben Türk fikir hayatını, Türk sanatını ilgilendiren konuyu, rapora geçmesini istediğim bu öneriyi Başkanlığa sunuyorum. Sizlere de burada okuyorum.

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Yazar ve yayıncıyı özendirme konusunda aşağıdaki önerimin IV. Komisyonun raporunda yer almasını saygılarımla dilerim.

Adnan ÖZYALÇINER

Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Sekreteri

Türk yazar ve sanatçıları gerek yurt dışına çıkmada, gerekse uluslararası kongrelere katılmada, pasaport verilmemesi başta olmak üzere, çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Ülkemizi yurt dışında temsil edecek olan Türk yazar ve sanatçılarının serbestçe yurt dışına çıkmaları ve uluslararası kongrelere katılmaları için her türlü engel ortadan kaldırılmalıdır. Teşekkür ederim.

SELMA ALPAY — Sayın Başkan, Sayın üyeler. Telif hakları sorunu ile ilgili olarak burda bir madde vardı. «Yayın tarihi üzerinden 10 yıl geçen, yabancı yazarların yabancı ülkelerde yayınladıkları eserler telif hakkı ödenmeden Türkçeye çevrilebilir» maddesine dayanılarak adeta bir furya halini alan çeviri yayınlarla ilgili olarak bir öneride bulunmak istiyorum. Zannediyorum bu önerim yayımcıların daha bir çok sorunlarını da çözümlemeye yararlı olacaktır. Şöyleki bugün bir Türk Editörler Birliği vardır. Ancak, bu hiç etkinliği olmayan bir dernektir. Mesleki kuruluşların yasal kişilik kazanarak mesleki denetimi sağlayabilmesinde yarar görüyorum. Bunun için Türk Editörler Birliğinin yeniden ör-

gütlenmesi konusunda genel kurulumuzun bir tavsiye kararı almasını öneriyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın Başkan, Sayın üyeler. Birinci kongre toplandığı vakit bu kongrede bilimsel yayınlar konusu özel bir şekilde ele alınmamıştır. Henüz 6 komisyonun raporu okunmadı. Fakat, komisyonlarca tesbit edilen konulardan anladığımıza göre diğer komisyonların raporlarında da bilimsel yayınlar yer almayacaktır, öyle tahmin ediyorum. Bugün aradan geçen 35 sene içinde Türkiye’de birçok üniversiteler kurulmuş, birçok yüksek öğretim kurumları açılmıştır. Fakat, bir hayli yayın yapılmıştır ama, bu yayınların ve bu plânın ilkelere bağlı olması olayı maalesef görülmemektedir. Öyle ki, bugünkü durum şöyle olarak özetlenebilir: Türkiye’de yayınlanması gereken kitaplar bakımından bazı alanlarda 20-30 tane kitap bulunduğu halde, yani mükerrer yayınlar yapıldığı halde, birçok alanlar bomboş kalmaktadır. Size şunları söylemek istiyorum: Kendi raporumda da komisyonumuzda etraflı bir şekilde açıkladım. Eğer bugünkü yasalar ve bugünkü brokratik tutumlar devam edecek olursa üniversite içinde, bir iki sene içinde ciddi bir kitap sorunu ortaya çıkacaktır. Öğrencilerimizin kitap bulamaması tehlikesi vardır. İkinci yayın kongresinde de bilim yayınları konusu, üniversite yayınları konusu özel bir şekilde ele alınmadığına göre, zannediyorum bu konuda üniversitelerimize diğer bilim kurumlarına bir görev düşmektedir. Bu boşluğu doldurmak üzere bilimsel yayınlar alanında, ismi ne olursa olsun, ister sempozyum, ister seminer olsun, ister kongre olsun. Bir toplantı yapılması ve orada bilim hayatını ilgilendiren yayın sorunlarının ciddi bir şekilde ele alınması lâzımdır, kanaatindeyim. Teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

MEHMET EMİRALIOĞLU — Sayın Başkan, değerli üyeler. Dördüncü komisyon üyelerine, yaptıkları çalışmalardan ve getirdikleri rapordan dolayı teşekkür etmek isterim. Bu arada bir iki konunun daha aydınlanması dileğimde idim. Birisini benden önce bir arkadaşımız açıkladı. Kamu kuruluşlarındaki yayın yönetmeliklerinde belirtilen yazı ücretlerinin, telif ücretlerinin tutarsızlığı ve yetersizliği. Bu konuda keşke daha somut örnekler ve ülke gerçekleri bakımından tutarlı öneriler getirilmiş olsaydı. Kongrenin sonuçları değerlendirilirken bu konuya iyice eğilinmesi gerektiği kanısındayım.

İkinci husus, ibirinci komisyona bir bildiri dolayısıyla, komisyonun dışında gelir söz konusu edilen ve benim de karşı oy yazıma sebep olan, fakat karşı oy yazımın oylanmasına o zaman burada görüşülebileceği için istemediğim, kitap yasaklama meselesine braz daha açıklık getirilmeliydi.

Yazarı ve yayıncıyı özendirmek için kafa yordu komisyonumuz ve özendirici öneriler getirdiler. Yazarlara ve yayıncılara soran kalemimizi kullanırken, kitabımızı düzenlerken bir yasakla karşılaşp karşılaşmayacağımız endişesinden dolayı. Benim önerim şu ve bunu önerge haline getireceğim, getirdimde. Hiç olmazsa fikir, sanat ve bilim eserlerinin hiçbir şekilde yasaklanmamasını, ben en ucuz söylüyorum, hiçbir şekilde yasaklanmamasını hükümetimize önerelim ve bugünkü yasaklamayı sağlayan hukuk kaynaklarında bu istikamette çalışmalar yapılmasını önerelim. Benim önerim ve sözlerim bundan ibarettir. Kabulünüzü saygı ile dilerim.

Doç. Dr. ÖZER SOYSAL — Sayın Başkan, Sayın üyeler. Sözlerime kütüphaneler konusunun, şimdiye kadar okunan raporlarda tutarlı bir şekilde ele alınmasından duyduğum kıvancı belirterek başlamak isterim. Fikir ve sanat ürünlerinin yaygın düzeyde sergilenmesi ve bunlardan etkinlikle yararlanmasında en sağlıklı yol her türlü materyalin halkın serbestçe yararlanabileceği kütüphanelerde hizmete sunulmasıdır. Toplumun bu hizmetten geçince yararlanabilmesi ise, büyük ölçüde kütüphanelerde oluşturulacak koleksiyonların niteliğine bağlıdır. O halde, bu koleksiyonların bireysel ve toplumsal gereklere ve farklılaşmaya cevap vermesi gerekir. Devlet, daha açık bir deyimle Kültür Bakanlığı bu konuda büyük görev ve yükümlülükle karşı karşıyadır. Özellikle halk ve çocuk kütüphanelerine giren yayınlara bugün uygulanan işlem, bunların seçiminde gözetilen kriterler ilgi çekicidir. Bu kriterlerin sağlıklı olmadığını kesinlikle söyleyebiliriz. Devletin henüz temel bir kültür politikasına sahip olmayışı kütüphaneleri yöneten örgütü halk ve çocuk kütüphaneleri için materyal seçiminde, devlet politikası veya millî çıkarlara uygunluk gerekçeyle siyasal iktidarın görüş ve uygulamasına yandaş bir uygulamaya adeta teşvik ediyor. Bugün ülkemizde Kültür Bakanlığınca sakıncalı görülüp kütüphanelere sokulmayan, bu yüzden de yoksul fakat okumak isteyenlerin ulaşamadığı kitabı parası olan dı-

şardan serbestçe satın alabiliyor. Yıllardır süregelen ve belgeleri Kültür Bakanlığı arşivlerinde kolaylıkla görülebilecek bu çok yanlış ve haksız uygulamanın önlenmesi için halk, çocuk ve okul kütüphanelerine çeşitli düzey ve nitelikte materyal seçecek bir örgüt oluşturulması artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Devlet Kitap Konseyi adı altında Başbakanlığa bağlı olarak özerk fakat Kültür ve Millî Eğitim Bakanlığı ile yakın ilişki halinde çalışması gereken böyle bir örgüt kurulması ülkeye büyük yarar sağlar sanırım. Bu Konsey, çeşitli kuruluşu temsil eden belli sayıda üyeden oluşabilir ve çocuk, genç ve yetişkinler kitlesinin ihtiyaçlarına göre, objektif kriterlere dayalı seçim yapacak, komisyonlar halinde çalışır. Herhangi bir etki altında kalmadan veya kamu oyununda böyle bir etki altında kaldığı duygusu yaratmadan, tutarlı ölçülere göre yapılacak materyal seçimi kanımca hem Kültür Bakanlığı hem de toplumu huzursuzluktan kurtaracaktır. Bu arada yeri gelmişken bir hususa daha değinmek isterim. Sayın Yaşar Karayalçın'ın üçüncü komsyon raporu görüşülürken Kütüphaneler Yasası ile ilgili olarak getirdiği çok yerinde bir öneri var. Kütüphaneler Yasası üzerinde ön çalışmalar başlamıştır. Hazırlıklar tamamlandığında ilgililerin görüşüne sunulacaktır. Teşekkür ederim.

MUSTAFA BAYDAR — Sayın Başkan, Sayın Bakan, sayın üyeler ve arkadaşlar. İnsanoğlu yüzyıllardan beri özgürlük peşindedir. Özgürlük her an fethedilmesi gereken manevi bir değerdir. Özgürlüğün en büyük düşmanı sorumsuzluktur. Biz bütün gönlümüzle bir kitap yazarının ve her türlü yazarın özgürlüğe kavuşturulmasını istiyoruz. Fakat, bir ülkenin dayanmak zorunda kaldığı hayati kaçınılmaz bazı temeller vardır. Bu temelleri biz her zaman için güçlendirmek zorundayız. Bir kitap yazarı hangi sınırlar içinde özgür olmalıdır, ben bunu uzun uzun düşündüm. 35 yıllık gazeteciyim, yazarım. En sonunda şu sonuca vardım. Bu sonucu kalem erbabına ve yazar arkadaşlara minyatür bir mesaj olarak bu yüce kürsüden sunmak istiyorum. Bir kitap yazarı Anayasa, sağduyu, Atatürk İlkeleri ve memleket çıkarlarından oluşmuş bir sınır içinde kalmalıdır. Eğer bir kitap yazarı bu söylediğim Anayasa, sağduyu, memleket çıkarları, Atatürk ilkeleri sınırları içinde kaldığı halde yasaklanmış ise, onun kitabı bir takibata uğramış ise, biz hiçbir zaman bu tutumu tasvip edemeyiz. Fakat, bir kitap yazarı eline kalem yerine tabancayı, dinamiti alırcasına bir kitap yazmışsa memleketi anarşiye sürüklüyorsa, yine bir kitap yazarı her tür-

lü edep ve adaptan uzak kalarak eser meydana getirmişse, böyle bir kitap yazarının savunulmasının başarıya ulaşma şansı hemen hemen yoktur. Bir kitap yazarının her şeyden önce elinde tutacağı rehber, ölçü, sağduyu olmalıdır. Çok teşekkür ederim.

Kültür Bakanı NERMİN NEFTÇİ — Sayın Başkan, Sayın üyeler. Ben bu arada bir konuyu açıklamak durumundayım. Kültür Bakanlığı olarak, kütüphanelere kitap alınır ve bunun tabii bir para yönü var, bir de subjektif olması gereken bir yönü var. Bu konuya, yalnız bu kongremizde yoklar, Yaşar Kemal ve arkadaşları ile ilgili kongrenin başında söylemeyi unuttum diye bir açıklama yapmıştım. O açıklamamda komisyonlara Bakan olarak çağrılırsam veya genel kurulda söz konusu olursa, bizim bir açıklamamız olacağına değinmiştim. Şimdi sanıyorum ki bu komisyonda yeri gelmiştir, o hususu izah etmek istiyorum. Efendim, kütüphanelere kitap alınması 1957 deki bir genelge, bilâhare 1969 da aşağı yukarı aynı mahalde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmış bir genelge esaslarına göre yapılıyordu. Bu genelge esaslarına göre kütüphaneciler kitap isteklerini liste halinde bildiriyorlar ve Kültür Müsteşarlığınca bizden önce bu listelere bakılıyor. Bu listeler de imkânlarla göre, tabii hepsini almak mümkün olmayabilir. Bir kısım kitaplar alınsın, bir kısım kitaplar alınmasın diye bir işaretleme yapılıyormuş. Ben bunu basındaki açıklamadan sonra anladım. 1,5 aylık Bakan olarak bütün Bakanlığın icraatından, hele önüme imza olarak gelmiyorsa, elbetteki haberdar olamam. Fakat, bu uygulama onu da söyleyimki bizden önceki hükümet zamanında aynı şekilde yapılıyormuş. Ondan önceki hükümetler zamanında da aynı şekilde yapılıyormuş. Yani, bu bir kasıt değildir, maddi imkân meselesi var. Meselâ bir yazarın bir kitabı alınıyor, diğer kitabı alınmıyor. Bir yazarın 3 kitabı alınıyor, 4. kitabı alınmıyor. Yahutta bir yazarın bütün kitapları alınmıyor tabii. Çünkü, bir çok yazarların kitaplarını, ama önce şunu itiraf edeyimki subjektif bir ölçü idi, objektif bir ölçü değildir. Bakan olarak meseleye muttali olduğum andan itibaren el koydum ve dedim ki nasıllık yayınları bu komite seçiyorsa hangi kitabın yayınlanacağını, burada da ne kadar objektif olmaya gayret ederse etsin bir insan ben dahi, bazen subjektif olabilirim. Çünkü, bir kitabın sanat değerine daha çok tutkum olabilir, birini daha çok sevebilirim diğerini daha az sevebilirim. Bunun yanında bir takım ölçüler olabilir. Yani meselâ, seks yayınlarını ben devlet pa-

rasıyla kütüphanelere niçin aldırayım. Hakikaten millî bütünlüğümüzi dışardan, meselâ bir takım kurcalamalarla seyretmek isteyenler olabilir. Bunları niçin aldırayım. Yani demek istediğim şu sanat değeri, objektif bir şekilde bilim değeri olan kitapların alınabilmesi neye dayanır. Ancak, bir komitenin bunu sevmesine dayanır ve bizde meseleye el koyduk. Devlet nasıلكı bütün kitapların hepsini bize aldırılmıyorsa, fikir ve düşünce özgürlüğüne dayanarak, Anayasamızın hudutları içindeki özgürlüğe dayanarak meselelerin subjektif olmasını önlemek için bir komite kurulması, kendi Bakanlığımızda, Tarih Kurumundan, Edebiyat Fakültesinden, T. D. Kurumundan bazı arkadaşlarımızın da bulunacağı bir komiteye kitap seçimi yapılması hususunda kesin olarak kararlıyız. Komite kurdum. Komite, yönetmeliğı hazırlamıştır. En son olarak benim de dectimimden geçecek ve yönetmelik kesin durumunu benim imzayla alacaktır. Yani kütüphanelere kitap alımının objektif ölçüye bağlanmasının üzerinde şahsen durmuş bir Bakanım. Bunu kongreye arz etmek isterim.

BEKİR YILDIZ — Sayın Başkanım, Sayın üyeler. Burada 8 kitabı il kütüphanelerine gönderilmeyen bir yazar olarak konuşmak istiyorum. Eğer izin vermezseniz yine de konuşmam. Yalnız, Sayın Bakanım en son söz benimdir dedi. Ben de Türk Yazarlar Sendikası İkinci Başkanı ve 8 kitabı yasaklanmış bir yazar olarak konuşma hakkına sahibim. Yalnız bu kongre bana bu konuşma hakkını vermiyorsa ben bu kongreyi terk ederim. Efendim bir defa meseleyi önce sansür konusuyla, yasaklama konusuyla kısaca özetlemek istiyorum. Biraz önce Baydar Arkadaşımızın sınırladığı sınırlar hangi düşüncelerin sınırları olacaktır. Düşünce özgürdür derken biz bugünkü toplumumuzu daha iyi bir toplum yapmak için mücadele veriyoruz. Eğer, böyle olmamış olsaydı belli kalıplar, belli ölçüler ancak insanlığın o günkü yararları ve o günkü yaşama biçimlerini şekillendirmiş olsaydı, insanoğlu mağara devrinden buraya gelemezdi. O bakımdan hiç bir zaman düşünce kalıp değildir ve Türk yazarlığı ve bilim insanlığı her zaman düşünceleri geliştirmek için mücadele etmiştir. Bizim yasaklama konusunda, özellikle benim söylediğim şudur. Biz hiç bir zaman yasaların dışındaki yasaklamaları burada söz konusu yapmıyacağız. Eğer bizim yasalarımız 141 ve 142 nin sınırları içine giren bir kitap yasaklanmış ve toplatılmışsa biz burada bunun savunmasını yapmıyoruz. Bizim burada asıl üzerinde durmak istediğimiz şudur. Hiç-

bir yasaklama kararı olmadan, hiçbir kovuşturmayaya uğramadan ve Türk okurunun her zaman okumak isteği ile aradığı kitaplar il kütüphanelerine sokulmak istenmemiştir. Sayın Bakanım dedilerki biz özellikle ekonomik bakımdan bir seçmeyi düşündük, burda haklı olabilir. Sayın Bakanım ben size şunu sunmak istiyorum izin verirseniz. Daha önceki İl Kütüphanelerine kitapların sokulup sokulmama konusunda siz hangi tarafı tutuyorsunuz? Yani bu konuda ben kongreye daha fazla mâni olmamak için sözümü kısa keseceğim. Son sözüm şudur. Türkiye’de eğer kanuni yoldan herhangi bir kitap yasaklanmamışsa bu konuda herhangi bir kurumun yasaklama veya engelleme konusunda bir yetkisi yoktur. İkincisi, burda bundan önce yapılmış olan olaylarda bu haksızlık vardır ve bu somut olarak elimizdeki belgelerde bulunmaktadır. Benim amacım bu yanlışlığın olmuş olduğunu biz tespit ettikten sonra bu yanlışlığı yeni kurulmuş olan Kültür Bakanlığı tashih yoluna gitme gereğini duymuş olmasıdır. Sonuç olarak söylemek istediğim bu.

Kültür Bakanı NERMİN NEFTÇİ — Efendim önce bu konuya değinecek sonra da usül meselesine değineceğim, müsaade ederseniz. Benden önce konuşan arkadaşım sanıyorum beni yanlış anladılar. Bilâkis ben teşekkür borçluyum, başında çıkan tartışmaya. Çünkü, konuya o andan itibaren muttali oldum. Benden önceki bir yönetmeliğin sorumluluğunu elbette devlet hayatının devamlılığı bakımından ne dereceye kadar bana yüklersiniz onu bilmiyorum. Fakat şunu söylemek isterim. Konuya muttali olur olmaz, başlattıkları basındaki karşılıklı açıklamalardan dolayı ilgililere teşekkür ederim. Konuya muttali durmak olmaz. Meseleye el basmış durumdayım. Bütün kütüphanelere bir genelge yayınladım. Bütün kitap alımları durdurulmuştur. Listeler yeniden Bakanlığa gönderilsin, bir bu. Benim genelgem başındaki açıklamalarım zaten herkesce malûm, ikincisi, hemen bir *yönetmelik yapılması için sadece Bakanlığımız içindeki otoritelerden değil, dışardan da hukuk otoritelerinden rica ederek bir yönetmelik hazırlamağa giriştim ve dedimki, objektif ölçülerle kütüphanelere kitap tavsiye edilsin. Bu objektif ölçüler ne olabilirdi. Bir yönetmeliğin tesbit edebileceği hususlar olabilirdi. İşte bunu tesbit ettik bir yönetmelik yapıyoruz ve bundan böyle subjektif bir insanın, iki insanın seçmesi ile değil, yayınlarda olduğu gibi bir komitenin seçmesiyle kitap alınacaktır kütüphanelere. Zanne-*

diyorum ki bütün açıklığı ile söyledim. Çok teşekkür ederim. İkinci Sayın Başkandan rica ettim. Yani zaman kayboluyor, komisyonlar çalıştılar. Bu usul hakkındaki rica olacak. Komisyonlar kendi içlerinden bir başkan, sekreter, raportör seçtiler ve üyeler orada uzun uzun fikirlerini söylediler. Şimdi parlamenter usule göre, yani iç tüzük kaidelerine göre ve cemiyetlerde uygulanan usullere göre komisyonlar, komisyon üyeleri, komisyon raporuna ya iştirak etmişlerdir veyahut da bir muhalefet şerhi vermişlerdir. Yani parlamento da usul budur. Komisyon üyeleri, komisyonda söylemiş oldukları şekilleri, komisyonun raporunu savunurlar, ki-min vasıtasıyla, raportör vasıtasıyla veya komisyon vasıtasıyla. Fakat, muhalefet şerhi vermiş olan arkadaşlar gelip burda fikirlerini açıklarlar bu suretle o komisyonun üyesi olmayan fakat başka komisyonun üyesi olup da bu komisyondan bilgisi olup söz söylemek isteyen insana fırsat vermiş olurlar. Sanıyorum ki başkanlık kaideyi bu şekilde çizerse hiçbir şekilde itiraz olacağını sanmıyorum. Kongrede bu suretle daha uygun bir şeyin, tutarlı bir müzakere taktiğinin içine girecektir. Çok teşekkür ederim efendim.

Kongre başkanı, Özyalçiner, Emiralioglu, Mustafa Baydar ve Bekir Yıldız'ın özgür üzerine olan dilekleri zaten komisyon raporuna girmiştir dedi.

Rapordaki madde okundu.

Prof. Dr. MEHMET YAZICI — Sorulara sonundan başlayarak cevap vereceğim. Önce hemen belirteyim iki 4. Komisyon Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın başkanlığında iki tam gün 9 dan saat 8 lere kadar çalışmış ve komisyon üyelerinden her isteyene dilediği kadar söz verilmiş, birkaç kez söz verilmiş ve bunların üzerinde durulmuştur. Ancak, biz bütün bu sözleri rapor etseydik çok uzun bir rapor olurdu. Biz sadece neler önerebileceğimizi raporumuza yazdık. Onun dışındaki görüşmeleri tutanak biçiminde görüşmelerde söz etmedik. Sevindirici bir hususa değinmek isterim, oda biz raporumuzda resmî kitaplıklara kitap alma usulünü düzenli ve objektif esasa bağlayan bir yönetmelik çıkarılması önerilir biçiminde formüle etmişiz. Görüyorum ki bu konuda bu da gerçekten bir danışma kuruludur, fikrimizi söylüyor, bize danışılıyor. Bu bir kamu yoklamasıdır. Fakat Sayın Bakan bunu bizden çok önce düşünmüş, temel esaslara bağlamış. Öteki sorulara gelince, Seyhan Tunaşar, telif haklarının hesabında

bir tek düzenlilik yoktur diye yakınıyor. Haklıdır, bu da komisyonumuzda konuşuldu. Bir Maliye Bakanlığı yayın yönetmeliği var, bir M.E. Bakanlığı yayın yönetmeliği var, bir yeni hazırlanmakta olduğunu haber aldığımız Kültür Bakanlığı böyle bir yayın yönetmeliği hazırlamaktadır. Üniversitelerin bir yayın yönetmeliği var, akademilerin bir yayın yönetmeliği var, özel yüksek öğretim kurumlarının bir yayın yönetmeliği var sanıyorum, İmar İskân Bakanlığının ve diğer bakanlıkların da böyle bir yayın yönetmelikleri var. Hepsinde ayrı ayrı hükümler, birbirinden bağımsız ve bir karma karışıklık içinde. Elbetteki bunların birçok düzene bağlanması yerinde olur ve raporda önerilmektedir. Adnan Özyalçiner bey, Mehmet Emiralioğlu, Bekir Yıldız, Mustafa Baydar beyler bunlardan ikisi komisyonun üyesi idi. Fikir özgürlüğü ve kısıtlayıcı hükümler üzerinde durdular. Özellikle bu konu komisyonumuzda çok büyük tartışmalara yol açtı. Saatlerce üzerinde duruldu. Nasıl formüle edileceği üzerinde bile saatlerce durduk ve söylenenleri ben kısmen belirtmek istiyorum. Fikir özgürlüğü her zaman tarihin her devrinde ve her zaman yere göre, zamana göre belirli ölçüde kısıtlanır. Bilim açısından, gerçeği arayan bilim açısından fikir özgürlüğünün sınırı yoktur. Dört duvar arasında yüksek öğretim yapan bir kuruluş, bir profesör dilediği gibi bilimsel gerçeği arar ve bunu, içinde bulunduğu ülkedeki yasaları geçersiz sayarak konuşur. Ama bugün Rusya da kapitalizmi öven bir yazı suçtur, hapse girer. Türkiye'de komünizmi öven bir yazı suçtur, Anayasa'ya göre bu Türkiye'nin düzenine göre elbetteki o da hapse girer, bu türlü yayın da toplatılır. Bugün Almanya'da vaktiyle Almanya'yı üne veya felâkete sürükleyen hitler lehinde yazmak suçtur. Medeni bir ülke Orta Avrupa. Türkiye'de Atatürk'ü yeren bir yazı yazmak suçtur. Suudi Arabistan'da islâma karşı bir yazı yazmak suçtur. Türkiye'de % 98'i Müslüman olduğu halde lâikliğe karşı yazılan yazı suçtur. Yazılan yazı diyorum, ama üniversite dört duvar arasında konuşulan değil ve hemen komisyonda şunlar da söylendi. İstanbul'da bir yatakda yarı çıplak gösterilen bir kadın resmi apaçık sayılmaz, müstehcen değildir, ama aynı resim Erzurum'da, Trabzon'da veya başka yerde müstehcen sayılır. Bu değişiktir ve bunu biz raporumuza uzun uzun görüşmelerden sonra şöyle formüle ettik. Tekrar okuyorum. «Bir kitap yazarının 1975 yılında T.C. siyasi sınırları içinde, bir kitap yazarının Anayasa ile ilgili yasalara saygılı olduğu sürece özgürlüğü ve güvenci olması doğaldır. An-

çak, Türk yasalarında, fikir özgürlüğünü sınırlayıcı hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi, üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyine üye devletlerin ilgili yasa hükümleri ölçüsüne ve çağın akışına, zamana göre geliştirilmesi ve genişletilmesi önerilir» Raporumuzda biz bu hükme vardık. Bundan başka bir türlü hükme varmayı biz mantıksız saydık. Yabancı yazarların Türkçeye çevrilmesi furçasının editörler birliğinin yeniden yasa ile kurulması ve bir düzene sokulması öneriliyor buna katılırız. Biz sadece yerel bir hüküm koyduk. Bunun belli bir düzene sokulması, bir yasaya bağlanması ama öyle, ama böyle. Bunu biz sadece öneririz. Bunun takdiri ilgili kurullara bağlıdır, bırakılmıştır. Bilimsel yayınları satın alma bir tek düzene bağlıdır ve bunların bazısı alınmıyor, bazısı yasaklanıyor. Komisyonda öyle durumlar çıktı ki, var da. Bir kütüphaneye alınmayan bir kitap 9 başka kütüphaneye satın alınmıştır. Yani bir kasıt yok ama yinede subjektif olabiliyor, objektif esaslara bağlansın dendi.

Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın endişelerine ve görüşüne % 100 katılıyorum. Ancak, burası bir kamu yoklaması olduğu için bu sözler burda söyleniyor ve kamuya duyuruyoruz. Bu bir bakıma üniversitelerimizi, akademilerimizi, yüksek öğretim kurumlarımızı yayın açısından halka şikâyetidir. Ben böyle kabul ediyorum. Yoksa tam özerk olan üniversite ve akademilerimiz kendi aralarında bu konuları görüşüp, belli bir düzene sokmaları gerekir. Üniversite yasasına telif hakkı, yazar hakkı, öyle kısıtlayıcı bir biçimde girmiştir ki, hatta yazara rahatlıkla kendi yapıtını, bilimsel yapıtını basma, basma yetkisini de vermiyor. Vermiyor, ama uygulanıyor. Yasa da var, uygulaması yok. Herkes kendisi veya bir yayınevine bastırıyor. Bu bir tepkinin, bir tepki sonucu yazara konmuştur. Duygusal bir hükümdür. Çünkü, vaktiyle bir çok Profesör kendi yapıtını dilediği gibi basmış, dilediği gibi satmış, dilediği gibi para kazanmıştır. Bu öğrenci olayları ile su yüzüne çıkarılmıştır. Kendi akademim bu sorunu çözümlenmiştir. Objektif ölçülerden ayrılmış, denmiş ki bütün araştırma, ders kitapları ve ders notları üniversiteye bastırılır. Ama hiçbir tedbir de alınmamış. Devletten istenmiş mi bununla ilgili ödenek, sanmıyorum. İstense devlet bunlara hayır demiyor. Devlet yeterince veriyor ama yazarın işine gelmiyor. Nasıl halledilir bu? Sayın Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın dediği gibi üniversiteler, yüksek öğretim kurumları bir araya gelirler ve bunu sağlam temellere bağlarlar. Hem yaza-

rın emeğinin karşılığını verecek bir biçimde, hem de öğrenciyi, araştırmacıyı kitapsız, ders kitapsız ve notsuz bırakmayacak bir biçimde ama bunu da mı Kültür Bakanlığına önerelim, Kültür Bakanlığı mı halletsin bunu. Değil, fakat konuyu bildirme açısından yararlıdır.

Yurt dışına çıkacak birisi, sırf fikir konusunda yasak bir kitap yazdığı için veyahut da yazar olduğu için, sanatkâr olduğu için alıkonmaz. Bunları yapmıyalım, bunlar tek tek ortaya çıkmış olaylardır. Bunlar da görüşüldü. Başka birisi, yurt dışına çıkması yasaklanmış. niye? Vergisini vermemiş diye yahut bir sakınca göerek, bu kadar devlet hakkını kullansın izin verelimde, ama yoksa sanatkârdır diye, fikir kitabı yazmıştır diye kimsenin yurt dışına çıkarılacağıının engelleneceğini sanmıyorum. Burada kişisel sorunlarımızı değil, Türkiye'nin bir hukuk devleti olduğunu kabul etmek zorundayım, objektif esaslara göre.

Burdaki önermeleri birleştirerek cevaplandırmış oldum. Eğer itirazı olan varsa tekrar okuyayım.

MEHMET EMİRALIOĞLU — Raporumdaki şu hükümlere benim önerilerimin de konmasını istiyorum, öneriyorum. Diyorsunuzki, Türk yasalarında fikir özgürlüğünü sınırlayıcı hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi, üyesi bulunduğumuz Avrupa konseyine üye devletlerin fikir ve yasa ölçüleri üzerinde çağın akışına gölge düşürülmesinin genişletilmesini öneriyorum. Yukarıda da Anayasaya aykırı olamayacağı belirtildi, buna da katılıyorum. Ama bu ölçülerin içerisinde bilim sanat ve fikir eserlerinin hiç bir şekilde yasaklanmaması gerekir. Aksi halde belli ölçülerde bugün ileri aşamaya ulaşmış fikirlerin seviyesinde Türkiye'yi dondurur ve ilerleme imkânları kalkar.

Komisyon sözcüsü Prof. Dr. Mehmet Yazıcı cevap hakkı istedi ve söz verildi.

Madem itiraz var. Önergeyi aynen okuyorum.

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Yazar ve yayıncıyı özendirmeye etkili olacak hususlardan birisi de kitap yasağı ile yayın toplatılmasının kısıtlanması hatta kaldırılmasıdır. Bu nedenle bütün sanat ve fikir kitaplarının ya-

saklanmamasını sağlayacak hukuk çalışmalarının yapılmasının Hükümetimize önerilmesini saygıyla dilerim.

Mehmet EMİRALIOĞLU

Sayın Mehmet Emiralioglu komisyonumuzun üyesi değildi. Bu laflar konuşuldu komisyonumuzda ve bizim formüle ettiğimiz şekilde bunlar da vardı. Elbetteki fikir, sanat, bilim eserlerinin öteki eserlerden, zararlı yayın dediklerimizden ayrı tutulması yerindedir. Ancak, başka bir şekilde bir öneride bulunmadık. Komisyonca bu nasılsa tutanağa geçecektir. Fikir kamuya duyurulmuştur. Teşekkür ederim.

4. Komisyon başkanı Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay söz aldı. Komisyon raporumuz hakkında göstermiş olduğunuz ilgi ve teveccühe bilhassa arzı şükran ederim ve bizimle beraber çalışan arkadaşarıma da hepsine teşekkür ederim. Yalnız biz özgürlüğü gayet geniş olarak koyduk. Son zamanda hükümet bazı programik neşriyata, yayınlara müdahale zorunda kalmıştır.

Bizim komisyonda Vedat Nedim Tör'ün gayet güzel bir teklifi vardı ruh kirlenmesi diye. Maatessüf kendileri teşrif edemedikleri için okuyamadık. Ama zapta girecek biçimde rica ettik. Onun için özgürlük gayet iyi bir şeydir. Fakat insan hakları da hürmette, onurla birlikte yürümesi lâzımdır. İnsan hakları çok geniştir. İnsanın duygusal hayatına ve hatta bir de duygusal hayatının insanın toplum içindeki sosyal yaşantısını ve sosyal varlığını zedeliyecek hususa hiçbir kimse müsaade edemez. Fakat arkadaşlarımızın göstermiş oldukları ilgiye tekrar teşekkür ederek raportör arkadaşarıma da, komisyonumuza ayrıca yapmış olduğu hizmet dolayısıyla huzurunuzda teşekkür ederek, hepinize saygılarımı sunarım.

Kongre divanı başkanı yeterlik önergesi olduğunu bildirdi. Oya konuldu ve kabul edildi.

Bundan sonra başkan, 4. komisyon raporunu oya sundu ve raporun tümüyle kabul edildiği açıklandı. Oturum saat 15.00 de toplanmak üzere tatil edildi.

BEŞİNCİ KOMİSYON RAPORU

KONU : Ansiklopediler ve Diğer Müracaat Kitapları, Çocuk ve Gençlik Yayınları, Okul Ktapları

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 - 26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

KOMİSYON BAŞKANI : Dr. A. Ferhan OĞUZKAN

ASBAŞKANLAR : Doç. Dr. Neda ARMANER,
Mehmet IRMAK

RAPORTÖR : Osman S. AROLAT

YAZMANLAR : Nurettin ERGEN, İzzet ÖZGÜÇ

RAPORU OKUYAN : Osman S. AROLAT

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Sayın Başkanlık Divanı, Sayın üyeler. Komisyonumuz gündeme göre ilk toplantısını başkanlığa Dr. A. Ferhan Oğuzkan'ı Asbaşkanlıklara Doç. Dr. Neda Armaner ve Mehmet İrmak'ı, Raporörlüğe Osman S. Arolat'ı ve yazmanlıklara Nurettin Ergen ile İzzet Özgüç'ü seçerek «Ansiklopediler, Diğer Müracaat Kitapları, Çocuk ve Gençlik Yayınları ve Okul Kitapları» konusunda çalışmalarına başlamıştır.

Komisyonumuza gönderilen 9 tebliğin okunmasından sonra bu tebliğler üzerine komisyon üyelerinin görüşleri ve genel nitelikli önerileri tespit edilmiştir.

Çalışmalar sırasında ansiklopediler, müraعات kitapları, çocuk ve gençlik yayımları ve okul kitaplarının seçiminden yayımına kadar çeşitli sorunlar taşıdığı ortaya çıkmış ve komisyonumuzda görüşülmesi istenilen konunun çok geniş kapsamlı tutulduğu üyelerce tespit edilmiştir. Demokratik bir tartışma ve saygı ortamı içinde sürdürülen yoğun çalışmalarla sizlere sunulan bu rapor hazırlanabilmiştir. İleride toplanacak yayın kongrelerinde bu kapsamlı konunun üç ayrı komisyonda görüşülüp incelenmesinin yararlı olacağı görüşünde birleşilmiştir. Bunlar : (a) Çocuk ve Gençlik Yayınları, (b) Ansiklopediler ve Başvurma Kitapları, (c) Okul Kitapları, komisyonları olarak düşünülmüştür.

Tartışmalar sonunda çocuk yayımları kavramının çocuğun gelişimini dikkate alarak onun yaşına, cinsiyetine, öğrenme kapasitesine uygun düşen ve onun düşünce dünyasına olumlu katkılarda bulunmak suretiyle boş zamanlarını değerlendiren sözlü ve yazılı yayınların tümünün anlaşılması gerektiği belirlenmiştir.

Devletin artan teknik ve parasal imkânları daha iyi değerlendirilip yayınlarda nicelik ve nitelik yükseltilmesine gidilmesi konu edilmiş. Devletin üzerine düşen görevi daha çok geciktirmeden yeni bir plan ve program anlayışı ile yatırımcı ve destekleyici çalışmalara yönelmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Çocukların, gençlerin ve halkın eğitimi ile ulusal kültürün yükseltilmesinin aksatılmaz bir görev olduğu, yayın alanında devlet yatırımlarının herhangi bir kâr amacı beklemeden yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

İkinci Türk Yayın Kongresi'nin toplanmasına öncülük eden Kültür Bakanlığı yöneticileri ile, çalışmaların düzenli ve verimli yürütülmesinde emeği geçen kişi ve kurumlara komisyonumuz teşekkürü ve saygılarını belirtmeyi bir görev bilir.

ANSİKLOPEDİLER VE DİĞER BAŞVURMA KİTAPLARI ÜZERİNDE ÖNERİLER

1. Başta Kültür ve Millî Eğitim Bakanlıkları ile öbür resmî kuruluşlar, üniversiteler tarafından olmak üzere, belli bir plan ve

program çerçevesinde temel bilimsel, kültürel kaynaklar hızla Türkçeye kazandırılmalıdır.

2. Millî Eğitim Bakanlığınca yayımlanmakta olan ve uzun süredir bitirilemeyen ansiklopediler kısa zamanda tamamlanmalıdır.

3. Ansiklopedi ve bilimsel yanı ağır basan temel kaynak kitapları basan özel yayınevlerine devlet yardımcı olmalıdır.

4. Devlet, tüm okullara, kütüphanelere, ansiklopedi ve kaynak kitap göndermelidir.

5. Ansiklopedilerin ve temel kaynak kitapların çevrilmesini, hazırlanmasını güçleştiren hükümler değiştirilmelidir.

6. Yabancı dillerde yayımlanmış önemli kaynak kitaplar bir plan ve program çerçevesinde Türkçeye kazandırılmasına çalışılmalı ve bu tür birikimler desteklenmelidir.

7. Türk Büyükleri Biyografisi, Türk Tarihi Ansiklopedisi, Türkiye Coğrafya Ansiklopedisi gibi ansiklopediler hazırlatılmalıdır.

8. Kültür ve Millî Eğitim Bakanlıkları, önemli bilim dallarında deyim ve terimler sözlükleri hazırlatmalıdır. Bu konuda ilgili öğretim eğitim ve araştırma kurumlarıyla işbirliği yapılmalıdır.

9. Devlet ve iller için her yıl yıllıklar hazırlanmasını ve yayımlanmasını sağlamak üzere bir kanun ve yönetmelik çıkartılmalıdır.

10. Devlet yılığını hazırlamak ve yayınlamakla görevli bir dairenin Başbakanlıkta kurulması ve genel bütçeye her yıl ödenek konulması sağlanmalıdır.

11. İller yıllıkları için illerin özel idare kadroları arasında «Yıllık Bürosu» kurulması ve özel idare bütçelerine her yıl ödenek konması sağlanmalıdır.

ÇOCUK VE GENÇLİK YAYINLARI ÜZERİNE ÖNERİLER :

1. Devlet, meslek kuruluşları, yazarlar ve ozanlar, çocuk ve gençlik yayınlarına gerekli önemi vermelidirler.

2. Çocuk yayımları, eğitici, öğretici, okuma zevkini geliştirici, hayata ve olaylara karşı olumlu tutum aldırıcı bir biçimde olmalıdır.

3. Çocuk ve gençlik yayımlarının dili arı, anlatımı açık ve seçik olmalıdır.

4. Yazar ve ozanların çocuklar için de yazmaları özendirilmelidir. Resmî ve özel kuruluşlarla, meslek örgütleri ve sendikalarca çocuk yayımları konusunda ödüllü yarışmalar düzenlenmelidir.

5. Çocukların hangi yayımları nasıl edininip okuyacakları konusunda ana-baba ve öğretmenler her türlü yayın aracılığıyla aydınlatılmalıdır.

6. 30 Haziran 1927 tarih ve 1117 sayılı «Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu» yeniden gözden geçirilmelidir.

7. Devlet, kaliteli çacık yayımlarını desteklemelidir.

8. Çocuklar, gençler ve halk için eğitsel ve kültürel yayın yapmakta olan Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım, Turizm ve Tanıtma, Köy İşleri, Gençlik ve Spor, Kültür Bakanlıklarıyla TRT., Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kuruluşlar, Meslek Dernekleri ve Sendikalar arasında işbirliği ve ortak güdüm sağlamak için özerk ve sürekli bir «Yayın Yüksek Kurulu'na» gereklilik vardır. Bu kurul, Vakıf şeklinde de olabilir. Bu kurul, özel girişimle işbirliği ve ortak güdümü de sağlamalıdır. Her türlü özendirici çalışmalar, seçme, satın alma işleri bu kurulun görüşü alınarak yapılmalıdır. Bilimsel, eğitsel nitelikten yoksun yayımlar da bu kurul tarafından izlenmelidir.

9. Devletin, özel kuruluşlar tarafından yayımlanan çocuk yayımları için yazarlara verdiği telif ücretleri arttırmalıdır.

10. Çocuklarımızın okuma-öğrenme zevkleri, ilköğretim kurumlarıca nedenleriyle incelenmelidir. Alınacak tedbirler tespit edilmelidir.

11. Millî Eğitim Bakanlığı yararlı çocuk kitaplarının yeniden basılmasını sağlamalıdır.

12. Yabancı ülkelerde ve ülkemizde ödül almış yapıtlar, kamu kuruluşlarınca yeniden bastırılmalıdır.

13. Türk ve dünya edebiyatının özgün yapıtları özü bozulmadan kısaltılarak ve sadeleştirilerek çocuk düzeyine göre indirgenmelidir.

14. Çocuk yayınları hazırlanmadan önce uzman araştırmacılar bölge-bölge yurdumuzu taramalı, çocukların dil ve deyim kullanımlarıyla ilgili tespitler yapmalıdır. Çocuk yayınları, bu verilere dayandırılmalıdır.

15. Yurdumuzda yayınlanan çocuk-gençlik yayınlarının biçim ve öz bakımından çağımız okurlarının ihtiyaçlarını karşılamakta daha yeterli olması için çocuk-gençlik yayınları üzerinde, kişilerin yaptıkları araştırmalara, incelemelere Devlet yardım etmelidir. Özel sektörün yapmak istediği inceleme ve araştırmalar desteklenmeli, zaman zaman yazar, ressam, yayıncı ve eğitimcileri bir araya getirerek ortak konuların tartışılması için imkân sağlanmalıdır.

16. Kâğıt, cilt, resim, fotoğraf ve içerik bakımından çok başarılı ve yararlı yapıtların yurdumuzda çoğalmasını sağlamak için nesnel ölçülere dayalı bir seçim yapılarak bu gibi yapıtlar satın alınmalıdır. Bu ürünler, öğrenim yapmakta olan çocukların ve gençlerin yararına çok ucuz ve bazı durumlarda parasız olarak sunulmalı, bununla ilgili bakanlıklar bünyesinde özel satın alma fonları kurulmalıdır.

17. Çocuk yayınlarının geliştirilmesi için Türkçeye yaş gruplarına göre söz dağarcığı kazandırılmalı, bu amaç için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

18. Nitelikli çocuk yayınlarında aranacak biçim ve içerik özellikleri kapsayan belli standartlar tespit edilmelidir.

19. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlıklarının bünyelerinde çocuk yayınları örgütleri kurulmalıdır.

20. Çocuk kütüphaneleri ülkemizde yaygın bir duruma getirilmeli, hizmetin küçük yerleşme merkezlerine gezici çocuk kütüphaneleri yolu ile ulaştırılması sağlanmalıdır.

21. İlgili bakanlıklar, haftalık ya da aylık çocuk dergileri yayınlamalıdır.

22. Türk Mitolojisi, Türk Tarihi ve Anadolu yaşantılarıyla dünya edebiyatından seçmeleri içeren geniş programlı bir çocuk yapıtları dizisi oluşturulmalıdır.

23. Devlet, yetkili kurullarının denetiminde yerli çocuk filimleri hazırlatmalıdır.

24. Ülkemizde bölge çocuk tiyatroları kurulmalıdır.

25. Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunda çocuk eğlence programları saatleri dışında çocuk oyunlarına, çocuk yayınlarına ve bunların tanıtılmasına yer verilmelidir.

26. Millî Eğitim Bakanlığınca uzmanlardan bir kurul oluşturularak yaş grupları ve okul düzeylerine göre serbest okuma ve başvurma yapıtları için okuma katalogları düzenlenmelidir.

27. İlgili bakanlıklarca çocuk yayınları konusunda her öğrenim basamağındaki okullarda anketler yoluyla geniş araştırma ve incelemeler yaptırılmalıdır.

28. Öğretmen yetiştiren kurumlarda çocuk edebiyatı derslerine daha çok önem verilmelidir.

29. Çocuk kitapları yayınlarının ker bakımından geliştirilmesi ve özendirilmesi amacıyla en güzel kitabı yazanlara ve basanlara ödüller verilmelidir. Bu ödüllerin Dünya Çocuk Kitapları Haftası'nda verilmesine çalışılmalıdır.

30. Çocuk yayınları için kâğıt fiyatları ucuzlatılmalı, yeterince 1. hamur kâğıt sağlanmalı ve postada yen indirimler yapılmalıdır.

31. Çocuğu fikren geliştirecek çağdaş konuları içeren kitaplar, öğretmenler ve kütüphaneciler aracılığıyla öğrencilere ve ailelerine tavsiye edilmelidir.

32. Yurdumuzu, tarihimizi ve kültürümüzü her alanı ile çocuklarımıza ve gençlerimize tanıtmak için değerli ve nitelikli kitap, dergi, albüm, film ve benzeri yayınlar yapılmalıdır.

33 Çocuk kitapları ve dergilerinde yazı, resim, cilt gibi öğeleri kapsayan biçimsel konuların gerçekleştirilmesinde tasarım sanatçıları (Dizayner) ile diğer yardımcı uzmanlardan yararlanılmalı, bu konuda yeni elemanların yetiştirilmesi ve geliştirilmesi imkânları sağlanmalıdır.

34. Okuma ve kitap sergisinin geliştirilmesi için yurdumuzda yayınlanmış ders dışı kitapların bir küçük kurulca araştırılma-

sı yapılmalıdır. Bu araştırma sonuçları okullara ve öğretmenlere kütüphane kurulmasında yardımcı olması açısından bildirilmelidir.

35. Başka dillerdeki çocuk klâsiklerinden sayılabilecek kitapların dilimize kazandırılması için çevrilmemiş olanların tespit edilmesi ve çevrilerek yayımlanması sağlanmalıdır.

36. Nasreddin Hoca, Yunus Emre, Hacıbektaş, Battal Gazi, Kerem ile Aslı, Karacaoğlan, Köroğlu gibi kitapların çocukların anlayış düzeylerine uygun biçimde hazırlanması sağlanmalıdır.

37. Nitelikli çocuk kitaplarının hazırlanması bakımından, çocuk kitapları yazarları, editörleri, yayıncıları, ressamaları için yetiştirici ve geliştirici nitelikte eğitim çalışmalarına yer verilmelidir. Bu amaçla Millî Eğitim ve Kültür Bakanlıklarınca sürekli ve düzenli «Nitelikli Çocuk Kitapları Hazırlama» kursları ve seminerleri düzenlenmelidir.

OKUL KİTAPLARI ÜZERİNE ÖNERİLER

1. Ders kitaplarının mali nedenlerle ucuza basılması sonucunu doğuracak girişimlerden kaçınılmalıdır. Kaliteli baskı için :

a) Kâğıt, bir öğretim aracına yarayacak nitelikte iyi ve dayanıklı olmalıdır.

b) Resim, harita, şekil ve grafiklerin konunun anlaşılması, kavranması açısından önemi gözönünde tutularak kitaplarda bunlara çokça yer verilmelidir.

c) Baskı işi daha özenle yapılmalı, kolay anlaşılır olması için harflerin punto büyüklüğü tespit edilmelidir.

ç) Haritalardaki adlar yabancı dilde yazılmamalıdır.

d) Ders kitaplarının kapakları renkli desen ve yazıları belli nitelikler taşımalıdır. Ayrıca, uzun süre kullanılmasını sağlayacak dayanıklılıkta olmalıdır.

2. Ders kitapları ulusal duyguyu telkin eden, geliştiren özellikte yazılmalı, Türk halkına, yurt sorunlarına ilişkin bilgiler üzerinde durulmalı ancak, bu davranışın uluslararası işbirliği anlayışı

şını zorlaştıracak hoş görüsüz bir biçimde ele almamalı, aksine bu amaca yararlı örneklere yer verilmelidir.

3. Ders kitapları Atatürk'ün yüce kişiliğini, başarılarını, inkılâplarını öğrencilere tanıtmalıdır.

4. Öğrenimin her kademesi için hazırlanacak ders kitaplarında psikolojik ve pedagojik verilerden yararlanılmalıdır. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığınca oluşturulacak çeşitli komisyonlarda bir psikolog ve eğitimcinin bulundurulmasına özen gösterilmelidir.

5. Öğrenimin her basamağında, ders kitapları eskimiş, gereksiz bilgilerden kurtarılmalıdır.

6. Ders kitaplarında dil ve imlâ birliği sağlanmalıdır.

7. Ders kitapları öz ve biçim bakımından belli bir düzeye ulaştırılmalıdır.

8. Ders kitapları devlet tarafından basılmalı ve dağıtımı da devlet eliyle yapılmalıdır.

9. Yoksul öğrencilerin ders kitaplarını devlet parasız vermemelidir.

10. Ders kitapları yarışma ve ödül yoluyla kişilere ve komisyonlara yazdırılmalıdır. Ders kitaplarının her yeni baskısında nicelik ve nitelik bakımından daha iyiye gidilmesi sağlanmalıdır.

11. Okul kitaplarının kalitesi yalnız nicelik bakımından değil dizayn (tasarım sanatı) bakımından da değerlendirilmelidir.

12. Üniversitelerde kitap basma, yayma ve satma işleri bir bütün olarak ele alınmalıdır.

13. Üniversite ders kitaplarının gerek kürsülerce ve gerekse özel yayınevleri tarafından yüksek kârla basılarak satılmasına engel olunmalıdır.

14. Ders kitaplarının iyileştirilmesi için öğretmenlerin, öğrencilerin, ilgili kuruluşların eleştirileri, öneri ve dilekleri sürekli olarak alınmalı ve değerlendirilmelidir.

GENEL NİTELİKTEKİ ÖNERİLER :

1. Basım ve yayın özgürlüğünü tehdit eden hükümler, yasalarımızdan çıkartılmalıdır.
2. Okul kütüphaneleri, nicel ve nitel yönden geliştirilmelidir.
3. Okul kütüphanelerinin tatil günlerinde de açık tutulması sağlanmalıdır.
4. Yayın yapmak isteyen kişilere bankalarca düşük faizle uzun vadeli «Yayın Kredisi» verilmelidir.
5. Çocuk yayınları, okul ve çocuk kütüphanelerine niteliklik ölçüt olmak üzere devletçe eşit olarak satın alınıp gönderilmelidir.
6. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu kapsamına giren kişilere, çocuk dergi ve gazetesi ile mesleki, edebî sürekli yayınları çıkarmaları halinde, ilerde basın kanununda yapılacak bir değişiklikle, belli süre içinde «Sarı Basın Kartı» verilmesi için ilgili bakanlıkların yasama organına bir yasa teklifinde bulunmasına çalışılmalıdır.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

M. Nuri ALPAY

Doç. Dr. Neda ARMANER

Osman S. AROLAT

Necip AŞKIN

Mehmet AYDIN

Hüseyin AYTAÇ

Fakir BAYKURT

İsmet BİNARK

Perihan ÇELEBİ

Fevzi ÇİMEN

Agop DİLAÇAR

Mehmet IRMAK

M. Rauf İNAN

Celalettin KİŞMİŞ

Abdülkadir KÖYLÜ

İsmet KÜR

Dr. A. Ferhan OĞUZKAN

Kemal OR

İzzet ÖZGÜÇ

Neriman PEKİN

Şevket RADO

Hüseyin SAĞDIÇ

Baha DÜNER

Kâzım EKE

Erol ERDURAN

Nurettin ERGEN

Prof. Dr. Osman ERSOY

Hasan Refik ERTUĞ

Feyzullah ERTUĞRUL

Fikret EŞBER

Hasene ILGAZ

Saip SOYDAM

Celal ŞENTÜRK

Nilüfer TUNCER

Mustafa ONARLIOĞLU

Maide ÜNLÜ

Mehmet BAHÇECİ

Göktürk Mehmet UYTUN

Rakım ÇALAPALA

Şükran AKMAN

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın Başkan, sayın üyeler. Aslında genel kurul çalışmalarında şahsen fazla söz almaktan hoşlanmam. Fakat bukadar önemli konularda sizlere intikâl ettirmek istediğim bazı hususlar var ki onları kısada olsa açıklamaktan kendimi alamıyorum. Birinci konu Türkiye'de filmler ruh sağlığı bakımından üzerinde durulacak bir konudur. Bugün bir sinemada gösterilen filmin çocuk için çocuğun ruh sağlığı bakımından faydalıdır değil midir. Bu hususu ana ve babaya bildiren bir usul uygulanmamaktadır. Yabancı ülkelerde benim şahsen müşahade ettiğim şey şudur. Herkesin görebileceği filmler ayrıca başlarken de sinemada gösterilir bir işaretle. Yalnız yetişkinlerin görebileceği filmler ayrıca gösterilir, çocuklara tavsiye edilen filmler ayrıca belirtilir. Kanaatimizce çocukların ruh sağlığı bakımından ciddiyetle üzerinde durulacak bir konudur. Raporda yeri midir, değil midir bilmiyorum ama, rapor bu konuya temas etmemiştir. İkinci nokta, raporda okuma, kataloglama olarak tanımlanan, yani çocuklara okunması tavsiye edilen kitaplar listesi kanaatimce son derece önemlidir. Bu bakımdan hakikaten raporları hazırlayanlara teşekkür ederiz. Şunu da ilâve etmek istiyorum. Ayrıca biz bunu yalnız çocuklar için değil, yetişkinler için de yapmamız lazımdır. Bugün üniversiteye gelen öğrencilerin içinde genel kültür bakımından ve kendi alanlarında yetişmeleri bakımından hangi kitapların okunmasının tavsiye edildiğine dair bir listeyi fakültelerimiz maalesef öğrencilerine vermemektedir. Bunu açıkça ve üzülerek belirtiyorum. Diğer bir nokta. Ders kitapları konusunda çok tartışılan bir husus tek kitap meselesidir. Bugün Türkiye'de bü-

yük bir ders kitabı israfı vardır. Bu konu üzerinde Bakanlıkların mutlaka durması lâzım gelir kanaatindeyim. Ayrıca okullarımızda raporda kitap sevgisinden bahsediyor. Kitap sevgisi kitaplarla verilmmez. Yani kitapda yazmakla verilmmez. Bu bir eğitim meselesidir. Öğrencilerimizin kitapları üzerinde yazdıklarını hocalarımızın görmesi lâzımdır. Velilerin görmesi lâzımdır. Ben görerek üzülüyorum. Kitabın, kitap sevgisini öğrenciye hocanın kendisinin aşılması lâzımdır, iyi örnekler vermesi lâzımdır. Çocuklarımızı kitaplarını karalamaktan kurtarmak âzımdır. Bizim zamanımızda, ben çocukken ilkokulda kitaplarımızı kaplardık ve kitaplar üzerinde birşey de yazdırmazlardı. Benim elimde 30-40 sene evveline ait kitaplar duruyor. bugün kendi çocuklarımın 3 sene evvelki kitaplarını ele alamazsınız. Bunun bir eğitim programı olduğunu ifade etmek isterim. Raporda devlet kitapları, devlet tarafından basılsın ve yayımlansın temennisi var. Bu temenni genel olarak yerindedir. Ama, devlet kitaplarının meselâ, üniversite kitaplarının, üniversite basımevi dururken neden üniversite basımevinde basılmadığını incelemek lâzımdır. Genel olarak temennilerde bulunmak başkadır, bence gerçeklere uygun çözüm yolu bulmak yine başkadır. Üniversitenin büyük konularından bir tanesi budur. Fakat kitaplarını bastırana soracak olursanız onların neden devlet basımevini veya üniversite basımevini tercih etmediğini size üzümlere söyleyeceklerdir. Son bir nokta, üniversite ders kitaplarının bir bütün olarak ele alınması lâzımdır deniyor. Genel olarak biz de bu görüşe katılırız. Yalnız sabahki oturumda bir sayın üye telif hakları ile ilgili olarak çeşitli yönetmeliklerin bulunduğu bahsetti ve bizim 4. komisyonun raportörü sayın meslekdaşım da bunların tek bir metin şeklinde ifade edilmesi gerektiğinden bahsetti. Çeşitli yönetmeliklerin sebebi bu kitapların çeşitli seviyelerde ve çeşitli hizmetler için yapılmış olmasından ileri gelebilir. Bir birleştirme bazen tehlikeli olur. Nitekim, Üniversiteler Yayın Yönetmeliği birleştirilmiştir ve bu birleştirmeden bugün biz fakülte olarak ve bir çok fakülteler şikâyetçidir. Reporumuzda bu hususda yeteri kadar bilgi vardır. Üniversite ders kitaplarının yüksek kârla satıldığından bahsedilmektedir. Bizim yayın yönetmeliğine göre 500 sayfalık kitap için üniversite öğretim üyesine 25.000 lira ödenir. Bunun 14.000 lirası vergidir. Buna mukabil, Millî Eğitim Bakanlığının yönetmeliğine göre 1974 senesinde çıkmış olan yönetmeliktir. İlkokul kitapları için kitabın baskı sayısına göre

16.500 lira ile 165.000 lira arasında, ortaokul kitapları için 17.500 lira ile 175.000 lira arasında, lise kitapları için 18.000 lira ile 180.000 lira arasında bir para ödenir. Bunu, rakamların fazla olduğunu belirtmek için söylüyorum. Şunu belirtmek için söylüyorum. Üniversite kitapları için üniversitede öğretim üyelerine ödenen telif hakkı gülünç denecek kadar azdır. Bu bakımdan bu kitapların hele üniversite tarafından, kürsüler tarafından bastırılan kitapların yüksek kârla satıldığı görüşüne katılamıyorum. Teşekkür ederim.

MEHMET EMİRALIOĞLU — Sayın Başkanlık Divanı, değerli üyeler. Kısa bir süreye sığmayacak kadar geniş olan bir kültür, eğitim sorununu enine boyuna görüşmemiz elbette olası değildir. Komisyon bu dar imkânlar içerisinde oldukça derli toplu öneriler getirmiştir. Kendilerine teşekkür ederim. Çok daha az önem verdiğim konular üzerinde zaman bakımından durmuyacağım. Belli çok önemli bir kaç konuyu belirtmek isterim. Müsaadelerinizle, öncelikle telif hakları konusu sırasında verdiğim bir önerenin burada verilmesi tavsiye edildi başkanlık divanından. Burada veriyorum, önce onu arz edeyim. İlkokul ders kitaplarında Türkçe, Sosyal Bilgiler ve buna benzer ders kitaplarının uzun süreli bağlantılar sağlanmasında büyük sakıncalar gördük uygulamada. Bu itibarla bir önerge ile Türkçe okuma ve Sosyal Bilgiler kitaplarının 3 yıldan fazla bağlantılarla sağlanmamasını öneriyorum. Basit olarak şunu söyleyeyim. Türkçe okuma kitaplarına konulmuş olan metinlerin içerikleri yine sosyal bilgilerin kendi içeriği, siyasal dalgalanmalarla etkilenmektedir. Bu nedenle uzun süreli bir kitap bağlantısı yapıldığı zaman, ne yapalım parasını ödedik, 10 senelik olduğu için kalıplarını hazırladık, hatta formalarını bastık. Bu itibarla, bu kitabı okutmak zorundayız dendiği olmuştur. Ve biz öğretmenler kahrolurcasına böyle kitapları okutmakta devam etmişizdir. Bu önerge bu ızdırabın ifadesidir. Diğer konu efendim, Ansiklopedi gibi bilimsel, sürekli ve oldukça objektif, hatta ulusal olduğu kadar uluslararası nitelik taşıması gereken yayımların denetimi, yürütümü ve içeriğinin yapılması, gene siyasal etkiler içerisinde kalmaktadır. Bu ansiklopedilerin içeriğine, zaman zaman değişen siyasal tercihlerin, bilimsel olmıyanlarının girmesini ve bilimsel olduğu halde sonradan gelen tercihlere uymadığı için ikinci baskılarda değişiklikler yapılması veyahut formaların düşürül-

mesi gibi olaylarla karşılaşılması için bu konularda bilimsellik objektiflik ve özerkliğe benzer bir güvence bekliyoruz. Okul kütüphanelerinin pazar günü açılması önerildi. Ankara'da öğretmenlik yapan kişinin okul kütüphaneleri çalışmıyor ki açılınsın.

M. RAUF İNAN — Efendim, öğleden evvel okunan raporlardan birinde dikkati çok çekecek bir cümle vardı. Şöyle diyordu. «Yayınlanmakta olan kitap sayısı okuyucu sayısını aşmıştır. Ona denk okuyucu bulamamaktadır. Ve bu nedenle de kitap satışı çok sınırlı kalmaktadır.» Bunda yerden göğe kadar hakkı var. Zaten bu toplantı eğer okuyucuyu sağlamadan dağılır, sağlamak için gerekli ön tedbirleri, önemleri almadan dağılırsa, istediği kadar yayın düzelsin ve gelişsin bu güneşe karşı bu ışığı alan yerler olmadıktan sonra yazık olur. Bu nedenle ilkin o cümle üzerine dikkatinizi arz ederim. Ayrıca beşinci yar kurulun raporundaki bir madde, öğrencilerin düzeylerine göre kitapların tespit edilmesi maddesinin de önemini arzetmiş oluyorum. Ayrıca şu dikkati çekiyor. Biz burada sanki sadece okul ve gençlik çocukları için toplanmış bulunuyoruz. Halk için olanı çok az yer tutmaktadır. Nitekim benimde üyesi bulunduğum ve muhalefet şerhi verdiğim beşinci komisyonun okul kitapları, çocuk kitapları için olan önerilere halk sözcüğünün de eklenmesi gerektir. Bunu bir önerge olarak sunacağım.

Yaptığım açıklama dikkate alınarak o konulardaki önerilerimi genel kurulun yüksek takdirine sunulmasını rica ederim.

Önerge 12 :

1. Çocuk ve okul kitapları için yazılan önerilerin halk kitapları için de dikkate alınması, önerilerden uygun düşenlere «halk» sözcüğünün de eklenmesi,
2. Ayrıca halk için, geliştirici nitelikte genel yaşam, sağlık, tarım, tarih, dünya, teknik ile ilgili ve sanat değerli kitap, dergi gibi yayımlar yapılması,
3. Her dereceli okullarımızın sınıflarına göre şarkı, türkü, müzik parçaları tespit edilerek, bunların müzik öğretimi yapan kurumlarımızın da yardımıyla ve plâklar, radyo, televizyon ile çocuklarımıza gençlerimize ve halkımıza öğretilmesi (10. yıl marşı gibi),

4. Bu müzik eğitimini sağlamak için eğitim aracı olarak okullarımızın plâk ve resim makineleri ile donatılması.

Saygılarımla.

M. Rauf İNAN

İmza

T. TURAN ATASEVER — Sayın Başkan, muhterem kongre üyeleri. Cidden çok üzerinde titizlikle durmamız gereken konu üzerinde konuşmaktayız. Çünkü yavrularımız yarının ümit ışıkları ve bu memleketi devralacak üniteleridir. Bu nedenle komisyonun da üzerinde titizlikle durmak suretiyle hazırlanmış olduğu raporundan dolayı hepsini tebrik eder, teşekkürlerimi sunarım. Bir konuyu açıklığa kavuşturmak için buraya çıkmış oldum. Nüfusumuzun % 50 si köylerde yaşamaktadır. Bunların çocukları da aile mesleği olan tarımla uğraşmaktadırlar. Bu çocukların tarımsal eğitimlerini temin için de Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı öteden beridir çocuk yayınları yaparak 10-18 yaş arasındaki çocukları eğitmek ve onlara gerekli tarım eğitiminde anne ve babalarına yardımcı olmak bakımından vermek üzere 4 K kulüpleri kurmuştur. Bunların eğitimini sağlamak için yayımlar yapmaktadır. Ancak, verilen raporda çocuklar ve gençler için hatta halk için eğitsel ve kültürel yayın yapacak olan Millî Eğitim, Sağlık Sosyal, Turizm ve Tanıtma, Köy İşleri, Gençlik ve Spor, Kültür Bakanlığı, TRT, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Meslek Dernekleri Sendikaları arasında malesef bu hizmeti yapmakta olan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının isminin bulunmaması benim için üzücü olmuştur. Bu bakımdan bir önerim vardır. Bunun da rapora kaydedilmesi ve bundan sonra yapılacak çocuk eğitimini sağlayacak yayınlar konusunda mutlaka bu bakanlığın da temsilcilerinin bu gibi toplantılara davet edilmesinin lüzumluluğunu öneriyorum. Sebebi de çünkü, % 50 nüfusun % 50 sinin çocuklar olan bu kişilere vermiş olduğumuz teknik yayınlar yanında aynı zamanda kültürel yayınlar da gitmektedir. Köyün düzenli yaşama düzeyini nasıl daha iyiye getirebiliriz bunları önermekteyiz. Bu bakımdan, hiç olmazsa bu konuda yazı yazan teknik elemanlarımızı çocuk seviyesi konusunda aynı yöne sevkemiş oluruz. Efendim, ikinci önerim de okul kitapları konusundadır. Burada dikkatle okudum. Tekrar arkadaşlarımız da dinledi. Fakat, kitap birliğine doğru girişten bahse-

dilmemiş. Ders kitaplarında dil ve imlâ birliği sağlanmalıdır deniyor. Fakat, kitap birliğinden bahsedilmiyor. Hepimizin de çocukları vardır. Hepimiz de aynı dertlere ızdırap duymaktayız. Tahmin ediyoruz çocuklarımıza ortaokulda şu arkadaşın matematiğini bulacaksınız. Ben ondan ders veririm. İkinci bir ortaokul, şu şahsın matematik kitabından ders vermekteyim der. Bence bu normal değildir, yahut 5,10 tane de Türkçe konusunda mukabil kitap birliği olmayan bir eğitim herhalde bizi iyi bir hedefe ulaştırmaz. Bu nedenle, kitap birliğinin sağlanmasında da ben şahsen rapora aktarılmasını ve önerilmesini, tarafınızdan da kabul edilmesini istihham ediyorum. Saygılarımla.

İBRAHİM MİNNETOĞLU — Divan Başkanı ve Yüce Kongre üyeleri. Önce birkaç kez teşebbüs edildiği halde bir türlü gerçekleşemeyen ve ertelenen bu Kongrenin Sayın Kültür Bakanımızın himmetiyle açılmış ve değerlendirilmiş olmasından dolayı mutluluğumu belirterek söze başlamak istiyorum. Burada değerli elemanlarımın da büyük gayretine ve en ince teferruata kadar işi düzenlemiş olmalarından dolayı tebriklerimi sunmak isterim. Sayın Bakanımızın duyarlı ve şevkatli bir anne olarak bilhassa çocuk konusunu ele alacağını da ümit ederek geleceğe karşı güvenimin artmış olduğunu ve bu kongre yılını bir şans yılı saydığımı arzetmek isterim. Bütün komisyonları ilgilendiren şu kâğıt konusuna müsaadelerinizle değineceğim. Ben birkaç defa İzmit'e kâğıt almak için gittim. İzmit fabrikasında büyük bir ihmâl vardı. Sanayi Bakanlığının SEKA'yı uyarmasını diliyorum. Oradaki kâğıt bidonları bir karış yükseklikte bir ızgaranın dahi üzerine konulmamış ve kâğıt hamuru yağmur altında heder olmuştur. Bu hem millî servetin yok olmasına sebep oluyor, hem kâğıt maliyetini yükseltiyor. Halbuki su, sabun, kâğıt tüketimi bir milletin uygarlık ölçüsüdür diye bir atasözü var. Biz kâğıt sarfiyatında en geri bir millet olarak kalıyoruz. Biliyorsunuz, ille her şeyden kâr edilmez. Devlet Demiryolları kâr içinde değil, Sümerbank kâr içinde değil, SEKA'da mutlaka kâr düşünmesin ve bu kâğıdı ucuz olarak versin. Kâr başka yönlerden düşünölsün. Çocuklarımızı kurtarmalıyız. Temelden aldığımız çocuklar olduğuna göre, bilhassa çocuk kitaplarına önem vererek ucuz kâğıdı ucuz fiyatla, ucuz postayla taşınmasına sayın Kültür Bakanımızın önderlik etmesini rica ediyorum.

Devletçe çocuklarına gereken önemi vermeyen uluslar yarınlarına umutla bakamazlar. Biz bugün varız, yayın yokuz. Ama çocuklarımızı mutlaka yetiştirmek zorundayız. Nüfusumuzun çokluğu ile övünemeyiz. Yetiştirilmiş, eğitilmiş çocuklarla ancak öğüneliriz ve yine bir milletin en değerli hazinesi onu yükselten yayınlarıdır. Bu sebepten SEKA'nın mutlaka uyarılmasını ve kâğıdı kâr düşüncesi ile değil de maliyet fiyatına kitaplar için vermesini temin etmenizi rica ediyorum.

Bir de zararlı yayınlar konusu var. Teksas gibi Tommiks gibi macera yayınları, çocukları perişan etmektedir.

M. NURİ ALPAY — Eğitici filmler dururken, güzel sosyal konular dururken, her gün ucuz film alacağım diye beklenmez. On sene geçmeyince film vermiyorlar. Ucuz film alacağım, saati dolduracağım diye habire cinayet filmleri alınmaz. Cinayet az işlenen bir ülkede bir mana taşır. Biz de zaten o seviyededir. Bilhassa televizyonun, radyonun bu konuda uyarılmasını rica ediyorum. Atatürk, Türk çocuklarını korumak için Çocuk Esirgeme Kurumu'nu görevlendirmiştir. Emir vermiştir. Demmiştir ki, Türk çocuklarını koruyacak Çocuk Esirgeme Kurumuna vatandaş yardımı mecburdur. Bizim tüzüğümüzde devlet yardımı var, fakat devlet beş para yardım etmiyor. 400'ün üzerinde çocuk kitabı yayınlamıştır. Çocuk Esirgeme Kurumu, ayrıca 30 seneden beri bir çocuk yuva dergisi yayınlamıştır. Başka raporlarda, Kültür Bakanlığı ile M.E.B. dergi yayınlasın, çocuk kütüphanelerine gönderilsin deniyor. Halbuki bu görevi Çocuk Esirgeme Kurumu yapıyor. Ama bunu ilgili bakanlıklar destekler, para yardımı yaparsa kat kat bu görev yerine gelmiş olur. Teşekkür ederim.

Komisyon sözcüsü Osman S. AROLAT çeşitli görüşleri cevaplandırdı :

Sayın Karayalçın'ın üzerinde durduğu TRT de yayınlanan filmlerle ve diğer filmlerle ilgili bir konu, raporumuzun çocuk yayınları 23 - 25. maddelerinde yer almıştır. Bu nedenle bu maddelerin bu konuyu yeterince aydınlattığı inancımı bir

kere daha belirtmek daha öte cevap vermek istemiyorum. Üniversitelerde ders kitapları pahalılığı üzerinde komisyonumuz tarafından sözü edilen bir maddeye sayın Karayalçın bunun pahalılarından sözü edilen bir maddeye sayın Karayalçın bunun hapsiz olmadığını içeren bir cevap verdiler. Sayın Karayalçın'a göre bu şekilde bir sonuca varılmış olabilir. Ancak, Komisyonumuz ve komisyon üyeleri bunun aksine bir görüşün var olduğunu tesbit etmişler ve rapora geçirilmesini uygun görmüşlerdir. Sayın Emirali-oğlu'nun konuşması sırasında vermediği ancak, daha sonra Kongre Başkanlık Divanına verdiği bir önerge ile belirttiği bir konu var. Raporumuzun başvurma kitapları ile ilgili 10. ve 11. maddelerini içeren devlet yayınlarını, yıllıklarını ilgilendiren bir konu bu. Yıllıkların istatistik tarafından yayınlanmakta olduğu ve bu görevin yeni bir kuruma iletilmemesi gerektiği Emirali-oğlu'nun önergesinde tespit edilmiş. Ancak, bu konuda vermek istediğim cevap şu olacak. Türkiye'de ilk resmî yıllık Salname-i Devleti Ali-yi Osmaniye adı altında 20 Aralık 1846 tarihi ile 19 Aralık 1847 tarihleri arasındaki dönemi kapsar bir nitelikte hazırlanmıştır. Bu ve benzeri yıllıklar 1922 yılına kadar sürekli olarak yayınlanmıştır. Sayın Hasan Refik Ertuğ bu konuda komisyonumuza sunduğu raporda, açıklıkla bu konuyu ortaya koymuştur. Bu konuda, bu dönemden sonra bu yıllıkların yayınlanmasında belli aksaklıklar olduğu görüşünü ileri süren sayın Ertuğ bunlardan sonuncusunu, 1973 yılında bir yılının yayınlandığını ve her yıl yayınlanmasının zorunlu olduğunu ileri sürdü. Ayrıca, Sayın Ertuğ, 1967 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından bir çağrıya uyarak hazırlanan il yıllıklarından söz etti. Bu il yıllıklarının da ancak 40 ili karşılayacak şekilde tamamlanmış olduğunu ifade etti. Bu nedenle Türkiye'de yeni bir devlet yılı ve yeni ilk yıllıklarının hazırlanması konusunda bizleri uyardı. Biz de bu uyarılarını Genel Kurula getirmeyi görev bildik... Bu nedenle Hasan Refik Ertuğ'a bu önerisini aynen kabul ettiğimizi bir kez daha bildirmekten başka, bu konuda söyleyecek başka bir şeyimiz yoktur. Sayın Turan Atasever'in nüfusumuzun % 50 sinin köylerde yaşamasına karşı, tarım konusunda yaptığı uyarıya katılıyoruz. Çünkü, gerçekten Gıda ve Tarım Bakanlığının bize ulaşmamış olan yayınlarını biz zikretmemekle bir eksiklik ile yüz yüze kaldık. Bu yüzden bu eksikliğe biz de katılıyoruz. Raporumuzun o maddesinde Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının adının da geçirilmesinin doğru olduğu inancını burada belirtmek istiyoruz. Ancak, sayın konuşmacının kitap birliği konusunda yaptığı açıklamalara katılmıyoruz. Çünkü, bizim kitap bir-

liği konusunda raporumuz içerisinde yer almış belli önerilerimiz vardı. Ayrıca, M.E.B.nın bu konuda girişimlerinin tutarlı ve özendirici olduğunu da komisyonumuz üyeleri tespit ettiler. Bu konuyu da bir kez daha duyurmakla yetiniyoruz.

Sayın Rauf İnan'ın komisyonumuza da duyurmak istediği görüşlerine, saygın görüşlerine katılıyoruz. Bu konuda verdiği önerilerin kurulunuzca kabulünü rica ediyoruz. Sayın Nuri Alpay'ın kâğıt konusunda komisyonumuz görüşlerini doğrudan ilgilendirmeyen uyarılarına, sadece uyarıları dinlemiş bir dinleyici olarak kabul ediyoruz, saygılarımızla. Bunun dışında komisyonumuz önerileri içerisinde yer alması gereken ancak, redaksiyon sırasında unutulmuş adlarımız ve önerilerinizi de, karşı öneriyi de başkanlık divanına sunuyoruz.

Bir cümlemin açıklanmasını isteyen bir üyeye başkan söz verdi : Zaman almamak için bu yolu seçtim. 8. sayfanın 1. maddesinde şöyle bir ifade var :

Basın ve yayın özgürlüğünü tehdit eden hükümler yasalarımızdan çıkarılmalıdır. Basın ve yayın özgürlüğü düşünce özgürlüğünden soyutlanamayacağından, acaba basın - yayın ve düşünce özgürlüğü şeklinde bir ifade idi de bu redaksiyonda mı düşürüldü, yoksa komisyon üyeleri düşünce özgürlüğüne karşı olduklarından mı böyle bir ifade kullanmaktadırlar. Bunun açıklanmasını istiyorum. Değilse aynı maddeye düşünce özgürlüğü ifadesinin de eklenmesini teklif ediyorum.

Komisyon adına Osman S. AROLAT cevap verdi :

Efendim, düşünce sözcüğü, doğaldır ki komisyonumuz tarafından da sınırlandırılmadı. Anayasamızın 21. maddesi uyarınca konuyu ele alan komisyon üyeleri de doğaldır ki böyle bir konunun da bu arada geçmesinden yanadır. Ama tabii ki takdir sizindir. Düşünce özgürlüğünün eklenmesi istenirse bu önerge kabul edilir.

Başkan bir yeterlik önergesi olduğunu söyledi.

NECİP AŞKIN — Muhterem Başkan, sayın üyeler. Bu komisyonun bendenizde üyesi olarak bulunuyorum ve bilhassa bu madde üzerinde uzun uzun tartışıldı. Bu madde bizim komisyonumuzun görev ve yetkileri dışında kalan bir konu idi. Bu sebepten dolayıdır ki bu maddenin bizim komisyonumuzda 11'e karşı 13 oyla

reddedildi. Buraya nasıl girdiğine hayret ediyorum. Bu bakımdan benim teklifim zaten ilk defa kongre açıldığı zaman da bir önerge vermiştim, o önergenin içerisinde konuşulabilir. Bunun buradan tamamen çıkarılmasını, teklif ediyorum. Teşekkür ederim.

FEVZİ ÇİMEN — Başkanlık Divanı bana bu konuşma fırsatını verdiği için size ve Başkanlık Divanına teşekkür ederim. Söze başlamak istiyorum. Şimdi en son tartışılan konu, Türkiye Öğretmenler Birleştirme ve Dayanışma Derneğinin ve Dava temsilcisinin, kaleminden bu rapora yazılmış bir sorundur. Biz, dün akşamki görüşmeler sırasında ve daha önce komisyona okuduğumuz bildirgenin özünde düşünce özgürlüğü ile yayın özgürlüğünü, basın özgürlüğünü birlikte hesaba kattık. Önergeler böyle tartışıldı. Benden önce söz alıp kurula her halde yanlış hatırlamasından dolayı aksak bilgi veren sayın üyenin sözlerine ben katılmıyorum. Bu öneri tartışmalı bir biçimde görüşüldü ve kabul edildi. 11'e karşı 13 oyla kabul edildi. Bunun için de efendim edildi, edilmedi şeklinde tartışmaya yol açmamalıdır. Bantlar vardır. Bu komisyonda üyeler vardır. Tespit edilebilecek bir sorundur. Biz üniversitelerde okutulan ders kitaplarının parasız, hiç değilse yoksul öğrencilere parasız, verilmesinden yanayız. Bu önerimizde böyle değerlendirmiş oluyor. Kısa konuşmak zorunda olduğum için bir şeye de değinip zamanınızı almayacağım. Başından beri kongreyi, kurultayı ilgiyle izliyorum, sabırla izliyorum. En çok kongre üyelerinin düşünce özgürlüğü konusunda duyarlık gösterdiğini duyuyorum. Anadolu'yu adım adım dolaşmış ve yakında Ankara'ya gelmiş bir öğretmen olarak bu sözleri size aktarmak zorundayım. İzinizle, bundan önceki zamanlarda herkesin kitapları koyacak yer bulamadığı dönemlerde Anadolu'da halk öğretmenlere üşüşmüş, sayın hocam sizin yanınızda şu ya da böyle nitelenen kitaplar olabilir. Siz bunları bize verin, bunları saklarız, koruruz demişlerdir. Düşünce özgürlüğü konusunda fazla duyarlık gösteren sayın üyeler, o dönemde kitapları yakmak zorunda olan aydınlar, eğer halk kadar yürekli olsalardı, düşünce özgürlüğüne sahip çıksalardı, bugün bu tartışmalar burada yapılmayacaktı. Yayın konusunun tartışıldığı bir kongrede bizim kendimizi, aydınlarımızı, çocuklarımızı çeşitli toplum basamaklarında görev ve fonksiyon almış insanlarımızı, yayın yoluyla kendisine yabancılaştıran emperyalizmden hiç söz edilmemesini bu kongrenin büyük bir ek-

sikliği olarak görmekteyim. Bunu böyle belirtmek isterim. Bana bu fırsatı verdiğiniz ve dinlediğiniz için saygılar sunarım.

BEDRETTİN TUNCEL — Bu raporda deminden beri tartıştığımız 8. sayfada genel nitelikte konular arasında 1. cümlede şu sözler var. Dikkatinizi çekmek için söylüyorum bunu ve bundan sonra reyinize başvuracağım. «Basın ve Yayın özgürlüğünü tehdit eden hükümler yasalarımızdan çıkarılmalıdır». Şimdi burada yasalarımız değince yasalarımızda bu hükümler varmış gibi davranıyoruz. Bir ülkenin, demokratik rejimde olduğunu iddia eden bir ülkenin yasalarında, nasıl yasa olursa, (tabii anayasadan söz etmiyoruz), basın ve yayın özgürlüğünü tehdit eden, tahdit değil de, burada Arapçasını söylemişler, tehdit eden (Tepki altına alan) yasalardan çıkarılmalı deniliyor. Bence bu yasalar sözüne lüzum yok. Uygun bulursanız sadece basın - yayın özgürlüğünü tehdit eden hükümler çıkarılmalıdır, kaldırılmalıdır. Bu tahdit mi, tehdit mi, bilmiyorum. Bunu ben tehdit diye okudum. Bir yanlışlık var. Sınırlayan diyelim. Bunun da bir yanlış anlamı olmasın. Çünkü, Türkiye'de bugün yasalarda basın özgürlüğünü, söz özgürlüğünü sınırlayan hükümler varsa eğer, hakikaten biz çok mutsuz bir toplumuz. Bu şeyler, ileri sürülen mütalâalar oldu ve komisyon başkanı ve komisyon sözcüsü bu görüşleri benimsedi. Hemen hepsini benimsedi. Son görüşmelerde bir takım şeyler ve temennilerde bulunuldu onları da dinledik. Bütün bunların ışığında raporun tümünü onayınıza sunuyorum. Kabul edilmiştir. Teşekkür ederim.

ALTINCI KOMİSYON RAPORU

KONU : Halk ve Kùltür Yayınları, Devlet Yayınları

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 -26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

BAŞKAN : Prof. Dr. Ahmet E. UYSAL
ASBAŞKANLAR : Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN,
Cahit ÖZTELLİ
RAPORTÖR : Doç. Dr. Metin AND
YAZMANLAR : M. Saim YEPREM,, Mustafa CAN
RAPORU OKUYAN : Prof. Dr. Ahmet Edip UYSAL

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Önce Gündemde bulunan, aşağıda belirtilen tebliğler okundu :

Doç. Dr. Metin AND : Türk Kùltürünün Dış Dünyaya
Yayın Yoluyla Tanıtılmasının
Önemi
İsmayil Hakkı BALTACIOĞLU : Yayınla Kalkınma Nasıl Ola-
bilir?
Mustafa CAN : Türk Yayıncılarının Kùltür Yay-
ma Ödevleri
Dr. Müjgân CUNBUR : Devlet Yayınlarının Doküman-
tasyon Sorunu.

- Dr. Emel ESİN : Türk Kültür Tarihi Yayınlan-
ması Problemleri.
- Prof. Dr. Mehmet KAPLAN : Türk Kültür ve Medeniyetine Ait
Kaynak ve Vesikaların İlmi Ola-
rak Yayınlanması.
- Sami Nabi ÖZERDİM : 50 Yılda Kitap.
- Rüştü ŞARDAĞ : Millî Eğitim ve Kültür Bakan-
lıklarının Millî Kültürümüzdeki
Etkinliği.
- Prof. Dr. Ahmet E. UYSAL : Halk Edebiyatımızın Bazı Ya-
yın Sorunları ve Çözüm Yolları
İçin Öneriler.
- Ord.Prof.Dr. A. Süheyl ÜNVER : Kültür Konularımızı Yayınlama-
da Takip Olunması Uygun Pra-
tik Yeni Usullere Birkaç Ör-
nek.
- M. Saim YEPREM : Diyanet İşleri Başkanlığı Yayın-
ları.

Bunlardan Prof. Dr. Mehmet Kaplan, S.N. Özerdim ve R. Şar-
dağ'ın tebliğleri dışındakilerde her tebliğ sonunda görüşme açıldı
tartışıldı. Tebliğlerin bitiminde verilen öneriler ayrıca görüşüldü,
tartışıldı ve oylandı.

I. HALK YAYINLARI KONUSUNDA :

1. Devlet eliyle ucuz, nitelikli ve resimli, halka okuma alış-
kanlığı kazandıracak ve okuma beğenisini geliştirecek «Halk Ki-
tapları Dizisi» yayınlanmalı ve her yıl sürdürülmelidir.

2. 633 sayılı yasaya bağlı olarak toplumu din yönünden ay-
dınlatmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılan halka dö-
nük yayınların tanıtılması konusunda Kültür Bakanlığı, Millî Eği-
tim Bakanlığı ve TRT ile işbirliği sağlanmalı ve bunun için yasal
tedbirler alınmalıdır.

3. Halk Yayınları şu kollarda olmalıdır :

a) Halk ağzından derlenmiş ve o beğeniye yansıtan edebiyat
ve sanat metinlerinin ve çizimlerinin yayımı.

b) Halkı eğitmek için hazırlanacak teknik nitelikte kitapların yayını.

4. Halk için yayınlar arasında çeşitli yazı türlerinde yarışmalar açılmalı ve beğenilen eserler yayınlanmalıdır.

5. Türkiye dışı Türk topluluklarının yukarıda belirtilen doğrultudaki ihtiyaçlarının da Bakanlıkça önemle karşılanması sağlanmalıdır.

6. Halk yayınlarının köylere kadar ulaştırılarak duyurulması ve bütün halk kitaplıklarında toplanması sağlanmalıdır.

II. KÜLTÜR YAYINLARI KONUSUNDA :

1. Türk Kültürünün kaynak ve belgelerinin uzmanlarca hazırlanmış bilimsel metinleri ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılarak yayınlanmalıdır. (Birinci Türk Neşriyat Kongresi 288 - 324 sayfalardaki listelerin geliştirilerek gözönüne alınması).

2. Yukarıda anılan metinlerin halk ve gençlik için öz Türkçe ve gerekirse kısaltılarak yayını yapılmalıdır.

3. Türk kültürü alanını gözönüne serecek arşivler ve el yazma kütüphanelerine ait kataloglar bir an önce hazırlanıp yayınlanmalıdır.

4. Türk kültürü üzerinde yabancı araştırmacıların eserleri öncelikle dilimize çevrilip yayınlanmalıdır.

5. Komisyonumuz özellikle kültür araştırma ve yayınlarında çalışacak her türlü politik etkiden uzak bağımsız, yayın yapan çeşitli bilim kuruluşları arasında organik bağ sağlayan ve TÜBİTAK örneğinde temelli ve sürekli bir kurumu öngörmektedir. Türk Kültür politikasının tespitine yardımcı olacak bu kuruluş özellikle aşağıdaki üç kolda çalışma yapmalıdır.

a) Türk kültür tarihinin yazılmasına temel olacak monografilerin hazırlanması ve yayını.

b) Türk kültürünün yayınlar yoluyla dünya kamu oyuna tanıtılması,

c) Türk kültür tarihinin yazılabilmesi için Türk kültürü arşivi kurulması.

6. Çağdaş ve klâsikleşmiş kültür değerleriyle birlikte toplumumuzun sorunlarını yansıtacak çağdaş isteklerini karşılayacak bilimsel ve kültürel düzeyini geliştirecek yayınlara önem verilmelidir.

7. Yayımına M.E.B.nca başlanmış «Türk Kültürü El Kitabı»nın Kültür Bakanlığınca devamı sağlanmalıdır.

III. DEVLET YAYINLARINDA :

1. Devlet yayınlarının içerikleri kadar dış yapıları bakımından da geliştirilmeleri ve bu tür yayınlarda ikilemelerin önlenmesi için tedbirler alınmalıdır.

2. Devlet yayınlarının bir arada toplanması, korunması, analizi, tanıtımı ve kamu yararına sunulması için Devlet Dokümantasyon Merkezi geliştirilmelidir.

IV. GENEL NİTELİKTE :

Bütün yayınlarda Cumhuriyet Türkiye'sinin gerektirdiği biçimde açık, sade ve öz Türkçe bir dil kullanılması titizlikle gözetilmelidir.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

Prof. Dr. Ahmet E. UYSAL

Prof. Dr. M. K. ÖZERGİN

Cahit ÖZTELLİ

Doç. Dr. Metin AND

M. Saim YEPREM

Mustafa CAN

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Doç. Dr. ALİM ŞERİF ONARAN — Değerli arkadaşlar. VI. komisyonun faaliyet çevresi, özellikle bu komisyona sunulan tebliğ-

lerin çokluğu hepimizi sevindirecek bir durumdur. Bu bakımdan bu komisyona tebliğ sunan arkadaşlarla bu komisyonda başarılı bir çalışma göstermiş olan komisyon üyelerine saygılarımı özellikle sunarım. Bir noktada konuşacağım. Kültür yayınlarında koordinasyon yeterince sağlanamamıştır. Çok acı bir gerçektir. İlk gün burada Suut Kemal Yetkin hocamızın ifade ettiği gibi birçok bilimsel yayınlarla ilgili çalışmalar bu memlekette yayınlanmadan çekmecelerde, raflarda tozlanmaktadır. Çok acı bir gerçektir. Bu yalnız bu alanlarda epeyce geride kalmış olan ülkemiz bakımından bir noksan değil, bu yayınların bütün dünyaya açılması noktasında büyük bir noksanlıktır. Onun için bu kongrede, kültür hayatımızı canlandıran hatta onurlandıran bu gibi yapıtlar için özel bir ilgi gösterilmesini rica edeceğim. Kendimden bir örnek vereceğim izininizle. Ben iki buçuk yıl önce bir doçentlik tezi hazırladım, Muhsin Ertuğrul'un sinaması. Sinema, tiyatro ilişkileri açısından Muhsin Ertuğrul'un sineması. 1952 yılında sinema konusundaki sanat hayatını tamamlamış olan büyük ustanın aşağı yukarı 1922 yılından 1952 yılına kadar sinema hayatını adeta arkeolojik bir araştırma olarak ortaya kor. 1958 senesinde İstanbul'daki Belediye deposundaki ihmâl yüzünden birçok değerli sanat filmlerinin yanmış olması dolayısıyla öyle bir inceleme tamamen arkeolojik bir nitelik taşıyor ve ben bu çalışmamı çok değerli jüri üyelerimin övdüğü ve oybirliği ile başarılı bir çalışma olarak kaydettiği, yani bilimsel değeri açıkca ifade edilmiş bir çalışma olarak düşünüyorum. Bunu D.T.C.F. basamadı. Basın Yayın Yüksek Okulu basamadı. Bir arkadaşımın tavsiyesi ile İş Bankası Kültür Yayınlarına müracaat ettik. Bilim adamının böyle bir müracaatı yapmaması lâzımdır. Aslında öyle olduğu halde bana olumsuz cevap verdiler. Çok acı bir gerçektir. Ben kendi örneğimi yakından tanıdığım için veriyorum. Pek çok çalışma var. Onun için Sayın Kültür Bakanımızda burada, çok rica ediyorum. Eğer üniversiteye gerekli tahsisat verilmemiş, basılamıyorsa, diğer ilgili kuruluşlar yayın hayatımıza canlılık getiren, onur veren, çalışma yapan kuruluşlar ve bunların başında bundan sonra geleceğini kuvvetle ümit ettiğim Kültür Bakanlığının, yayın faaliyetleri arasında tam bir koordinasyon kurularak birisinin tamamlayamadığını diğeri almak suretiyle bu işlere mutlak surette, kesinlikle sanat değeri olan, bilim değeri olan eserleri mutlaka süratle basılmasının temini lâzımdır. Bu arada bir şeye kısaca işaret etmek istiyorum. Ar-

kadaşların bu gibi eserleri basılırken bazen belgelerin bilhassa pahalıya mal olacağı düşüncesiyle bir çok belgelerin ayrı olarak basılması cihetine de gidilmektedir. Buna katıyen cevap verilmemesi lâzımdır. Bir ilim eseri belgeleri ile birlikte bütünlük kazanır. Bunun için o bilim eserini bütünlüğü içerisinde belgelerine beraber hiç bir metinden ve belgelerden kısıntı yapılmadan mademki bir bilim ve kültür eseridir, bu şekilde yayınlanması, bilhassa kültür politikası olarak dikkat edilmesini de rica ediyorum. Hepinizi saygı ile selâmlarım.

MAZHAR LEVENTOĞLU — Sayın Bakan, sayın üyeler. 6. Yarkurul raporu ile bağlantılı olduğunu sandığım ve şimdiye kadar hiç değinilmemiş olan Türkiye Televizyonu ekranı üzerinde basılı ve sözlü yayınlara değinmek istiyorum. Türk kültürünün esasında belli bir imlâ kuralı vardır. Belli bir noktalama işaretleri kuralı vardır. Yasaya bağlı bir Türk alfabesi vardır. Türkiye Televizyon ekranına yazılı olarak akseden bu basın ve yayında inanılmayacak yanlışlıkların sürüp gitmesi çok acı ve şaşkıncıdır.

Büyük harf, küçük harf tiplerini, karakterlerini çığnemek, özellikle kültür eğitim ve öğretim atılımında bulunma zorunluluğu olan bir toplumun çocukları için çok kötü örneklerdir.

TRT'nin televizyon ekranına yazılı olarak çığnemiş olduğu kurallar üzerinde sanıyorum kongremizin pek fazla vakti olmayacaktır. Ben yalnız özetle sunmaya çalıştım. Saygılar sunarım.

SATI ERİŞEN — Sayın Kongre Başkanı Sayın Bakan, sayın üyeler. Elimizde bir rapor, bu raporun bir dili var. Raporun sonunda bir genel nitelikte diye madde var. Diyorki: Bütün yayınlarda Cumhuriyet Türkiyesinin gerektirdiği biçimde açık, sade ve öz Türkçe bir dil kullanılması titizlikle belirtilmelidir. Bu bizde kıvanç uyandırdı. Mutlu oluyoruz, güven duyuyoruz. Ancak, gene aynı raporun halk yayınları konusunun ikinci maddesinde şöyle bir şey var. Bu kişiye göre, «Diyanket İşleri Başkanlığınca halka dönük yayınların tanıtılması konusunda Kültür Bakanlığı, M.E.B. ve TRT ile işbirliği sağlanmalı ve bunun için yasal tedbirler alınmalıdır.» Burada bir boşluğa düşüyoruz. Acaba genel Başkanlığın yayınları bu dil anlayışına uygun mudur? Eğer yanlış hatırlamıyorsam bu kuruluşun bir yarışma sonucu yayınladığını sanıyorum. 3. gelen kitabın teması, ana düşünce ve özellikle bu özledi-

ğimiz dili, dil devrimini alaya alan, hafife alan bir konudur. Eğer yanılıyorsam lütfen beni aydınlatınlar. Onun için böyle kayıtlayıcı hükümler konusundan yanayım. Eğer Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayınları şu veya bu birtakım ölçülere bağlıysa bir şey diyeceğim yoktur. Ama bunlarla çelişiyorsa, bunlara karşysa o zaman bu 2. madde biraz insanı kuşkuya düşürür niteliktedir. Hepinizi saygı ile selâmlarım.

M. RAUF İNAN — Sayın Bakanım, sayın arkadaşlar. Benden önceki konuşmacı maddeyi okuyarak cevap verdi. Bu farz üzerimdne kalktı. Ama yalnız bir yönden konuştu. Burada okuyorum. «633 sayılı yasaya bağlı olan toplumu din yönünden aydınlatmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılan halka dönük yayınların tanıtılması konusunda Kültür Bakanlığı, M.E.B. ve TRT ile işbirliği sağlanmalı bunun için yasal tedbirler alınmalıdır.» (Teknik arıza sebebiyle banttan tespiti yapılamadı.)

Fakat zamanla gördümki bu dinde değildir eğitimcilerdedir ve bugün yeni camilerin pek çoğunda dinin aleyhinde dinin felsefesine uymayan vaazlar verilmekte, hutbeler okunmaktadır. Samimiyetimle söylüyorum size ve hatta milli birliğimize aykırı olan vaazlar verilmekte hutbeler okunmaktadır. Bugün Diyanet İşleri Başkanı Atatürk'ün ismini ağzına aldığı için bazı din eğitimcileri, din görevlileri feryat içindedir. Ama din eğitimciliği yapan vaizler Atatürk'ün adını ağzına aldığı için bugünkü genç Diyanet İşleri Başkanına düşmandırlar. Onun için buraya bir kaydın konulması lâzım ve onun maddeden çıkarılması lâzım. Ancak, milletimizi geliştirecek mahiyette olanlar, yoksa kalkıpta bana manasını öğretecek, namaz nasıl kılınır, oruç nasıl tutulur. Şunun şu kadarını söyleyeyim ki bugün İslâm dinine aykırı hac vazifesinde bile İslâm dinine aykırı işler yapılmaktadır. Onun için buraya bu kaydın konulması şart. Ancak, ulusal gelişmeyi sağlayacak yayınların Kültür Bakanlığınca, M.E.B.lığınca tanıtılması mı gerekli yoksa. O kadar garip şeyler gelecektir ki, Kültür Bakanlığı kültüre karşı çıkmış olacaktır. Teşekkür ederim.

Komisyon temsilcisi ileri sürülen iddiaları komisyon adına cevaplandırdı.

Raporumuza ilgi gösterip bize usul bakımından yardımcı olan sayın konuşmacılara teşekkür ederiz. Sayın Onaran, basın ve da-

ğitim konusuna dokundular. Aynı dert komisyon görüşmelerinde de dile getirildi. Bunun için kültür yayınları kurmanın 5. maddesindeki teşkilât düşünüldü, rapor kabul buyrulduğu takdirde o dertte zannediyorum giderilmiş olacaktır. Diğer iki konuşmacı Sayın Mazhar Leventoğlu, Sayın Mehmet Emiralioglu bizim komisyonumuzun konusu olmıyan bir noktaya dokundular, Ben bir şey söyleyemeyeceğim. Sayın Satı Erişen dağıtım meselesine dokundular ki Sayın Rauf İnan da aynı konuya geldi. Bu Diyanet İşleri Başkanlığı, efendim bu konu da komisyonda derinliğine görüldü. Bunun amacı sadece sanıyorum son konuşmacının isteği yönünde daha olumlu müsbet bir çalışma yapmak içindir. Zaten bizden önce üçüncü komisyonda bu dağıtım meselesi bir karara bağlanmış oluyor. Ancak, ben Sayın Rauf İnan'ın güzel açıklamasına teşekkürle beraber, burada kendileri şu kısmın da ilâvesini istediler. Milletın gelişmesini sağlayacak, buna sanıyorum hiçbirimiz hayır diyemeyiz. Ancak, bunun böyle olduğunu yani bizim dağıtım için işbirliğini lüzumlu gördüğümüz hususu acaba hangi yayında sayın İnan gördüler ki onun o istikamette olduğunu söylemek istiyorlar. Böylece birşey belirtilseydi bizde aydınlatılmış olurduk. Belki maddeyi geri de alırdık. O madde vesilesi ile başkanlığın yayınlarını bize tanıtan arkadaşlarımız çok güzel resimli, dili güzel eserler getirdiler. Biz eserleri biraz da görerek bu maddelerin buraya girmesini yerinde bulduk ve zaten Diyanet İşleri Başkanlığının da milletın gelişmesini sağlamamak yolunda bir niyeti olduğunu ben sanmıyorum. Sanacak da kimse çıkmaz.

Prof. Dr. BEDRETTİN TUNCEL — Diyanet İşleri ile körü körüne bir işbirliği yapılacağı yerde bilerek bir işbirliği yapılması gerektiğine inanıyorum. Bir başkan olarakta bu sözlerimin zapta geçmesini istiyorum.

40 üye paragrafın çıkmasını, 50 üye çıkmasını, daha doğrusu yapılmış olan değişikliklerle kabul edilsin diyorlar. O halde değişikliğin eklenmesiyle bu paragraf kabul edilmiştir. Raporun tümü eklemelerle oya konuldu ve kabul edildiğini (oy birliği ile) Kongre Başkanı açıkladı.

YEDİNCİ KOMİSYON RAPORU

KONU : Çeviri İşleri, Teknik Yayınlar.

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 - 26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

BAŞKAN : Lütfi AY

ASBAŞKANLAR : Necmettin CANDAN, Nabi DİNÇER

RAPORTÖR : Eyüp YAŞAR

YAZMANLAR : Müslim PEKGÖZ, İsmail BURSA

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Başkan oturumu açtıktan sonra tebliğler okundu.

Tebliğler üzerinde yapılan ayrıntılı görüşmelerden sonra, diğer üyeler de, konu ile ilgili çeşitli sorunlar üzerindeki görüş ve düşüncelerini belirttiler. Bunların ışığı altında komisyonumuz, aşağıdaki hususların ortak kanı ve öneriler olarak genel kurula sunulmasını oy birliği ile uygun görmüştür.

A — ÇEVİRİ İŞLERİ :

1. Uygarlığın yenileşme ve gelişim sürecinde çeviri, bu oluşumu sağlayan en güçlü amaçlardan biri olarak benimsenmeli, kültürümüzü kendi koşullarımız içinde biçimlendirme çabalarında, bu esastan gereğince yararlanılmalıdır.

2. Tanzimattan bu yana giriştiğimiz çeviri çalışmaları bize Batı kültürünün yanısıra düşünce yöntemi bakımından yenilikler kazandırmıştır. Bu nedenle, önemli bir uygarlık tezi olarak benimsemiş olduğumuz bu çalışmalar devlet eliyle düzenlenmelidir.

3. Başlangıçta, yurdumuzu yabancıların bize «Çeviri Cenneti» olarak nitelendirmelerine yol açacak kadar verimli olan bu çalışmalar son yıllarda hissedilir derecede yavaşlamıştır. Bu durumun bir duraklama haline gelmemesi için, devletçe başlatılmış çeviri yayımlama, özellikle tükenmiş olanların yeni basımlarına önemle hız verilmelidir.

4. Önceleri Millî Eğitim Bakanlığı «Tercüme Bürosu» tarafından başlatılmış olan, çeviri çalışmalarının bir süre sonra yavaşlaması ve gitgide etkenliğini yitirmesi, bu büronun, bakanlık içinde hukuksal temelden yoksun bırakılmış olmasında görülmüştür. Bu nedenle, bu kez Kültür Bakanlığı, yapısı içinde hukuksal bir temele dayalı, yalnız kültürel amacına yönelik sürekli hizmet görecek bir çeviri kurulu meydana getirilmelidir. Bu kurul, aynı zamanda yurt içindeki bütün çeviri hareketlerini izlemeli, konu ile ilgili sorunların incelenmesinde ve çözümünde etkili bir rol oynayabilmelidir. Bu kurulda görevlendirilecekler, dil ve çeviri alanında olduğu kadar, ilgili bilim ve sanat dallarında da yetkili kişiler arasından seçilmelidir. Böyle bir kurul, yurdumuza Uluslararası Çevirmenler Federasyonu (FİT) ile işbirliği yapabilecek ve çeviri uzmanlarından oluşacak önemli bir kurulu da kazandırmış olacaktır.

5. Dünya Klâsikleri yayınlarına yeniden başlanırken bazı önemli yazarların «Külliyatı» yapılmalı bunlara öncelik tanınmalıdır.

6. Dünya Klâsiklerinden yapılan çevirilerin zamanla çoğalması, bunların yayımını güçleştirdiği gibi, yayınlanmış olanlardan tükenenlerin yeni basımlarını da zorlaştırmaktadır. Bu gerçeği gözönünde tutan komisyonumuz özel sektörün basım ve yayım imkânlarından yararlanılmasını sağlayacak bir işbirliğinin kurulabileceği kanısındadır. Böylelikle bu konuda devlet imkânlarının yanısıra özel girişim (Editörler, Kültürel Vakıflar, Bankalar v.s.) kurumlarının imkânlarından da yararlanma yoluna gidilmelidir.

7. Kültür Bakanlığınca eski «Tercüme» dergisinin yerini tutacak, aynı nitelikte bir dergi çıkarılmalı; ayrıca başarılı yazarlarımızdan seçilmiş parçaları yabancılara tanıttacak yabancı dilde bir dergi yayımlanmalıdır.

8. Yabancı dillerden dilimize yapılacak çevirilerin yanısıra dilimizde yazılmış, evrensel nitelik taşıyan eserler de yabancı dile çevriltilerek yayımlanmalıdır.

9. Çeviri alanında sanat değeri taşıyan (ya da manzum çeviri gibi büyük güçlükleri olan) çevirilerin ayrı ölçülerle değerlendirilmesine gidilmeli, bunların üstün başarı sayılanlarına ödüller verilmelidir.

10. Dünya Klâsikleri dizisinde yayımlanacak çevirilerin yanısıra (önceleri kurulmuş ve birçok örnekleri verilmiş olan) «Tiyatro Sanatı Üzerinde Eserler», «Bilimsel Eserler» ve «Biyografik Eserler» dizilerine de yeniden yer verilmelidir.

11. Kültür Bakanlığınca yayımlanacak çeviri yayınların, imkân ölçüsünde ucuza maledilmesi, ucuz fiyatla satılması sağlanmalıdır.

12. Çeviri yayınların yanısıra, eğitim ve tanıtma işlerinde kullanmak üzere, «Plak», «Kaset» ve «Film» gibi teknik esaslardan da yararlanılmasına önem verilmelidir.

B — TEKNİK YAYINLAR :

1. Teknolojinin hızla geliştiğini, ülkemizin bu gelişmeyi izlemek zorunda olduğunu, teknik elemanların teknoloji alanında elde edilen yeni bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlayacak kaynaklarla beslenmesi gerektiğini, bugün teknoloji ürünlerini ithal ve adapte etme durumunda olduğumuzu, sanayi yoluyla kalkınma tercihini yapan Türkiye'nin, teknoloji üretme aşamasına hızla varma durumunda bulunduğunu ve yurdumuz için yararlı ve geçerli teknolojiyi almak zorunda olduğumuzu dikkate alarak teknik yayın hizmetlerinin devletçe yürütülmesi ve aşağıda belirtilen tedbirler paralelinde bu temel hizmetleri gerçekleştirmesi gereklidir.

2. Teknik eserlerin yazdırılmasını ve çevirisini özendirmek için bir «TEKNİK TEŞVİK» ve «DESTEKLEME DEVLET FONU» kurulmalıdır. Bugün, her yıl yayımlanan yapıtların içinde payı % 5'i geçmeyen teknik yayınlar oranı programlı bir yaklaşımla en az % 25'e çıkarılmalıdır. Kurulacak Devlet Fonu ile nitelikli yazar ve çevirici kadroları güçlendirilmeli ve yaratılmalıdır. Bu fon Başbakanlık (TÜBİTAK) Kültür ve Millî Eğitim Bakanlıklarının işbirliği ile değerlendirilmelidir.

3. Bir «MERKEZİ FEN VE TEKNİK YAYINLAR KÜTÜPHANESİ» kurulmalıdır. Bu kütüphane her dilde yapılan yararlı ve uygulamalı fen ve teknik yayınlarının toplandığı bir merkez olmakla beraber teknik yazarlara, çeviricilere, araştırmacılara, ilgili kuruluş ve kişilere öncelikle hizmet eden bir nitelik kazanmalıdır. Kuruluşun teknolojik gelişmeleri günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde halka ulaştırmada görev yapması yerinde olacaktır.

4. Teknik ve teknolojik bilgileri aktarmak amacıyla bir «TEKNİK ENFORMASYON MERKEZİ» kurulmalıdır. Bugün bazı üniversite ve kuruluşlarımızda bulunan benzeri üniteler yeterli değildir. Rasyonel şekilde çalışacak bir Teknik Enformasyon Merkezi kurulması özellikle TÜRDOK Merkezi'nin bu fonksiyonu yerine getirecek şekilde donatılması gereklidir.

5. Fen ve Mühendislik öğretimine tabi öğrencilerin teknik ders kitaplarını, maliyetinin yarı değerine satınalma imkânı sağlanmalıdır.

6. Kaliteli teknik telif eserlerden bastırılanlara maliyetlerinin % 25 ile 50'si, yukarıda konu edilen fondan prim verilmelidir. Tercüme edilecek teknik eserlerin telif haklarının devletçe satın alınmalı ve basılan eserlerden nitelikli olanlarına % 25 oranında prim verilmelidir.

7. Yabancı teknik neşriyattan hangilerinin öncelikle tercüme edileceklerinin tesbitini sağlamak ve yurt çapında duyurmak üzere, TÜRDOK'a bağlı olarak bir «TERCÜME EDİLECEK TEKNİK YAYINLAR SEÇME KURULU» kurulmalıdır. Bu kurulca önceliklere göre yıllık teknik çeviri planı hazırlanmalıdır.

8. Son teknolojik ve teknik terimlere de yer verecek ve teknik deyimlerde yurt çapında birlik sağlayacak bir «TÜRKÇE TEKNİK SÖZLÜK» hazırlanmalıdır.

9. Yurdumuzun sanayi gelişiminde, özellikle bu alanda ham madde üreten tarımsal sahanın büyüklüğü ölçüsünde yayın yaparak kamu kuruluşları parasal imkânlarla güçlendirilmelidir.

10. Türkiye'de yıllarca eksikliği her vesile ile belirtilen biri tarım, diğeri fen ve teknik alanlarında olmak üzere iki ayrı veya birleştirilmiş bir müze kurulması işi en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

T. Turan ATASEVER

Lütfi AY

Prof.Dr. Bekir Sıtkı BAYKAL

İsmail BURSA

Necmettin CANDAN

Nabi DİNÇER

Hamit Zübeyir KOŞAY

Prof. Dr. Melâhat ÖZGÜ

Müslim PEKGÖZ

Aysel SAN

Osman SEÇKİN

Mete TUNCAY

Eyüp YAŞAR

Fahri ZORLU

Mustafa ÜNLÜ

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın Başkan, sayın üyeler.

1. Kongrede kültür terimleri bir liste haline getirilmiş ve ondan sonra da tercüme bürosu kurularak Türkçemizde zengin bir çeviri yayınları kazandırmıştır. Şimdi komisyonumuz güzel bir rapor hazırlayarak teknik çevirileri de ilave etmeyi önermektedir. Buna da katılıyorum. Yalnız bir noktâ açık kalmaktadır, o da bilim klâsikleri adını verebileceğimiz bir serinin birinci kongrede İstanbul Üniversitesinin de teklif edildiği halde ilgili kurumlar tarafından yayımlandığı gerekçesiyle kongre kararına sunulmaması. Bu kongrede de ele alınmasındaki teklifim şudur efendim: Bilim hayatı, bakımından üniversitemiz bakımından, önemli olan yabancı eserlerin Türkçe'ye bir an evvel çevrilip yayınlanması için ilgili kurumların bir araya gelerek ortak çeviri programları yapmaları ve bunları bilim klâsikleri ve başka bir ad altında yayınlamalarıdır. Size üzülerek belirtiyim ki şimdiye kadar böyle bir program ve liste yapma yoluna gidilmediği için Türkiye bilim hayatında 35 seneyi ma-

lesef kaybetmiştir. İstanbul Üniversitesinde başlayan bilim verileri yayınları malesef o zaman bu işe teşebbüs edenlerin sahadan çekilmeleri ile yarıda kalmıştır. Bunu bir programa bağlayıp kanaatimce süratle Türk bilim hayatındaki bir boşluğu klâsik eserlerde yapıldığı gibi, bu boşluğu doldurmak lâzımdır. Teşekkür ederim. Bu konuda bir teklifimi arz ederim.

KÂZİM EKE — Sayın komisyonun çalışmalarına teşekkür ederim. Efendim, teknik, özellikle teknik yayınlar konusuna değinilmiş ama teknik yayınların ben pratik alandaki teknik konulara, yurdumuzda daha çok yer verilmesi kanısındayım. Bizim memlekette en güç yayınlar, en itibar görmeyen yayınlar ne yazık ki teknik yayınlardır. Bu itibarla teknik yayınlar üzerinde çokça durulması, bu memleketin ekonomik ve teknik alanda büyük yararları olacak. Bu yayınların halkımıza, köylerimize kadar pratik broşürler halinde, kitaplar halinde, teknik bilgileri kapsayan yayınların çoğaltılmasında büyük yararlar var. Arz ediyorum. Bir çok küçük broşürler var, küçük kitaplar var. Fakat bunların yanında teknik alanba böyle küçük broşürler halka yararlı olacaktır. Ayrıca, uygar ülkelerde büyük yararlar sağlayan teknik müze konusunda memleketimizde hiç olmazsa bir tane teknik müzenin kurulması büyük yararlar sağlayacaktır. Teknik müze aynı zamanda komisyon raporunun belirttiği enformasyon işlerini öğretecek ve teknik gelişmeyi ta başlangıcından sonuna kadar alan teknik gelişmeyi de kapsayacak olan bir teknik müzenin kurulmasında bu memleket için büyük yararlar olacağına kaniyim. Teşekkür ederim.

MEHMET BİLİCİ — Komisyon raporunu dinlerken düşündüklerimden bir ikisini arz edeceğim. Biz çocukken hocalarımız bize, bizim milletimiz uyuyor, uyanmamız gerekir. Ben o zaman kavrayamadım, ne demek bizim hepimizin gözü açık niye uyuyalım. Ancak, Atatürk devrimleri başladıktan sonra uyandık. Buymuş arkadaşlar, son zamanlarda ve son yıllarda uyumakta olduğumuz izlenimini çocukluğumdaki gibi tekrar yeniden duymaya başladım. Bu rapor okunurken, önceki raporlar okunurken ha işte bir uyanım dürtüsü gelmiştir diye düşündüm. Yalnız bunların bizim uyanmamız için Sayın Bakanın ve ondan sonra gelecek bakanların omuzlarına çok ağır yükler yüklenmektedir. Burada verilmiş kararlar yalnız ve ancak Sayın Bakanın ve kendisinden sonraki

bakanın, onların kuracağı kadronun kişiliğine bağlıdır. Toplumsal gerekircilik, sosyal determinizm yerine kullanıyorum. Sanki bir kanun gibi burada geçen gün 3 kez İhsan Ali'nin adını dile getirdi. Bir zamanlar, o an ki ağza alınmak tehlikeliydi, tercüme konusuna hemen ilk anımsadığım şu oldu. Biz o kadar uyumaya başlamıştık ki Sayın Bakan, dünyada çıkan en değerli dergi UNESCO'nun «Kuriye» dergisidir. Kuriye dergisi bilirmisiniz ki hangi uluslardan sonra Türkçe'ye çevrildi. Dikkatinize sunarım. Tanice. Valahi ben Tanice'nin neresi olduğunu bilmiyorum. Tasavvur buyurun Tanice Afrika yerlilerinin dillerinden biriymiş. Ondan sonra İbranice. Kaç kişi var İbranice. Bütün İbranice öğrenim gören İsrail kaç milyondur. Farsça, Felemenkçe ve Portekizceden sonra; adını söylediğim için bana istediği kadar sitem etsin, Ramazan Gökalp Arkin'ın yardımıyla, hem de dünyaya açılan pencere «görüş» olarak dilimize çevrildi. Şimdi Sayın Bakandan ve onun kuracağı kadrodan bu büyük uyardıyı bize esirgememelerini rica edeceğim. İlgisizlikle ihanet birbirinden farksızdır. İlgisiz davranır ama sonucu ihanet olur. Nitekim o duruma düşmüş idik. Ayrıca şunu rica edeceğim ve öneri halinde sunacağım. Son senelerde, hemen hemen 30 yıldır eğitim ve öğretim ile ilgili yalnız bir dilde çeviriler yapmaya başlandı. Bir kitaplık oldu adeta, çok güzel. O Avrupa dillerinden hemen hemen hiç çeviri yapmaz olduk. Onun için bir önerimi de sunacağım ve bu önerimin de kabulünü rica edeceğim. Orta Avrupa dillerinden ve Batı Avrupa dillerinden kastediyorum. Hatta mümkün olsa Japonca'dan öğrenmemize yardımcı olacak öğretim ve eğitim yapıtlarının da dilimize çevrilmeleri için gerekli önerilerin alınmasını, bir de çok ilginç birşey. Türkçe de başka milletlerde olmayan bir seri kitap vardır. Öğretmen kılavuz kitapları. Bunun hazırlayan Fuat Gündüzalp'dir. Bunun 1.,2.,3. ve 4. ciltleri çıkmıştır. Bu ciltleri Hamburg Üniversitesi büyük övgüyle karşılamıştır. İstemmiştir. Çünkü, başka dilde böyle birşey duyulup yapılmamıştır. Size ilginç bir şey söyleyeyim. 5. cildi, sayın başkanı da tanık olarak göstereyim, şu nedenle çıkmamıştır. Fransızcası galiba «küvizziye» mi nedir, bir mutfak meselesi. Yani bizim düşünçemiz, gereğimiz ve söylenmesi, ağza alınması tehlikeli mi, bilmem zararlı mı? O yüzden 5. cilt hazırdır ve yıllar yılı çıkmamıştır. Efendim, nasıl şeydir, ne kadar uyumdur. Hanımefendi Sayın Bakan, bizi uyardırmanızı sizden rica eder-

rim ve vebal sizin omuzlarınıza yüklenmektedir. Size teşekkür ederim efendim.

Komisyon başkanı söz alarak iddiaları cevaplandırdı.

Sayın Başkan, sayın üyeler. Arkadaşlarımızın komisyona gösterdikleri yakın ilgiden dolayı teşekkürlerimi sunmakla söze başlıyorum.

Yanlış yapılan bir kaç uyarı üzerinde durmak isterim. Meselâ, bilim eserleri raporda ele alınmamış ve komisyon çalışmalarında söz konusu edilmemiş gibi bir izlenim yaratıldı. Oysa komisyonda bilim eserleri üzerinde duruldu. Hatta raporumuzun 10. maddesinde dünya klâsikleri dizisinde yayınlanacak çevirilerin yanı sıra önceleri kurulmuş ve bir çok örnekleri de verilmiş olan eserler arasında bilimsel eserler dizisine de yeniden değer verilmesi hususu ayrıca dikkate alındı. Belkide Sayın konuşmacıların dikkatinden kaçmış olacaktır. Tabii bu bilim eserlerini Sayın Prof. Dr. Yaşar Karayalçın'ın kastedtiği biçimde belki düşünmemiş olabiliriz. Açık sözlü olmak için söylüyorum. Yâni Sayın Profesörün kastedtiği üniversite düzeyinde % 100 bilimsel eserlerin de çeviri dizileri arasında yer alması ise, belki bunu düşünmemiş olabiliriz. Biz daha ziyade eskiden çıkarılmış olan bilim sayısı kitaplarını görmüş ve okumuş olanlar hatırlıyacıklar daha çok doğrudan doğruya bilim adamlarına değilse bile, eseri alarak bilime bir yaklaşım, muayyen bilimlerde bir yaklaşım kurmaya yarıyacak eserlerini, bu arada o seriye almışlardı. % 100 bilgine seslenen eserler eğer onu kasediyorsa onu da bizim görüşümüze göre üniversitelerimizle karşılanması gerekir, kanısındayım. Bunun dışında teknik bir müzeden söz edildi. Bizde zaten çeviri dizileri o kadar çoğaldı ki bunları konuşa konuşa, Kültür Bakanlığına da biraz acımak lâzımdır, diye düşündük. Bütün bunların hangisini yapacaktır. Bir de müzeyi konumuzun dışında bulduk. Hem de bunu, teknik bir müze kurulmasını Bakanlığa yüklemekten kaçındık. Kaldı ki son maddede de zannediyorum Türkiye'de eksikliği yıllarca her vesile ile belirtilen bir tarım, diğeri fen ve teknik alanlarında olmak üzere iki ayrı ve birleştirilmiş bir müze kurulması işi de söz konusu edilmiştir. Teşekkür ederim.

Kongre Başkanı BEDRETTİN TUNCEL — İki kelime de ben söyleyim. Bir Yayın Kongresi söz konusu olduğu zaman (öyle bir

kongredeyiz) ağırlık sanat ve edebiyata verilir. Bilim ve teknik eserler 2. plânda kalmak zorundadır. Ben üniversiteye mensup 40 senelik bir arkadaşınızm. Bilim klâsikleri çok azdır ve onlardan tercüme bürosu zamanında bazıları dilimize kazandırılmıştır. Ama bugün bilim ve tekniği oluşturan ve onları klâsikler niteliği taşıyan çok değerli bir takım eserlerin ilgili kurumlarca ülkemize kazandırılması elbetteki temenniye değer ama genel olarak bunu söylemek zorundayım. Neden Neşriyat Kongresi, o zamanki söylendiği gibi. Birinci Neşriyat Kongresi İstanbul Üniversitesi'nin bazı listelerini de almıştır. Karayalçın'ın da hatırlattığı gibi daha başka bu nitelikte bir takım listeler vardır. Ama şimdi böyle bir kongrenin amacı, ülkenin sanat, edebiyat ve hatta fikir kelimesini de kullanmak zorundayım, bilimsel eserlerde, fikir de vardır. Ama, bilim eserleri aşağı yukarı 5 - 10 senede eskidiğine göre ve bu tecrübe ile sabittir, bilim eserleri daima 2. plânda kalmak zorunda kalıyor. Biz onların 1. plâna çıkmasını istediğimiz halde, sanat ve edebiyat eserleri, klâsiklerde yaratıcı eserler, insanlığa ışık tutmuş eserlerdir. Bunu, üniversiteye mensup olmakla beraber, braz da sanat ve edebiyatla ilgili bir arkadaşınız olarak, çok üzerinde durduğum için, Karayalçın bunu söylemek zorundayım ki asıl amaç bilim eserleri değildir. Bunu söylemek istiyorum. Kongrenin asıl amacı bilim eserleri değildir. Meselâ, mümkün olsa, tamamının dilimize, eserlerimize aktarılması bir temennidir. Kültür Bakanlığı genel kültürle ve halkın kültürüyle ve geniş halk kitlelerinin kültürleriyle uğraşmak zorunda olan bir Bakanlığın, sanat ve edebiyatı halka ulaştırmak durumunda olan bir Bakanlığın, bilim eserlerine vereceği değer demiyeceğim, bilim eserlerinin programdaki yerinin asıl edebiyat ve sanat programlarında bulunan eserlerin yerinde olamayacağı doğal bir gerçektir. Bunu bir kişisel görüş olarak söylemiş olayım.

7. Komisyon raporu oya konuldu ve kabul edildi.

SEKİZİNCİ KOMİSYON RAPORU

KONU : Fikir, Sanat ve Kültür Dergileri

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 -26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

BAŞKAN : Prof. Dr. Kudret AYİTER

ASBAŞKANLAR : Doç, Dr. Alim Şerif ONARAN,
M. Kemal YILMAZ

RAPORTÖR : Ezel ERVERDİ

YAZMANLAR : İsmail OTAR, Sadi BAYRAM

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Haberleşme, insan hayatının en önemli ve vazgeçilmez bir unsurudur. Gerek «İnsan Hakları Beyannamesi»nde, gerekse Anayasamızda, haberleşmenin insan şahsiyetinde oynadığı role dikkat çekilmiş ve bu, kişilerin temel haklarından sayılmıştır.

Konumuz olan fikir, sanat ve kültür dergileri de haberleşme aracıdır. Zamanımızda gelişen haberleşme araçları, (televizyon, sinema vb.) arasında fikir, sanat ve kültür dergilerinin sorunlarının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bunların başlıcaları şunlardır :

Üretim ve dağıtımında görülen iktisadi ve siyasal zorluklar.

Gelişen teknolojik imkânlarla rağmen fikir, sanat ve kültür dergilerinin dizgi, baskı ve dağıtım işleri gelişmemiş, tersine daralmış ve gerilemiştir. Artan kâğıt ve baskı giderleri karşısında dergiciler büyük iktisadi güçlüklerle karşılaşmışlardır. Fikir, sanat

ve kültür dergileri, büyük sermayeye ve teknolojik gelişmeye ayak uyduramamışlar ve gelişmek bir yana, varlıklarını korumakta bile zorluk çekmişlerdir. Dergi yönetici ve sahipleri dergilerinin maliyetlerini düşürmek için, en ucuz matbaalarda dizgi - baskı işlemlerini yaptırmakta, en düşük kalitede kâğıt kullanmak zorunluğunda kalmaktadır.

Fikir, sanat ve kültür dergileri ilân ve abone yönünden, çoğu zaman, devlet korunmasının dışında kalmıştır.

Fikir, sanat ve kültür dergilerinin kâğıt ihtiyaçları çok değildir. Buna rağmen SEKA, çok kâğıt ihtiyacı olan dergi ve gazetelerle, fikir, sanat ve kültür dergilerine aynı işlemi uygulamakta, bu yüzden, söz konusu fikir, sanat ve kültür dergileri karaborsadan kâğıt bulmak zorunda bırakılmaktadır.

Türkiye’de fikir, sanat ve kültür dergilerinin dağıtım sorunu da tam anlamıyla çözümlenmiş değildir. Taşra bayilerine gönderilen dergilerin satışı ve dergi bedellerinin toplanması, büyük güçlükler göstermektedir.

Türkiye’de fikir, sanat ve kültür dergileri genellikle dergi sahiplerinin kişisel çabalarıyla yaşayabilmektedir. Herhangi bir iktisadi dayanakları yoktur.

Bunun yanında fikir, sanat ve kültür dergileri, okul kütüphanelerinde ve Kültür Bakanlığına bağlı kütüphanelerde yetersiz ve düzensiz bir biçimde bulunmaktadır.

Yukarıda niteliklerine özetle değindiğimiz fikir, sanat ve kültür dergilerinin bugünkü durumları karşısında, aşağıdaki kararların alınmasını öneririz.

1. Fikir, sanat ve kültür dergilerinin değerlendirilmesi, seçilmesi, alınması, abone edilmesi, resmi kütüphanelere, üniversite ve okul kütüphanelerine dağıtılması, bu dergilerin korunması, desteklenmesi yönünde kararlar almak üzere siyasal etkilerden uzak, özerk bir kurulun kurulması. Bu kurul, üniversitelerden, ülkenin sanat ve fikir hayatında tanınmış kişilerinden bu alanda yayın yapan, kendini kabul ettirmiş dergilerin temsilcileri ile, Kültür ve Millî Eğitim Bakanlıkları temsilcilerinden oluşur. Kurul belirli ölçüler tesbit eder. Kurulun üyeleri iki yılda bir yenilenir.

2. Birinci maddede adı geçen kurulun vereceği fikir, sanat ve kültür dergilerinin dağıtımında yardımcı olmak üzere, devlet yeni

ve yaygın bir dağıtım örgütü kurarak kitaplarla birlikte dergilere daha süratli, daha ucuz ve daha düzenli bir dağıtım sağlanmalı. Bu dağıtım, söz konusu örgüt kuruluncaya kadar, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yayınevlerince yapılmalı.

3. Fikir, sanat ve kültür dergilerinin, Maliye Bakanlığınca vergi bakımından koruyucu hükümlere tabi tutulması.

4. T.B.M.M.ne gönderilen Belediye Gelirleri tasarısında ilânlardan alınması öngörülen % 10 belediye resminden fikir, sanat ve kültür dergilerinin bağışık tutulması.

5. SEKA'nın fikir, sanat ve kültür dergilerine indirimli ve zamanında, dergilerin istedikleri ebatlarda kağıt tahsis etmesi.

6. Fikir, sanat ve kültür dergilerinin devlet kuruluşlarınca alındığında dergilerin üzerinde yazılı fiyat ve abone bedelinin ödemede esas tutulması.

7. Fikir, sanat ve kültür dergilerinin isim imtiyazları vilâyet sınırlarına özgü kalmaması. Bütün Türkiye'yi kapsamaması. (Bu madde, yasa değişikliğini gerektirmektedir.)

8. 195 Sayılı Basın İlân Kurumu Kanununda bir değişiklik yapılarak Kurumun dağıttığı ilânların % 10'unun, fikir, sanat ve kültür dergilerine aşağıdaki şartlar içinde ayrılması :

- a) İlânla dergilerin konu alanları arasındaki ilişki,
- b) Bir yılda yayımlanan sayı ve sayfa tutarı,
- c) Fİili satış,
- ç) En az yayın hayatı,
- d) Derginin fikir, kültür ve sanat hayatımıza katkısı;
- e) Yıllık maliyet.

9. Fikir, sanat ve kültür dergilerinde yayınlanan yazıları yurt içinde tanıtmak için açıklamalı aylık bir tanıtma dergilerinin çıkarılması. Bu derginin Türkiye'deki bütün okul, üniversite, Millî Eğitim ve Kültür Bakanlıkları kütüphanelerine gönderilmesi.

10. Yurt dışına gönderilen fikir, sanat ve kültür dergilerinin kambiyo işlemlerinde kolaylık sağlanması ve yurda giren fikir, sanat ve kültür dergilerinin gümrük resminden bağışık tutulması.

11. Her türlü devlet kuruluşlarınca yayınlanan fikir, sanat ve kültür dergilerinin bibliyografik künye bakımından standartlaştırılması.

rılması için bir yönetmelik çıkarılması ve bu yolla özel dergilerin, yayıncıların özendirilmesi. (UNESCO'nun standardizasyonuna ve önerilerine uyulması.)

12. Türk fikir, sanat ve kültür hayatını dış ülkelerde tanıtmak için Batı ve Doğu dillerinde süreli dergi çıkarılması.

Kongre Başkanlığına saygı ile sunulur.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

Prof. Dr. Kenan AKYÜZ	İhsan HİNÇER
Dursun AKÇAM	Necip İNCELER
Osman ATILLA	Cevdet KUDRET
Prof. Dr. Kudret AYİTER	Doç. Dr. Alim Şerif ONARAN
Sadi BAYRAM	İffet Halim ORUZ
Ali İhsan BEYHAN	İsmail OTAR
Vecihe BEYHAN	Mustafa Nihat ÖZÖN
Mehmet ÇINARLI	Tahsin SARAÇ
Adnan BİNYAZAR	Nurşen ŞİRİNER
Mehmet DOĞAN	Sönmez TANER
Esel ERVERDİ	M. Kemal YILMAZ
İlhan GEÇER	

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın başkan, sayın üyeler. Bu dergilerin seçimi konusunda siyasal etkilerden uzak özerk bir kurulun kurulmasını teklif etmektedir. Genel olarak düşünüldüğü vakit bu görüşe katılmamak mümkün değildir. Yalnız tekliflerin gerçekçi olması için mukayeseli siyasal bilimin verilerini de göz önüne almakta fayda olduğu kanaatindeyim. Siyasal gücün hakları ve sorunları vardır. Siyasal güç, yani ilgili bakanlıklar bu seçiminde bazan yeteri kadar dikkatli davranmadı diye bu yetkiyi bakanlıktan alıp siyasal etkilerden uzak olacağını zannettiğimiz özerk bir kararla tevdi etmek devletin çarkı ile bu kurulun izleyişini bazı hallerde birbirinden ayırmak demektir. Türkiye süratle değişen bir ülkedir. Bunun sancılarını, sıkıntılarını çekmekteyiz. Fakat, batı ülkelerine ve sosyalist ülkelere baktığımız vakit bilhas-

sa sosyalist ülkelerde siyasal fırtınalar Türkiye'den çok daha ızdırap verici olmaktadır. Şimdi bu fırtınalar o kadar kuvvetli siyasal fırtınalardır ki, değil böyle bir dergi seçimi konusunu, bir ülkenin tüm yayın hayatını derinden bir şekilde etkilemektedir. Bizim komisyonda da bir vesile ile arzettim. Bugün Kıta Çin'inde kültür ihtilâli dolayısıyla öyle bir hava esmektedir ki 1500 sene evvel Konfiçyüs'ün kitapları yakılmıştır. Şimdi tekrar yakılmaktadır. Böyle bir siyasal fırtına halinde bir ülkenin siyasi hayatını, yayın hayatından ayırmaya imkân yoktur. Tekrar ediyorum, Türkiye süratle değişmektedir. Fakat eğer siz bu kurulu özerk bir kurul olarak tesis ederseniz zannedersiniz ki bu kurul siyasal etkilerden uzak olacaktır. Ben bu görüşe katılmıyorum. Belki bir siyasal görüşün yerine başka bir siyasal görüş hakim olacaktır. Ama hiç şüphe etmiyorum, böyle bir kurulun siyasal etkilerden uzak olması mümkün değildir. Gerçekçi olmak lâzımdır ve kanaatimce siyasal gücün haklarını tanımak, ayrıca, sorumluluğu da kabul etmek lâzımdır. Siyasal güce sual sorabilirsiniz, sorumluluk dolayısıyla hesap istiyebilirsiniz. Ama, özerk kuruluşlardan hesap istenemez. Onların fırtınaları, onların bu memlekete mal alacağı güçlükler, bugünkünden çok daha mahsurlu olabilir. Bunu arzetmek isterim. Teşekkür ederim.

ANIL ÇEÇEN — Saygıdeğer üyeler. Bu konuda fazla vaktinizi almıyacağım. Yalnız dergilerle ilgili bu raporu incelediğimiz zaman bir konu eksik kalıyor. Ben halkevleri temsilcisi olarak ve aynı zamanda bir dergi yöneticisi olarak karşılaştığımız bazı zorlukları kısaca belirtmek istiyorum. Birincisi bu dergilerin abone konusu. Türkiye'de bugün çok ciddi dergiler çıktığı gibi, çok gayri ciddi dergiler de çıkmaktadır. Devlet kuruluşları, resmî kuruluşlar ve bankalar hepsinin, hemen hemen hepsinin kültür fonları vardır. Bu fonlar genellikle dergi aboneleri için ayrılır. Fakat o kadar gayri ciddi dergilere bu fonlar ayrılmaktadır ki, hiç bir kontrole tabi tutulmadan, hiçbir denetimden geçirilmeden, yüzlerce dergilerin bu fonlardan çok fazlasıyla faydalandıklarını görüyoruz. En basiti de Ankara matbaalarını gezerseniz göreceksiniz, gözümle gördüm, en ufak bir yazı bile koymadan sadece gazetelerden derlenen haberler ve yazılarla şişirme dergiler çıkarılmaktadır. Ve bu dergiler yüzlerce, binlerce abone yapılmaktadır. Ve keyfiliğin önlenmesi için kültür fonlarının böyle gayri ciddi yayınlara ayrılması için herhangi bir öneriyle karşılaşmadım burada. Bu konuda dik-

katli bir şekilde ele alınıp, özellikle resmi kuruluşların, bankaların ve diğer devlet dairelerinin kültür fonlarının daha ciddi bir abone politikası izleyebilmesi için bir öneri getirilmesi gerekirdi. Bu eksik, bununla ilgili olarak benim söyleyeceğim şudur. Nasıl M.E.B. abone olmak için Talim Terbiyeden geçiyor, aynı şekilde devlet kuruluşlarının da dergilere abone olabilmesi için bir kurul kurması ve bu aboneleri belirli kıstaslara bağlamasını öneriyorum.

Ayrıca, bu komisyonda da bir kuruldan bahsediliyor. Kurulun benimsediği ve yeterli gördüğü dergilerden de bazıları çok cüz'î miktarda abone olduğunu görüyoruz. Bunlar çok ciddi yayınlar olmasına rağmen aboneden gelen gelirler dergilerin yaşaması için yeterli olmamaktadır. Bu da değişen şartlar içerisinde bir abone miktarı tesbit edilerek kuruldan geçen dergileri asgari düzeyde bir abone kaydının yapılmasını öneriyorum. Birde şunu belirtmek istiyorum. Türkiye'de iki bibliyografya çalışması yapılmaktadır. Birisi Türkiye Bibliyografyası, diğeri Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Fakat, Türkiye Bibliyografyasına bütün yayınlar alındığı halde, Makaleler Bibliyografyasına bütün dergiler girmemektedir. Özellikle bu sosyal bilimler alanında araştırma yapanlar için çok büyük zorunlar olmaktadır. Makaleler Bibliyografyasını tanıdıktan sonra ayrıca gidip Millî Kütüphane ve diğer kütüphanelerde bibliyografya dışında kalan diğer dergileri taramak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Burada Bibliyografya Enstitüsünün daha geniş bir şekilde çalışarak bütün dergileri, yani bu kuruldan geçen bütün ciddi yayınları tahmin ediyorum sadece fikir dergilerine has edilmektedir, edebiyat dergileriyle ilgili olarak bu Makaleler Bibliyografyasında pek fazla kayda rastlamıyoruz. Belirteceğimiz noktalar bundan ibaret. Teşekkür ederim.

SATI ERİŞEN — Komisyonun çocuk yayınlarıyla ilgili önerilerinin 21. maddesinde ilgili bakanlıkların haftalık ya da aylık çocuk dergileri yayınlamaları da önerilmektedir. Bu bakımdan bu komisyonun etkinliklerinin kapsamı içine çocuk yayınları ile çocuk dergilerinin de alınmasını öneriyorum. Teşekkür ederim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ — Sayın arkadaşlarım. Raporu sunarken en sonunda bir hata yapmışım. Bunun için özür dilerim. Fakat, yaptığım hatayı da kendim sonradan benimsedim. Adeta ek öneri gibi geldi bana. Sanat, fikir ve kültür dergilerinin doğu il-

lerimizde de yaygın bir şekilde çıkarılması kolaylaştırılmalı, desteklenmeli dedim. Ben buna yürekten inanıyorum. Çeşitli mahrumiyet bölgeleri var. Bu bölgelerin ekonomik kalkınması kadar ondan da belki önemli olabilir. Sanat ve kültür alanında da kalkınması devletin korunması ile mümkün. Oysaki raporda «doğu dillerinde diye» çıkarılması önerilmiş. Ben bunu doğu dilleri diye okuyacak yerde doğu illeri diye okumuşum. Belki doğu illerine karşı içimde yakınlık var, onu o şekilde tashih ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, Sayın Profesör Dr. Yaşar Karayalçın'ın görüşleri üzerinde komisyondaki arkadaşlarımın da benimle birlikte paylaşacağını tahmin ettiğim şu cevabı özetle vermek isterim. Siyasal iktidarın yetkilerine müdahale edilmemelidir. Beni başışlasınlar Sayın Profesör, ben hukukçu değilim. Her geçen gün özellikle demokratik ülkelerde geçerliliğini yitirmektedir. Geçmiş çağlarda, geçmiş yüzyıllarda siyasal iktidar ve diğer iktidarlar merkezîyetçi bir şekilde bazen bir elde, bir derebeyin elinde, bir kralın elinde, padişahın elinde toplanmıştır ve geçen yıl çağımıza doğru iktidarın topluma doğru dağıtılmasını sağlamaktadır, şimdi demokraside Türkiye'de geliştikçe görüyorum ki siyasal iktidar artık bir partinin, bir kişinin veya bir grubun, bir zümrenin, bir sınıfın tekelinde değil, iktidar dağılıyor. Bugün sendikalar var. Sendikalar eski siyasal iktidarın bir kısım yetkisine, gücüne sahip çıkmışlardır. Meslek kuruluşları böyle ve üniversiteler de böyle. Eğer Karayalçın'ın görüşüne fazla iltifat edecek olursak, üniversite özerkliğini de yadırgamamız gerekebilir. Komisyondaki arkadaşlarımın da ne düşündüğünü kesinlikle bilmemekle beraber ama kendileriyle birlikte çalışmış arkadaşları olarak, biz bu özerk diye düşündüğümüz sanat, kültür ve fikir dergilerini değerlendirecek, belli bir seviye tutacak, bunların satın alınmasını tasviye edecek, bunlara koruma tedbirleri uygulayacak, mümkün olduğu kadar objektif bir kurulun meydana getirilmesini ön gördük. Aslında bu yüksek kongrenin bütün üyeleri siyasal iktidarın olduğu kadar, siyasal iktidarın temsilcileri olan Bakanların emrindeki memurların değerlendirilmelerinde son derece önemlidir.

Her ne kadar organda belli ölçüde kişisellik varsa da, bugün burada mümkün olduğu kadar siyasal iktidarın keyfi müdahalelerini bir nevi tanpon görevi yaparak önleyen oldukça sanata, bilime, kültüre önem vererek dergileri değerlendiren ve devletin, fa-

kir devletin, fakir milletin son derece sınırlı olan yardım kaynaklarını yerine sarfedecek böyle bir organın kurulmasını biz komisyonda faydalı gördük. Komisyon adına Sayın Karayalçın'a cevabım bu olacak. Halkevleri temsilcisi arkadaşım gayri ciddi dergilerin yayınlanmakta olduğundan ve bunların iktisadi devlet kuruluşlarından, devlet kaynaklarından çok çeşitli olarak haketmedikleri halde yardım sağlandığından bahsetti. Güzel örnekler verdi. Aynı konu bizim komisyonumuzda da ele alındı ve bu özerk kurulun önerilmesine bizi götüren gerekçe Halkevleri temsilcisinin burada öne sürdüğü gerekçe oldu. Kaynakların israfını önlemek ve birde halkımızın eline sanat dergisi, kültür dergisi, fikir dergisi diye fikirden, sanattan, güzellikten ve içerilikten mahrum eserlerin gönderilmesini önlemek bize hakim oldu. Bir fon kurulması fikri tamamen komisyonca benimsenmiştir. Çeşitli iktisadi devlet kuruluşları bankaların sanata ve kültüre ayırdıkları bu fonların bizim raporumuzda önerilen özerk kurulun yüksek sanat bilim kurulu denilebilir. Bu kurulun emrine verilmesi kurulun değerini saptandığı dergilere yardım yapılması şeklinde anlıyorum. Ben sanırım bu fon bizim önerimizi tamamlayan bir öneridir. Kendilerine teşekkür ederim. Makaleler Bibliyografyası konusu komisyonumuzda gerçekten enine boyuna tartışıldı. Millî Kütüphanedeki değerli hanım iki uzman çok aydınlatıcı bilgiler verdiler ve dergi çıkaran kişilerden de, müesseselerden de uzun uzun yakındılar. Dergilerin tasnifinde uğradıkları doğruluklardan bahsettiler. Ebadına varıncaya kadar, isim değiştirmeye, sayı numaralarına varıncaya kadar yakındılar. Sanırım ki Makaleler Bibliyografyasına dergilerden de makaleler alınması fikri son derece yerindedir. Buna karşı olmak mümkün değil. Bu bir teknik ince konudur. Millî Kütüphanede çalışan arkadaşların bu öneriyi ciddiye alacakları ve imkânlarını zorlayacakları kanısındayım. Makaleler bibliyografyasında bildiğiniz gibi benim de bilebildiğime göre 1 yılda mı 2 yıldıma ne çıkıyor zannediyorum, bizim komisyonumuzda bunun daha da hızlandırılması önerildi. Böylece bilimsel araştırma yapan araştırmacıların, kaynakları daha kolaylıkla bulmaları imkân içine girecektir. Satı Erişen arkadaşımızın görüşlerine komisyonumuzun katılmaması mümkün değil. Bu öneriyi sanırım yüksek kurulumuzda benimseyecektir. Çok saygılar sunarım.

Komisyon raporu oy birliği ile kabul edildi.

DOKUZUNCU KOMİSYON RAPORU

KONU : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu;
Basma Yazı ve Resimleri Derleme
Kanunu

TOPLANTI GÜNLERİ : 25 - 26 Ocak 1975

KOMİSYON BAŞKANLIK DİVANI

BAŞKAN : Cahit KÜLEBİ
ASBAŞKAN : Alaaddin İLHAN
RAPORTÖR : Prof. Dr. Nuşin AYİTER
YAZMAN : Ahmet YÜZENDAĞ
RAPORU OKUYAN : Prof. Dr. Nuşin AYİTER

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu ile ilgili çalışmalar yapmakla görevlendirilen komisyonumuz aşağıdaki sonuçlara varmıştır.

I. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu :

FSEK, bütünü ile ele almayıp değiştirilecek yerde, Kanunu işler hale getirilecek bazı tadilatla yetinilmesi uygun olacaktır. Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1952 tarihinden günümüze kadar işler hale gelmesi için gerekli koşulların devlet tarafından sağlanmadığı, hükümetlerin bu konuda anlaşılmaz bir duyarsızlık içinde

buldukları tespit edilmiştir. Kanunun işlerliğini sağlayacak kararname çıkarılmamış, mesleki birlikler kurulmamış, kısaca fikir emeğine lâyık olduğu önem ve değer verilmemiştir.

1. Kanunun, eser sahiplerinin maddi ve manevi çıkarlarını müşterek bir tarzda kullanmak ve korumak amacıyla örgütlenmelerini istemekte ve bu örgütlenmeyi ne kadar önemli saydığını hükümete bir meslekî birlik kurma görevi vermekle göstermektedir.

FSEK'nunun bu ülkede yarı ölü kalmasının, bu ülkenin fikir ve sanat hayatına kendisinden beklenen katkıda bulunmamış olmasının bir sebebi de bu birliğin kurulmamış olmasıdır. Kanunun mesleki birlikleri düzenleyen 42. maddesi, birliğin hukuki niteliği bakımından hayli tereddüt uyandırmaktadır. Aslında bu birlik ancak, Odalar Birliği ya da Basın İlân Kurumu gibi bir kanunla kurulabilir. Görevi telif haklarının tahakkukunu ve tahsilini sağlamak ve denetlemek olacaktır. Bu nitelikte bir örgütün kurulması işi ivedilikle ele alınmalı ve Kültür Bakanlığı gerekli kanun projesi hazırlıklarına hemen başlamalıdır.

2. Kanunda ee alınması gerekli bir sorun, hakların devri sistemi ile ilgilidir. Kanun, hakların iki tür devrini öngörmektedir. Devir FSEK madde 48'e süreli veya süresiz, sınırlı veya sınırsız olabilmektedir. Oysa ülkemizde hayat koşullarının hızlı değişmesi karşısında eser üzerindeki hakların süresiz ve sınırsız devri, eser sahibinin aleyhine olduğu gibi hukukun temel ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Eser, manevi bakımından ebediyen sahibine bağlı kaldığı halde, iktisadi bakımdan sahibinden kesinlikle kopması bir açıdan yazarın şahsiyet hakları ile de çelişmektedir. Kişinin kendisini 10 yıldan uzun bir süre için bağlamasını yasaklayan özel hukuk düzeni içinde, eser sahibine, eseri ile ilişkisini kesen sözleşmelerin de geçersiz sayılması, hukukun temel ilkeleri ile de uyum sağlayacaktır.

3. Komisyonumuzda devir sözleşmeleri bakımından noter senedi aranmasının sakıncalarına işaret edilmiştir. Gerçekten cüz'î bir telif ücreti alan yazarın bir de ağır noter harcı ödeme zorunda bırakılması haksızlıktır. Ne varki FSEK madde 52 hükmü, mali haklara dair sözleşme ve tasarruflarda yalnız yazılı şekli öngörmekte, resmi şekil aranmamaktadır. Bu yüzden, bir yasa değişikliğine gerek yoktur. Fakat, hakları sözleşme ile devralan resmî

veya özel kurum veya kişilerin kanunun bu hükmünü uygulamaları ve yazara külfet yükleyecek taleplerde bulunmamalıdır.

4. Komisyonumuz Türkçeye yapılan çeviriler konusunu da incelemiş ve şu hususları tespit etmiştir.

FSEK madde 28 hükmüne göre, yabancı dilde yayımlanmış eser yayım tarihinden başlayarak 10 yıl süreyle sahibinin izni olmaksızın Türkçeye çevrilemez. Sahibinin müsaadesi ile Türkçeye çevrilen eser yine bu 10 yıllık süre içinde başkaları tarafından tekrar çevrilemez. Ama 10 yıllık süre geçtikten sonra, eserin Türkçeye çevirisi herkes tarafından yapılabilir.

Bu hüküm aslında bir taviz getirmektedir. Ve Türk kültür hayatının ihtiyaçlarını karşılamak iddiasındadır. Oysa bu hüküm yüzünden roman türünde birçok vasıfsız eser, Türk yayın piyasasını istila etmekte, Türk yazarlarının eserlerinin sürümü düşmekte. Sonuç olarak, yabancı kültür, Türk yayın piyasasında haksız ve gümrüksüz, güçlü bir rakip olmaktadır.

10 yıllık sürenin yeniden gözden geçirilmesi, belki de uzatılması, Türk yayın hayatının ihtiyaçlarına daha uygun olabilir. Öte yandan, 10 yıllık süre bilim eserleri için fazla uzundur. Zira, bir bilim eseri 10 yılda tazeliğini yitirir. Bilim eserleri bakımından bu 10 yıllık sürenin düşürülmesi, edebiyat eserleri bakımından ise uzatılması gibi bir ikili sistem üzerinde düşünülmalıdır. Yabancı dildeki bilim eserleri bakımından bu tür mecburi lisans altında daha kısa süreler öngören milletlerarası anlaşmalara katılmak yarar sağlayabilir.

5. Kanunun bazı maddeleri ifade bakımından açıklığa kavuşturulmalıdır. İcracı sanatlarla ve mekanik esaslarla ilgili 84. maddesinin karmaşık ifade biçimi örnek olarak gösterilebilir.

6. Kanunun öngördüğü cezai müeyyideler günümüzde yetersiz kalmaktadır. Bunların yeterli ölçülere çıkarılması için gerekli tedbirlerin ivedilikle alınması temenni olunur.

7. FSEK madde 41 hükmüne göre umumi kütüphane, müze ve buna benzer yerlerde saklı bulunan ve henüz yayımlanmamış eserlerden faydalanmak yetkisi bir kararname ile dernek veya mes-

leki birliğe veya uygun görülecek bir kültür müessesesine verilebilir.

Bu hüküm de kanunun hiç işletilmemiş hükümlerinden biridir. Oysa devlet arşivlerini dolduran belgelerin yayımlanması, birçok kültür müessesine malî imkânlar sağlayacağı gibi, büyük kamu hizmetleri de görülmüş olabilir. Meselâ, yargıtay arşivlerini dolduran kaza kararların yayın hakkının bir müesseseye verilmesi halinde hem bu kararlar gün ışığına çıkarlar, hem de bugün FSEK madde 31 hükmünün yanlış yorumlanmasına dayanan kazai karar derlemeciliği namı altında süre gelen haksız ve emeksiz yarılanmalara bir ölçüde engel olunabilir.

8. FSEK'nun Cumhuriyet kanunları içinde en az uygulananlarından biri olmasının bir sebebi de, kanunun bütün ayrıntılarıyla tanınmaması, öğretilmemesidir. Telif hakları ve genel olarak bütün gayri maddi varlıklar üzerindeki haklar bakımından bütün uygar ülkelerde enstitüler, dokümantasyon merkezleri kurulmuştur. Ülkemizde ise kamu, bütünü ile bilimsel ilginin dışında kalmakta, yüksek okul ve fakültelerde konu gereği gibi ele alınmamaktadır. Hukuk, edebiyat fakültelerinde yada basın yayın okullarında telif hakları enstitüleri, dokümantasyon merkezleri kurulması önemle tavsiye olunur.

9. Türkiye'nin telif hakları ile ilgili milletlerarası anlaşmalara katılıp katılmaması ülkenin genel siyaseti ve kültür politikası bakımından önemli bir konudur. Yararlılıkları esaslı bir incelemeye tabi tutulmaksızın etraflı bir tartışma konusu yapılmaksızın bu anlaşmalara katılmak ya da katılmamak gibi kararlar verilemez. Bu yüzden Kültür Bakanlığı işi ivedilikle ele almalı, anlaşma metinlerini uzman bir komisyona incelettirmeli, tutumu bu komisyonun vereceği rapora göre tespit etmelidir. Kültür Bakanlığının kurulması ile telif hakları ve onlara komşu haklarla ilgili milletlerarası anlaşmalar sorununa sahip çıkacak bir merciin nihayet ortaya çıkmış olmasını komisyonumuz sevinçle karşılamaktadır.

II. 2527 Sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu :

1. 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu kapsamında sinema filmleri, plaklar, fotoğraflar, ses ve görüntü bantları, el ilânları, afiş, prospektüsler ve gizli olmayan askeri kitap, broşür gazete, dergi, harita, kroki ve plânların mevcut olmadığı

ve bu durumun önemli bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kanun kapsamına yurt dışından ithal edilen benzerlerinin de dahil edilmesinde yarar bulunmuştur.

Derleme işlerinin bölgeleştirilmesi ve yerleştirilmesi için derleme yetkisinin il ve ilçe merkezlerindeki halk ve çocuk kütüphanelerine, olmadığı yerlerde eğitim kuruluşlarına verilmesi gerekli görülmüştür. Türkiye'de tüm derleme işleri için Kültür Bakanlığımızın gözetiminde özel yetkilere sahip bir kuruluşa vücut verilmelidir.

2. Derleme nüshası alacak kuruluşların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Derleme yetkisi ile görevli kuruluşa dağıtım çizelgesini sağlama yetkisi verilmelidir.

3. Derleme iletimine posta bağımsızlığı tanınmalıdır.

4. Ulusal bibliyografyamızın gerçekleştirilmesi amacıyla «Bibliyografya Enstitüsü» derleme kuruluşu ile yakın bir işbirliği içinde bulunmalı ya da bir «Türk Millî Bibliyografya ve Dokümantasyon Merkezi» kurulmalıdır. Ya da enstitünün örgütü güçlendirilmeli ve hizmete otomasyon imkânları sağlanmalıdır.

5. Yurtiçinde yapılan ya da ithal edilen tüm plak, ses bantlarını denemekle yükümlü bir devlet fonoteki kurulmalıdır. Böyle bir kuruluşa vücut verinceye kadar derlenecek bu gib malzemenin Millî Kütüphane tarafından tespit edilmesinde yarar vardır.

6. Türkiye Bibliyografyası daha iyi ve rahat kullanılabilir biçime sokulmalıdır. Bu amaçla haftalık ya da aylık yayın düşünülmeli ve 1948'den itibaren 10 yıllık kataloglar kamu yararına sunulmalıdır. Bülteni mali yönden güçlendirme amacıyla özel ya da resmi kitap reklâmları alınmalıdır. Ayrıca 1970 yılından sonra bibliyografyaya kaydedilmeye başlayan pul ve banknotlar için daha eski yıllara ait toplu kataloglar hazırlanıp yayınlanmalıdır.

7. Kitap yayıncıları, her yayın için yazarın adı, basın sayısı, çevirilerde orijinal ad ve benzerleri gibi fişler düzenlenmeli ve devlete sadece basım evlerinden alınan 5 nüsha yanında ayrıca iki nüsha vermekle yükümlü tutulmalıdır.

8. Derleme örgütünün yeni düzenlenmesi, çalışma koşullarını hizmete elverişli duruma sokulması, derleme kadro ve ödenek-

lerinin hizmetin önemi göz önünde tutularak güçlendirilmesi, zorunludur.

9. Kültür Bakanlığımız 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu yerine «Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu» adı ile yeni bir kanunun yürürlüğe girmesi için hızla çalışmaya başlamalıdır.

Komisyonumuza verilen ve Türkiye Yazarlar Sendikası 2. Başkanı Bekir Yıldız ve Genel Sekreteri Adnan Özyalçınar ile 13 arkadaşının imzalarını taşıyan «Basın Kanunu» ile ilgili önerge okunmuş ancak, komisyonumuz görevi dışında görülerek söz konusu önergenin gereği taktir olunmak üzere Genel Kurul başkanına sunulması uygun görülmüştür.

KOMİSYON ÇALIŞMALARINA KATILANLAR

Türker ACAROĞLU

Prof. Dr. Nuşin AYİTER

Nail BAYRAKTAR

Ahmet BORCAKLI

Akın BEŞİROĞLU

Mehmet BİLİCİ

Necati CUMALI

Ali GAZETECİ

Alaaddin İLHAN

Aytemur KILIÇ

Cahit KÜLEBİ

Doç. Dr. Özer SOSYAL

Bekir YILDIZ

Ahmet YÜZENDAĞ

KOMİSYON RAPORU ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

MAZHAR LEVENTOĞLU — Sayın Bakan, sayın üyeler. Belki şimdiye dek sunulan yarkurul raporlarının etkisinde, onların içerik kapsamı ve anlatım düzenlerinin etkisinde, 9. komisyon raporunu pek güçlü ve açık seçik bulmadığımızı belirtmek isteriz. Fikri haklar yönünden en önemli görev bu yarkurula düşüyordu. Komisyon raporunda bendeniz anlıyamadım, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu için ne yetki verildi. Sanıyorum ki rapordaki anlatımlarda çelişkiler var. Zaten komisyon burda belirgin bir fikre sahip değil ve sanat eserleri kanunu iyi öğretilmedi. Batıda olduğu gibi bu salt yasanın gücünü gösterir. Gerçekten bizim fikir ve sanat eserleri yasamız üzerinde kapsamlı bir araştırmaya rastlıyamadım. Özellikle mali hakların devri yönünden yasa devrine

göre anlatım bakımından açık olmayabilir. Ama hukuki unsurlar bakımından fikir sahibini sanat eseri sahibini bu kadar konuyu hükümlere bağlamak zordur. Aklımda kaldığına göre fikir hakları bu yasaya göre asla devredilemez. Mali haklar çok kısıtlı olarak devredilir. Özellikle fikir eseri sahibinin sanat eseri sahibinin, işleme hakkı devredilemez, işleme hakkını eser seviyesinde tutan yasa çok yeni bir yasadır. Komisyonun kendi itirafından da yarkurulun bile yasayı değerince incelemeyeceği anlaşılıyor. Ama her halde her yasanın değişimini istemek geleneğimizi bazı çok değerli hizmet bölgelerinde biraz kısıt tutmalıyız. Saygılar sunarım.

Prof. Dr. YAŞAR KARAYALÇIN — Sayın Başkan, sayın üyeler. Önce bu raporu hazırlayanları ve bilhassa raporun raportörü sayın feslektaşım ve arkadaşım Ayiter'i tebrik etmek isterim. Hakikaten 4 başı mamur bir raporu huzuruza getirmiş bulunmaktadırlar. Bu arada bazı müşahadelerim var, onları arz etmek istiyorum. Birinci nokta, meslek teşekküllerinin veya mesleki birliğin şimdiye kadar neden kurulmadığı konusu. Bu konu bu birliğin şimdiye kadar kurulmamasında hükümetlerin ilgisizliğinden daha ziyade ilgili meslek mensuplarının ilgisizliğini sebep olarak göstermek lâzımdır. Senelerden beri bu konuda bazı hazırlıklar yapılmıştır. Fakat, talep aşağıdan, asıl ilgililerden gelmediği içindir ki bu birlik zamanında ve biraz evvel kurulamamıştır. Diğer bir nokta, birliğin hukuki mahiyeti üzerinde zannederim daha çok inceleme yapmak gerekmektedir. Çünkü yazar hakkını tahsil edecek, takip edecek bir birliğin, bir meslek odası şeklinde olabileceği, hele odalar birliği tipinde olabileceği biraz üzerinde durulması gereken bir konudur. Zannediyorum noter senedi sanat eserleri kanununda fikir eseri üzerindeki hakkın devredilmesi için raporda da belirtildiği gibi yazılı şekil kâfidir. Bu konu Maliye Bakanlığının bir tebliğine dayanmaktadır. Benim raporumda da bu konu işlenmiş bulunmaktadır ve Maliye Bakanlığı 3 sene evvel 1972 de çıkardığı bir tebliğde ilgili komisyonun da görüşünü alarak fikrini değiştirmiş bulunmaktadır.

Fakat bu husus o kadar mali bürokrasiye işlemiştir ki bu tebliği dahi okumadan aradan 3 sene geçmiş olmasına rağmen noter isteği hâlâ devam etmektedir. Konu tamamen hukuki mesele olmaktan çıkmıştır. Kanaatimce bir devlet bürokrasisi ve özellikle bir maliye bürokrasisi problemi halini almıştır. Diğer bir nokta,

AYRILAR VE TADİL HUKUKU
ADLİ YERLERİN İZİNİ ALMAK
1974 YILI 10 EKİM 1974

raporda başka ülkelerde olduğu gibi telif hakları enstitülerinin kurulması önerilmektedir. Bu temenniye katılmamak mümkün değildir. Yalnız, eğer hukuk fakültelerinde, edebiyat fakültelerinde, basın yayın okullarında, enstitü kurma yarışması başlayacak olursa bundan pek fayda sağlanamayacağı kanaatindeyim. Türkiye'de Enstitü sayısı bu konuda ele alınacak olursa, bir çok ülkelerden daha fazladır. Şeklen olan, fakat gerçekte çalışması bulunmayan ve sadece ödenek almak için kurulmuş bulunan enstitü açmak yolundan kanatımce vazgeçmek lâzımdır. Almanya'da bu konuda hakikaten bir iki tane yetkili güçlü enstitü vardır. Türkiye'de de bençe ilk defa birisi kurulmalıdır. Bu konuda çalışanlar zaten azdır. Çalışanlar bir araya gelmeli ve o enstitüyü Türkiye ölçüsünde güçlü bir enstitü haline getirmesi lâzımdır. Ödeneklerin israf edilmemesi için, emeklerin israf edilmemesi için, zannederim hiç olmazsa bir kaç sene için yapılacak şey budur. Türkiye'de fikir hayatı eğer bu önemde, bu çapta bir kaç tane enstitünün kurulmasını gerektirirse, o zaman o enstitülerin kurulması düşünülebilir. Ama bugün için yapılması icap eden zannediyorum sağlam, güçlü ödenekleri yeterli bir enstitü kurmaktır. Son olarak bir noktaya temas etmek istiyorum. Sayın Başkan, devlet yayınları konusunda derleme kanunu kesin olarak yetersizdir. Bugün devlet yayınlarını aradan bir kaç sene geçtikten sonra o yayınları yapan müesseseler dahil bilememek durumundadır. Bunu önlemek için çıkartılacak kanuna kesin olarak nasıl matbaalar savcılığa ve Derleme Müdürlüğüne, basılan kitapları belli sayıda göndermek mecburiyetinde ise, bütün devlet kuruluşları istisnasız bastıkları eserleri yine Derleme Müdürlüğüne göndermeleri lâzımdır. Göndermeyenler için kanuna açık bir müeyyide konulması kanaatimce zaruridir. Çünkü, aradan zaman geçince Türkiye'de devlet yayınlarının sayısını, mahiyetini ilgililer dahi tespit edemeyecek bir hale geleceklerdir. Teşekkür ederim.

Komasyon Raportörü Prof. Dr. Nuşin Ayiter iddiaları cevaplandırmak için söz aldı. Evvelâ Sayın Leventoğlu'nun sorularına cevap vermek istiyorum. Kanun iyi midir, değil midir konusunda arporumuzda açık seçik cevap vermediğimizi duyurdular. Kanunun iyi bir kanun olduğu kanısına vardık. Raporumuzda bunu ayrıca belirtmedik. Daha doğrusu, üstü kapalı bir şekilde belirttik. Dedik ki, kanunun tümü ile ele alınmasına gerek yoktur. Bir iki aksıyan noktada bir iki tadil ile yetinilmesi iyi olacaktır, yararlı olacaktır

ve yeni bir kanun yapmak faaliyetine girişmeye lüzum yok dedik. Kanun iyi öğretilmedi. Ben pek iyi anlayamadım. Kanunun iyi öğretilmemiş olmasına rağmen, uygulanması bakımından onun çok güçlü bir yasa olduğunu işaret buyurdu galiba. Benim anladığıma göre, kanun muhakkak ki iyi bir kanundur. Modern kanunlar içinde yeri olan, dünya doktrininde de bu konuda yeri olan ve çok beğenilen kanunlardan biridir.

Ancak, dünya telif hakları kanunları içinde iyi öğretilmemiştir. Karmaşık bir kurumsal yapısı olan bir kanundur. İyi öğretilmediğinden kastım, fakültelerimizde, hukuk fakültelerinde, özellikle bu konuya gerekli önem verilmemiştir. Hukuk fakültelerinde daha çok maddi mallar üzerindeki haklar söz konusu edilmektedir. Hukuk öğrencisi gayri maddi bir mal olan eser üzerindeki haklarla çok fazla temas imkânı öğrenim sırasında bulamamaktadırlar. Kanunda iki çeşit hak öngörülmüştür. Manevi haklar ve maddi haklar. Manevi haklar hiçbir şekilde devredilemez. Yazarın şahsiyetine bağlı kalan haklardır. Maddi haklar 5 türdür. 5 türlü maddi hak vardır. Mali hak, bu 5 türlü mali hak da bir devir sözleşmesinin konusu olabilirler ve devredilebilirler. Bu 5 türlü mali hakdan bir tanesi de işlenme hakkıdır. Meselâ, bir kimsenin eserinin yabancı dile çevrilmesine müsaade etmesi, işlenme hakkının devredilmesi anlamındadır. Yani burada zannediyorumki anlaşmazlık oldu. Kendilerinin değindiği noktalar bunlardır. Şimdi Prof. Karayalçın'ın övücü sözlerinden dolayı komisyonumuzun adına kendisine teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Mesleki birlikler meselesine değindiler ve zannediyorum mesleki birlikler bu işi ivedilikle ele almasından sayın Kültür Bakanından komisyon adına, komisyon raporunda da belirttiğimiz gibi rica etmiştir. Bu, memleketin en önemli sorunudur. Telif hakları açısından dediler ki hükümetlerin duyarsızlığından. Değil Sayın Karayalçın. Fakat, ilgililerin bir nevi duyarsızlığından, ihmalden meydana gelmiştir bu durum. Biz komisyon olarak o sonuca varmadık. Çünkü, ilgililer, Türk Yazarları Birliği, Yazarlar Sendikası, Müzisyenler Sendikası, v.s. heykeltraşlar, edebiyatçılar, kendi aralarında gruplar kurdular, fakat bu guruplar hiç bir zaman etkili olmadı. Fikir Sanat Eserleri Kanunu'nun 42. maddesi gerçekten hukuki yapı bakımından anlaşılması mümkün olmayan, uygulanmaya da konması mümkün olmayan bir maddedir. Bu maddenin ele alınıp bir birliğin devlet tarafından örgütlenmesini istedik. Tabii devlet tarafın-

dan örgütlenecek olan bir birlik. Özel hukuk hükümlerine göre çalışacak. Çünkü, kanunun bir çok hükümlerine göre, yazarların yahut telif hakkı sahiplerinin bazı haklarının tahsil edilebilmesi, meselâ icrası, sanatçıların veyahut bestecilerin TRT den olan alacaklarını veyahut radyodan olacak alacaklarını ancak mesleki birlik aracılığı ile alınması konusunda birtakım hükümler var. Böyle güçlü kuruluşlardan telif hakları almak durumunda olan kimseler karşısında da devletin bir kanunu ile örgütlenmiş olan bir güçlü kuruluşun bulunması gerektiği kanısına vardık. Noter senedi hakkında söyledikleri doğrudur, aynen iştirak ediyoruz ve teşekkür ediyoruz. Enstitü konusunda da zannediyorum bir yanlış anlama oldu. Biz komisyon olarak İstanbul Edebiyat Fakültesinde, İstanbul Hukuk'ta 5 tane enstitü kurulsun demedik, bir enstitü kurulacaktır. Tabii Türkiye'nin imkânları içerisinde. Bu enstitü telif hakları sahasında çalışacaktır. Yoğun bir şekilde çalışacaktır. Bütün dokümanlar da bu enstitü nezdinde toplanacaktır. Şunu esefle itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki, özellikle hukukçu olarak teorik sahada, doktrin sahasında biz telif hakları bakımından fevkalâde geriyiz. Bir takım toplantılar oluyor, bir doktrin faaliyetleri, teorik yazılar. Bizden ses seda çıkmamaktadır. Teşekkür ederim.

Başkan, açıklamaların çok değerli olduğunu ve raporun görüşmesinin tamamlandığını bildirdi. Raporun tümünü görüşmelerle birlikte oya sundu. Kabul edildiğini açıkladı.

Kongre başkanı Bedrettin Tuncel söz aldı. Arkadaşlar, şu andan itibaren bu kongrenin teknik çalışmaları tamamlanmış oluyor. Bir süre daha ayrılmadan önce nasıl ilk gün törensel bir nitelik taşımışsa, toplantımızın bu oturumuzun son dönemi de yine bu nitelikte olacak ve hepinizden aldığım güçle ve verilen önerileri de, yapılan önerileri de göz önünde bulundurarak, izin verirseniz bütün bu kongreyi kendisine borçlu olduğumuz Sayın Kültür Bakanına söz vereceğim. Bize şeref vermesini rica edeceğim.

Bu komisyonların dışında bir şey var. Oldukça kalabalık üyelerin imzaladığı önemli bir önerge var. Bu önergeyi size okuyacağım ve bunun üzerinde düşüncenizi, kararınızı isteyeceğim.

Bu önergenin bizim 9. komisyonda konuştuğumuz konuların dışında «Siyasî Politik» diyebileceğimiz bir niteliği olan, fakat gerçeği de dile getiren bir öneri olduğu gerçektir. Onun için bu hu-

susta vereceğimiz karara uyulacaktır. Burada ileri sürülen fikir hepimizin duyduğu sıkıntıyı dile getiriyor. Bu sıkıntıyı, eğer tabii izliyorsanız Başbakan dünkü konuşmasında açıkça buna yakın bir ifade ile bildirmiştir. Ben Başkanınız olarak böyle bir şeyin, böyle bir konunun duyulmasında, böyle bir sıkıntının duyulmasında bir sakınca görmem. Bunu kişisel olarak söylemiyorum. Bu hepimizin, bütün okur-yazarların gerçekten bir sıkıntısıdır. Bunu söyleyip söylememek bir oportivite meselesidir. Bu oportivite meselesini düşünmek size aittir. Kongrenin genel kuruluna aittir. Bunu olduğu gibi belki bilmiyorum ne derece doğru ama, kelimeleri daha da tartarak bu duyguyu iletebiliriz, ifade edebiliriz, belirtebiliriz. Bilmiyorum olduğu gibi kabul etmek doğru olurmu ama, önergedeki görüşü, duyguyu, ruhunu dile getirebilecek. Başkanlığın da sizden alacağı bir şeyle bir yükü kelimelerle de tasavvur ederek haline yoluna koyarak, bunu nasıl söyleyim, insanları zor bir duruma sokmayacak, bizim genel kurulumuzu da zor bir duruma sokmayacak bir şeye getirmek, öyle zannediyorum ki doğru olur. Fakat, tekrar ediyorum, aklınıza hiç herhangi bir kuşku gelmesin. Hepimiz gerçekten olup bitenlerden pek hoşlanan insanlar değiliz ve bu büyük bir acıdır. Onun için bu sözleri söylemekten de kendimi alamıyorum. Bu konuda bana yardım etmek isteyen arkadaşım var mı?

(Salonda karşılıklı konuşmalar olmuştur.) O halde iki aşamada, iki bölümde biz bu konuyu ele alalım. Böyle bir konuyu resmi makamlara, basınımıza da iletmek için iletme konusunu kabul edip etmiyeceğinizi soracağım. Oy birliği ile kabul edildi. «Bu konuda söylenecek sözleri burada söylenmiş olan sözcüklerle mi, yoksa Başkanlığın divanla birlikte kafa kafaya vererek aynı nitelikte bir şey yazmasını mı istersiniz. Birinci şıkkı isteyenler el kaldırsın.» Oy birliği ile kabul edilmiştir.

Anıl Çeçen ve arkadaşları tarafından verilen önerge Anıl Çeçen tarafından okundu :

Önerge 13 :

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

Üçüncü Türk Yayın Kongresinin beş sene sonra iş başında bulunan hükümet tarafından toplanmasını, yayın kongrelerinin her

beş senede bir toplanmasının bir gelenek haline getirilmesini ve yayın kongrelerinin her beş senede bir toplanmasına ileride çıkarılacak bir kanunla düzenli bir şekle kavuşturulmasının bir kongre kararı olarak kamu oyuna duyurulmasını öneririz.

Anıl Çeçen, Turgut Er, Şemsi Kuseyri, Erdoğan Tamer, İlhami Soysal, Dursun Akçan, Nabi Dinçer, Muzaffer Soy, Osman S. Arolat.

Daha sonra Sayın Abdullah Cabbaroğlu tarafından aynı konuda verilmiş bir önerge daha olduğu bildirildi ve ikisinin birlikte oya konulması istenildi. Bu nedenle Prof. Dr. Bedrettin Tuncel tarafından okundu.

Önerge 14 :

İKİNCİ TÜRK YAYIN KONGRESİ BAŞKANLIĞINA

1. Gelecek kongrelerin, ülkemizdeki tüm sesli ve yazılı yayın unsurlarının kapsamını alacak biçimde kamu ve özel kuruluşların işbirliği ile her beş yılda bir tekrarına ve adının da ÜÇÜNCÜ TÜRK YAYIN VE KÜLTÜR KURULTAYI olarak tespit edilip düzeltilmesini.

2. Yayın ve kültür hayatımızın aynası ve başlıca ögesi olan basım sanayimizin ve sanatımızın geliştirilmesi ve halkımızın okuma ihtiyacına cevap verebilecek hale getirilmesine ışık tutacak kararların alınması için BİRİNCİ BAKIM ÜRÜNLERİ KURULTAYI'nın yakın bir gelecekte düzenlenmesini.

3. Büyük şehirlerimizdeki basım evlerinin sağlık şartlarından yoksun, izbe yerlerde faaliyetlerini sürdürdükleri bir gerçektir.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planında öngörüldüğü takdirde, tüm basım evlerinin belirli sanayi bölgelerinde toplanmaları, üretim, kalite, enerji ve çağımızın şehirciliği bakımından zorunlu bulunmaktadır. Bu amaçla kurulmuş ve 500.000 m² baliğ olan arsayı satın almış bulunan ANKARA BASIN SANAYİ ÇARŞISI YAPI KOOPERATİFİ'nin, Türk basım ve yayın hayatında önemli bir aşama ve devrim yaratacak nitelikte olduğundan bu atılımın desteklenişinin bildirilmesini. Bu üç önerinin genel kurulun onayına sunularak karara bağlanmasını teklif ederim.

27.1.1975

Abdullah Cabbaroğlu

İmza

Ankara Basım Sanayi Çarşısı

Yapı Kooperatifi Başkanı

I. Basım Birliği Genel Sekreteri

Doç. Dr. ALİM ŞERİF ONARAN — Anıl Çeçen arkadaşımız çok önemli bir noktaya dokundu. Gayet tabii bu toplantının sonunda riyaset makamı kamu oyuna bu kongrenin açıldığını şu faaliyetlerde bulunduktan ve kapandıktan sonra özetleyici, vurgulayıcı şekilde bildirilecektir. Bunun dışında ayrıca, bundan sonra beş yılda bir ve biraz daha tensip buyurulursa faaliyetimizin genişletilmiş şekilde yapılacağını da bildirecektir. Yani bu bizim söylememize lüzum kalmadan alacaktır. Ama arkadaşların hatırlatmaları benim de burada o arkadaşlara teşekkür ve onları teyiden konuşmamda da her hangi bir mahsur olmamıştır. Aflarına şğınyorum. Herhalde bu görevi yapacaklardır. Saygılarımla.

Başkan söz alarak kongrenin beş yılda bir toplanması konusunda verilen önerenin oya dahi sunulmaya gerek olmadığını bildirdi. Cabbaroğlu'nun önerisinin birinci maddesi de bu konu ile birleşmektedir.

Başkan kongrenin her 5 yılda bir toplanmasının oy birliği ile kabul edildiğini bildirdi.

Başkanlık divanına verilen bir önerge ile okula teşekkür edilmesi istenildiğini açıkladı. Başkan bu konuda bir önergeye gerek olmadığını ve bu yolu çok iyi bildiğini söyledi.

Başkan, Kültür Bakanını kapamaş konuşmasını yapması için kürsüye davet etti.

KAPANIŞ KONUSMASI

Çok sayın başkanım, saygı değer üyeler, hepinize sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Efendim, biz burada bir büyük kültür hareketi yaptık. Kültür diyorum. Kültür kötü düşünce olan bilim ve sanat ürünlerinin toplanması ve bir yandan da üretilmesidir. Hakikaten 4 günden beri, Türkiye'de çok uzun zamandan beri yapılmamış büyük bir kültür hareketi yapıldı. Bu hareketin çeşitli, belki yüzlerce önerisi oldu. Fakat bu önerileri şöylece kısımlara ayırabildim. Ekonomik yönde öneriler var, sosyal yönlü öneriler var,

yasal yönlü öneriler var, teknik yönlü öneriler var, hatta pedagojik yönlü öneriler var. Bunlar ancak kısım kısım öneriler ama bunların içinde yüzlerce öneri var ve bu önerilerin, sorunların sahipleri tarafından yapılmış, onun için çok kıymetlidir. Yazarlar tarafından yapılmış, okurlar tarafından yapılmış, yayıncılar tarafından yapılmış, dağıtıcılar tarafından yapılmış. Yani hakikaten 4 günden beri çalışan sorun sahiplerine değin davanın sahiplerine ve kültür üreticilerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kültür politikamızın, millî bir kültür politikamızın saptanması için, millî motiflerimizle tabandan alınarak çağdaştırılması için bir kültür kurultayı düşünülmektedir. Onun içindir ki sabredemedim. Bakan olarak sayın Başkanım da hakikaten beni bir noktada uyardı. Fakat, ondan dolayı kurultay adını saklayalım dedim. Bu sayede geçti daha önceki hükümet. Daha önceki hükümet zamanında da istenmiş, onu da söyleyeyim. Bizim icadımız değil. Fakat, ben kesin olarak katılıyorum. Ulusal bir kültür politikasının millî karakteri, tabanla beraber saptanmasının, bunun bir beyinin çizilmesi. Çünkü bir süratli kültür şeyinin içindeyiz. Dünya olarak Türkiye bunu yapmalıdır. Bu ancak bir kurultayla belkide kültüre, bizim kültürümüzü tahsil etmiş yabancılara da dahi açarak büyük bir kültür kurultayı şeklinde yapmalıyız. Onun içindir ki bunun ismini kongre olarak muhafaza edelim. Şimdi bu kongre ben öyle zannediyorum ki ilerde yapılacak bir kültür kurultayının da provası oldu ve çok güzel bir prova oldu. Çünkü özgürlükçü bir ortam içinde çeşitli hata, birbiriyle zıtlaşan sorun sahipleri gayet güzel bir şekilde alternatifler birbirleriyle düşünce alternatifler ki demokrasinin bu en büyük erdemidir inanıyorum. Bundan böyle müzakereler yapıldı ve en olumlu optimum noktalarda fikirler çıktı meydana. Büyük bir demokrasi erdemidir. Aynı zamanda hareketimiz Türk Yayın Kongresi, yayın hayatımızın sorunlarını yaşayan bu konuları bilen arkadaşlarımızı yan yana getirdi. Özgürlükçü bir ortam içinde çalıştırıldı. Bazan birbirleriyle zıtlaşan, bazan bütünleşen konular ortaya çıktı ve yayın hayatımızın çağdaş ölçülerle kıyaslanması yapıldı.

Zaman açısından, standartlar açısından eskimiş olan metotlara eğildik. Uygulama sakatlığı olan yasaları dile getirdik, Kültür Bakanlığınca diğer bakanlıklarla da beraber toplanarak. Çünkü, sadece Kültür Bakanlığınca da değil o kadar çeşitli ki sorunlar, diğer bakanlıklarla da ilgili sorunlar var. Bir araya getirilerek konu-

şulması tartışılması gereken hususlar ortaya çıktı efendim. Bir büyük öneriler demeti ile karşı karşıyayız. Sizler boşaldınız, bizler dolduk. Zaten demokrasinin bir erdemi de burdadır. Biri boşalır, biri dolar ve kültür hareketinin de bir süresi vardır. Böylece toplundan alırız, topluma veririz. Milli alırız, dünyanınkine veririz. Hümanizme ile bir noktada alışveriş yaparız. Şimdi bütün bunlar o kadar güzelki ve yayın kongresi Türk demokrasisine büyük hizmet etti, toplumuna hizmet etti. Hepinize teşekkür ederim. Bu konuşulan hususları teyple tesbit ettik. Zaten yazılı olarak bütün komisyonların raporları vardı. Ayrıca, bildirimler elimizde, öneriler elimizde. Bütün bunları toplayacağız. Muhterem arkadaşlar, önemli olan iyi niyetten bir kitap çıkacak meydana. Bu kitaptan sanra, eğer hükümet olarak ömrümüz vefa etmezse başkalarına bu uyarıyı bırakmak istiyorum. Çeşitli bakanlıklarla bir araya gelerek bu öneriler demetini öncelik sırasına göre tespit edebilmek istiyorum. Çünkü, hemen hayati olanları vardır, hemen ekonomik olanları vardır. Bu öneriler demetinin bir değerlendirilmesi gerekir ve önemine göre de ele alınması gerekir kanısındayım. Hepinize sonsuz teşekkürlerimi tekrar arz ederim. Sevgiler, saygılar.

Kongre Asbaşkanı Prof. Dr. Bedrettin Tuncel kendi adına ve diğer Asbaşkan Yaşar Nabi Nayir adına söz alacağını bildirdi.

Sayın Bakan, değerli üyeler. Tabii ilk görev Sayın Kültür Bakanı Nermin Neftçi aracılığı ile hükümete teşekkür etmek, siyasal güç diye tanımlanan güce teşekkür etmek ve Başbakanı teşekkür etmek. Çünkü, Başbakan bildiğiniz gibi ilk gün onur verdi bu toplantıya ve bu toplantı ile ilgili çok değerli sözler söyledi. Ona teşekkür etmek borcumuzdur. Ve Sayın Kültür Bakanı aracılığı ile Hükümete. Ama Sayın Kültür Bakanının kendisine de bize böyle bir ortamı, böyle bir imkânı hazırladığı için hepiniz adına, yalnız arkadaşım adına değil, yalnız Başkanlık Divanı adına değil, ama hepinizin adına teker teker teşekkür etmek boynumuzun borcudur. Biz böyle kültürle ilgili, eğitimle ilgili, bilimle ilgili bir toplantıda resmi bir şahsiyetin, bu kadar demokratik devrandığını pek sürekli olarak görmüş değiliz. Tabii bu teşekkürlerimiz genel kurul üyelerine de gidecek. Genel kurul üyeleri büyük bir sabırla başkanlık divanının yanlışlarını düzeltilti, ışık tuttu. Konuşmaları zenginleştirdi. Hele komisyonlar teknik çalışmada gerçekten örnek sayılabilecek çalışmalar yaptı. Burada uzun yıllar, uzun

süre örneklik edecek, aydınlık edebilecek, öncülük edebilecek bir takım öneriler, önergeler ve raporlar karşısındayız. Biz bu raporların ilgili kuruluşlarca ve özellikle Kültür Bakanlığınca uygulanacağını gerçekleştirileceğini umuyoruz. Elbetteki kısa bir zamanda değil, biz Sayın Bakan'a ve Sayın Bakan'a birlikte çalışan arkadaşlarına ayrıca teşekkür ediyoruz. Çünkü, böyle bir çalışma kolektif bir çalışmadır. Bu çalışmayı gerçekleştiren bütün üyelere kendi şahıslarında teşekkür etmek isteriz. Bu sözleri söylerken böyle bir hazırlığın, böyle bir kongrenin durup dururken ortaya çıkmadığını hatırlamak gerekir. Elbetteki bütün bu çalışmaların kaynağında 35 yıl önce, Yaşar Karayalçın çok iyi hesaplamış, 36 değil eğlemlilik olarak 35, 36 yıl önce başlamış olan, açılmış olan ve gene adını burada muhakkak anmalıyım. Çünkü, Birinci Türk Neşriyat Kongresi denildiği zaman Hasan Âli Yücel'in adını anmamaya imkân yoktur. O günden sonra, 35 yıl sonra böyle bir kongreyi gerçekleştirmek, gerçekten büyük bir başarıdır. Sizi tekrar kutlarız. Bu arada bu kongre ile ilgili olarak bir zamanlar, çok zaman olmadı, bu Bakanlığın, Başbakanlıkta kültür işleri ile görevli bir devlet bakanlığına müsteşarlık olarak bağlı olduğu zamanlarda, ismini şimdi anacağım, mecburum, Başkanın her şeyi düşünmesi lâzım, bu kadar düşünebiliyorum özür dilerim. İsmail Arar, gerek M.E. Bakanı olarak, gerek Devlet Bakanı olarak bu kongrenin toplanması ile ilgili çalışmalar yapmış ve yaptırmıştır. Ama imkân el vermemiştir, denildiği gibi ve toplanamamıştır. Onun için kendisinin adını da burada anmak istiyorum. Bu münasebetle komisyon başkanları, ayrıca komisyon raportörleri ve komisyon üyelerine de Başkanlık divanının teşekkür borcu vardır. Onlar geceli gündüzlü denilebilecek şekilde çalışmalar yapmış, bütün sorunlarımıza göğüs germişler, sorunlarımızı cevaplandırmışlardır. Onlara da ayrıca teşekkür ediyorum. Bu içinde bulunduğumuz kuruluş Cumhuriyet döneminin övüneceği kuruluşlardan biridir. Olgunlaşma enstitüleri benim kanımca Cumhuriyet döneminin kültür eğitiminde yeri olan müesseselerdir, kuruluşlardır ki onlardan bir tanesinin içindeyiz ve birkaç gündür kusura bakılmasın, benim ağzımın tadı geldi. Burada yediğimiz yemeklerden ötürümü bilmiyorum ama Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Olgunlaşma Enstitüsü dedim, o da başka bir şey değildir. O da yüksek bir kuruluştur. O da değerli bir kuruluştur. Teşekkür ederim düzeltmenize. Evet Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu gerçekten örnek

bir kuruluştur. Onu idare eden Sayın Müdürü Bayan Müdüre'ye huzurunuzda teşekkürü zevkli bir borç bilirim ve bütün arkadaşlarına tabiatıyla teşekkür etmek bizim borcumuzdur. Bunu söyledikten sonra bu toplantıyı, bu kongreyi size, belki garibinize gidecek, bir yasanın özetini okumakla bitireceğim. Bu yasa kitap yasasıdır. Bu yasa 1972 yılında kitap yılı uluslararası kitap yılı dolayısıyla hazırlanmış bir yasadır. Ben o yasanın sizi ilgilendirebilecek, daha doğrusu bu kongrenin ruhunu verebilecek maddelerini kendim tuttum ve özetledim. Ancak, o kâğıdı orada bulabilirsem eğer. Bulamıyorum, yalnız bu kitap yasasının en önemli özeti UNESCO'nun dünyanın kitapla ilgili uzmanlarını bir araya getirdikten sonra ve bizim UNESCO Türkiye Milli Komisyonunda dilimize çevirerek bütün ilgili kuruluş ve Bakanlara gönderdiği on maddelik bir kitap yasası vardır. İzin verirseniz asıl bütün çalışmaların bu tür kongrelerin amacının topluma kitabı sevdirmek, topluma kültürü yaymak, toplumun böylelikle ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını, bununla birlikte buna paralel olarak kişisel yükselişi sağlaması maddesidir. Öyle bir madde ki, öyle sanıyorum mümkün olsa bir Bakanlığın, değil bir Kültür Bakanlığının bütün bakanlıkların duvarlarına yazılacak bir şeydir ve bir konudur, bir sözdür. İkincisi de bütün kitapların herkes için olması. 1972 yılının kitap yılının sloganı bu idi. Herkes için kitap, fakat ucuz kitap. Biz okur yazarlar olarak Kültür Bakanlığının ülkemizin toplumuna bu değerleri kısa zamanda aktarmak için elinden geleni yapacağına inanıyoruz. Hepinizi saygı ile selâmlar ve İkinci Türk Yayın Kongresinin bittiğini bildiririm ve ülkemize yararlı olmasını içtenlikle dilerim.